

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TRABZONLU AVNİ DİVANI
İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selma ÜLKER**

**Enstitü Ana Bilim Dalı :Türk Dili Ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı :Eski Türk Edebiyatı**

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN

AĞUSTOS 2006

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TRABZONLU AVNİ DİVANI
İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Selma ÜLKER

Enstitü Ana Bilim Dalı :Türk Dili Ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı :Eski Türk Edebiyatı

Bu tez 25 / 09 / 2006 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç.Dr. M. KOYUNCU
Jüri Başkanı

Yrd.Doç. Dr. M.E. ERTAN
Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr. N. ALTUNER
Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilere herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Selma ÜLKER

21 08 2006

ÖNSÖZ

Padişah'tan çobana, bilginden ümmiye kadar pek çok şairin klasik edebiyat tarzında söylediği Divan Edebiyatımız, hala pek çok şairimizin ve eserinin gün ışığına ulaşamadığı engin bir hazinedir. Bu hazinenin değerini bilip onu açığa çıkarmak, günümüz insanların istifadesine ulaşmasını sağlamak da bizlerin görevidir.

Kaybolmuşluk ve unutulmuşluk ülkesindeki bu değerlerimizi gümüşe taşıdıkça daha da zenginleşen edebiyatımız, Tasavvufî Türk Edebiyatı olarak isimlendirilen, konularını din ve tasavvuftan alan zengin içerikli bir kola da sahiptir. 19. yy.ın yenileşmeye yönelen yeni çehresinde Tekke edebiyatı da kendine özgü bir şekil alarak bazen halk şiiri, bazen de divan şiiri şekilleriyle görüş ve düşüncelerini (ilahi aşkı, tasavvufu, vahdet-i vücûdu) anlatmağa devam etmiştir.

Biz de 19. yy.ın ikinci yarısında yaşayan, Tasavvufî edebiyat dalında şiirler söylemiş olan Trabzonlu Osman Avni Efendi'nin Divanı'nı yüksek lisans tez konusu olarak inceledik; şiirlerini tanıtp, genel özelliklerini belirleyerek 19. yy.dan günümüze doğru bir pencere daha aralamağa çalıştık.

Bu çalışmamda bana rehberlik yapan, yardımlarını esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN Bey'e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca bu güne kadar yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma şükranlarımı sunarım.

21 Ağustos 2006

Selma ÜLKER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: 19. ASRIN GENEL DURUMU	4
1.1. 19.Asrın Edebi Özelliği.....	5
1.2. Divan Edebiyatı.....	6
1.3. Halk Edebiyatı.....	7
1.4. Tasavvufi Türk Edebiyatı.....	8
BÖLÜM 2: ŞAİRİN HAYATI	10
2.1. Trabzonlu Avni Bey'in Hayatı.....	10
2.1. Şairin Edebi Kişiliği.....	11
BÖLÜM 3: ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	13
3.1. Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri	13
3.1.1. Divan.....	13
3.1.2. Semai.....	13
3.1.3. Kalenderi.....	14
3.1.4. Gazel.....	14
3.1.5. Kaside	14
3.1.6. Mesnevi.....	15
3.2. Eserde Kullanılan Nazım Birimi.....	15
3.3. Eserin Vezin Özelliği.....	16

3.3.1. Aruz Kusurları.....	18
3.4. Şiirlerin Uyak Özelliği	19
BÖLÜM 4: ESERİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ.....	22
4.1. Şiirlerde Ele Alınan Konular.....	22
4.1.1. İlahi Aşk.....	22
4.1.2. Peygamber Sevgisi.....	22
4.1.3. Aşk.....	23
4.1.4. Nasihat.....	23
4.2. Şiirlerde Kullanılan Edebi Sanatlar.....	24
4.2.1. Mecazla İlgili Sanatlar.....	24
4.2.2. Anlamla İlgili Sanatlar	27
4.3. Şiirlerde Kullanılan Mazmunlar.....	31
BÖLÜM 5: DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ.....	34
5.1. Anlatım Şekilleri.....	34
5.1.1. Nasihat ve Hitap Yoluyla Anlatım.....	34
5.1.2. Doğrudan Doğruya Anlatım.....	34
5.1.3. Tahkiye.....	35
5.1.4. Delil ve İspat Yoluyla Anlatım.....	35
5.1.5. Tekrir.....	36
5.2. Atasözleri ve Deyimler.....	36
5.3. Halk Söyleyişleri.....	38
5.4. İmla Özellikleri.....	38
BÖLÜM 6: ESERİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	41
BÖLÜM 7: SÖZLÜK.....	118
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	147
KAYNAKLAR.....	149
EKLER.....	150
ÖZGEÇMİŞ.....	176

KISALTMALAR LİSTESİ

- A.b.i.** : Arapça birleşik isim
A.b.s. : Arapça birleşik sıfat
A.c. : Arapça cümle
A.e. : Arapça edat
A.F.b.i. : Arapça - Farsça birleşik isim
A.F.b.s. : Arapça - Farsça birleşik sıfat
A.fi. : Arapça fiil
A.F.t. : Arapça - Farsça tamlama
A.ha. : Arapça harf
A.i. : Arapça isim
A.s. : Arapça sıfat
A.t. : Arapça tamlama
A.T.t. : Arapça - Türkçe tamlama
A.zf. : Arapça zarf
F.b.i. : Farsça birleşik isim
F.b.s. : Farsça birleşik sıfat
F.e. : Farsça edat
F.i. : Farsça isim
F.n. : Farsça nida (ünlem)
F.s. : Farsça sıfat
F.t. : Farsça tamlama
F.zf. : Farsça zarf

- O.i.** : Osmanlıca isim
s. : sayfa
Y.i. : Yunanca isim
yy. : yüzyıl

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	'
ا	A,E
آ	Â
ب	B
پ	P
ت	T
ث	Ṡ
ج	C
چ	Ç
ح	H
خ	Ḫ
د	D
ذ	Z
ر	R
ز	Z
ژ	J
س	S

ش	S
ص	Ṡ
ض	Ẓ,D
ط	T
ظ	Z
ع	ʿ
غ	Ġ
ف	F
ق	Q
ك	G,N,K
ل	L
م	M
ن	N
و	v,O,Ö,U,Û,Ù,Ü
ه	H
ي	Y,I,Î,Ï

Tezin Başlığı: Trabzonlu Avni Divanı Transkripsiyonlu Metin - İnceleme - Sözlük	
Tezin Yazarı: Selma ÜLKER	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN
Kabul Tarihi: 20 Eylül 2006	Sayfa Sayısı: VII (öncü kısım) + 176 (tez)
Anabilimdalı: Türk Dili ve Edebiyat	Bilimdalı: Eski Türk Edebiyatı
<p>Eski Türk Edebiyatı yüzyıllar boyunca ortaya konan eserlerle gelişmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Bu eserler: tarihi öğrenmemizi, geçmişte yaşadığımız sosyal ve kültürel hayatı, duygu ve düşünce yapısının gelişimini, seyrini ve geçmişimizle ilgili daha pek çok unsuru yansıtan birer kültür hazineleridir. Geçmiş döneme ait eserlerin gün ışığına çıkartılarak okunup, anlaşılır hale getirilmesi tarihimiz, kültürümüz, aynı zamanda edebiyat dünyamız için büyük önem taşımaktadır.</p> <p>Çalışmamızın amacı da geçmiş döneme ait “Trabzonlu ‘Avni Divanı”nın bir çevirisini yaparak, eserle ilgili genel bilgileri ortaya koymak; edebiyatımızla ilgili bir metnin günümüze ulaşmasını sağlamaktır. Çalışmamıza: mezkur eserin transkripsiyonlu çevirisini yapmakla başladık. Böylece Osmanlı Alfabeti’ni bilmeyenler için eseri okunabilir hale getirdik. Daha sonra da eserdeki şiirlerin genel özelliklerini tanıtmaya çalıştık. Eserin anlaşılabilirliği için bir sözlük hazırladık.</p> <p>Tasavvufi Türk Edebiyatı içerikli 19. yy. tekke şiirinin örneklerini içeren bu eser: sade, anlaşılır bir üslupla kaleme alınmıştır. Genelde tekke şiirinde amaç: halka ulaşım, insanlara bilgi ve öğüt verme, yol gösterme, çeşitli dini bilgileri konu edinme, buna yönelik tavsiye ve nasihatlerde bulunmaktır. Eserde: şairin dünya görüşü, hayat anlayışı, tasavvufi ile ilgili düşünceleri, Klasik Türk Şiiri’nde kullanılan mazmunlarla ifade edilmiştir. Şekil ve içerik bakımından hem Divan Şiiri’nin hem de Halk Şiiri’nin etkisinde kaldığı görülür. Tasavvufi Türk Şiiri’nin özellikleri Avni Bey’in eserinde de görülmektedir. Şiirlerini aruz vezniyle, bir kısmını Klasik Edebiyatı’nın gazel, kaside, mesnevi türleriyle; bir kısmını da Halk Edebiyatı’nın semai, kalenderi, divan tarzını kullanmıştır. Aruz vezniyi uygulamasında bazı hatalar mevcuttur; ancak bu da eski dönem eserlerinin bir çoğunda rastlanan bir durumdur. Eserde imla hataları görülmektedir.</p> <p>Trabzonlu Avni Divanı edebiyat alanında çalışma yapanlara farklı bir örnek olabilecek niteliktedir. 19. Asır her ne kadar yenileşme amacını gütmüş, batı tesiriyle yeni bir çerçeveye bürünmeğe çalışsa da eski edebiyatın etkisi ve bu tesirle oluşan eserlerin vücuda geldiği bir dönemdir. Her ne kadar bu asırda Fuzuli, Baki, Nedim veya Yunus Emre Bolulu Himmet, Aziz Mahmud Hüdayi, Eşrefoğlu Rumi gibi söz ipliğine inci dizen şairler çıkmassa da kendi anlayış ve duyularıyla bu dönem şairleri: eskilerin izinden gitmiş ve edebiyat deryasında bir damla da kendileri olmağa çalışmışlardır. İki farklı anlayışın ve anlatışın bir arada yarıştığı bu asırda Trabzonlu Osman Avni Bey de tasavvufi bakış açısıyla, kendi dünyasını aktarmaya çalışmıştır. Eğitimli olmamasına rağmen kullandığı terim, deyim ve mazmunlarla ortaya koyduğu eserin, döneminin dil özelliğini, hayat görüşünü, şiir anlayışını ve teknik yapısını, 19. asırda yaşayan birinin dilinden kendi tasavvufi yorumunu yaptığı için edebiyat dünyamızda farklı bir eser olacağı düşüncesindeyiz.</p>	
Anahtar Kelimeler : Osman Avni, Tasavvufi Türk Şiiri, Divan.	

Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Divan of Trabzoner Avni Transcribed Text - Study - Dictionary	
Author: Selma ÜLKER	
Supervisor: Assoc. Assistant Professor Dr. Mehmet Emin ERTAN	
Date: 20 th September 2006	Nu. of pages: VII (pre tex)+ 176 (thesis)
Department: Turkish Literature	Subfield: Old Turkish Literature
<p>Old Turkish Literature has developed by the works of art produced during centuries and has reached today. These works are the culturel treasure which reflects our learning of history, the social and cultural development and pocess of the structure of emotion and thought, and many elements related to our past. Making clear of the arts belong to the old period by reading and bringing to light has vital importance for our history, culture and so for our literature world.</p> <p>And the purpose of our study is reveling the general information related to the art of Divan of Trabzoner Avni, by having a translation of it, and providing a text related to our literature to reach today. We started our work by making the transcribed translation of the aforementioned art. And thus we made the art understandable for whom do not know the Ottoman Alphabet. And then, we tried to introduce the general aspects of the poems in the art. We prepared a dictionary to understand the art.</p> <p>This art involing the samples of dervish lodge of the nineteenth century containing sufistic Turkish Literature, is written in plain and clear style. In general, the purpose in dervish lodge poetry is, to give information and advice by reaching public, to direct, to mention various religious information and to advise relate to it. In the work the poet's point of view of the wold, his perspective of life, his ideas on sufism, is explained with similes used in Classical Turkish Poetry. In terms of style and content, it is seen underestimated by both Divan Poetry and Folk Poetry. The aspects of Sufistic Turkish Poetry are seen also in the work of Avni Bey. In his poems, he used prosody meter, in some of his poems ghazel, kasida, mesnevi styles of Classical Literature, and for others, semai, kalenderi and divan style of Folk Literature. There are some mistakes in his application of prosody meter; but this is a usual situation in old period works. In the work, spelling mistakes are seen.</p> <p>The Divan of Trabzoner Avni, has the quality of different sample for whom have study on literature. Although it has an aim for renewal, try to have a new cover under the effectof the west, the nineteenth century is the period of works composed from the effect of old literature. Although in that century there weren't so talented poets such as Fuzuli, Baki, Nedim or Yunus Emre, Bolulu Himmet, Aziz Mahmud Füdayi , the poets of this era with their own senses and understanding, followed the formers, and tried to be a drop in literature sea.</p> <p>In this century in which two different understanding and explanation competed together, Trabzoner Osman Avni Bey tried to reveal his world with his sufistic point of view although he was uneducated, we think that it would be a different study, for the work he made with the term, idiom and similes he used, interpreted the language form in his time, his vision of life, his understanding of poetry and its tecqhnical structure, from the language of a person who lived in the nineteenth century</p>	
Key Words: "Osman Avni" "Sufistic Turkish Poetry", "Divan"	

GİRİŞ

Tezin Konusu :

19. yy. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve sosyal olarak köklü değişimlerinin görölmeye başlandığı bir asırdır. Siyasi alanlardaki değişiklikler sosyal hayatı, bununla beraber edebi hayatı da etkilemiştir.

Batı edebiyatında kullanılan nazım ve nesir şekilleri, edebiyatımıza 19. yy. da girmiş, şekil özellikleri ve ele alınan konular, anlatım tarzları bizim edebi ürünlerimize yer yer yansımıştır. Bu değişim edebiyat tarihimizde: "Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı" olarak yer almıştır.

Türk Edebiyatı bir yandan bu yeni etkileşimle değişme sürecine girmekte, bir yandan da Klasik edebiyatımız tarzında eserler vermeye devam edilmektedir. Önceki yy. lardaki gibi başarılı olmasa da Divan şiiri, Halk şiiri, Tekke şiiri tarzındaki eserlerle değişmeğe ve yenileşmeğe çalışan edebiyatın yanında Eski Edebiyatımız da yoluna devam etmiştir.

Biz, Yüksek Lisans tezimizde eski ve yeniye birlikte devam ettiren bu dönemde ortaya konan, Tekke şiiri örnekleri taşıyan, daha çok bir divançe niteliğinde olan "Trabzonlu Osman Avni Divanı" olarak adlandırılan bir eser üzerinde çalışma yaptık. Çalışmamız Avni Bey'in divanının transkripsiyonlu metni ve divanın şekil, içerik, dil ve anlatım özelliklerini kapsamaktadır. Osmanlı Alfabetesi ile yazılı olan eserin Transkripsiyon Alfabetesi ile çevirisini yaptık. Böylelikle günümüz harfleriyle okunur duruma getirdik. Şiirlerin genel özelliklerini, içeriğini, dil ve anlatım özelliklerini, şekil özelliğini gösterdik. Metinde Arapça ve Farsça sözcüklerin yer almasından dolayı daha rahat anlaşılmasını sağlamak için bir sözlük hazırladık.

Çalışmamızda: metnin transkripsiyonu ve eserin (şekil ve dil bakımından) tanıtımı ile yetindik. Zamanımızın çok dar olması nedeniyle, yalnızca çeviri ve tanıtma ile sınırlı tuttuk. Fakat eserin genel olarak anlaşılması ve tanınması açısından elimizden geleni yaparak, metinle ilgili saptanan bulguları ve genel yapı ve içerik özelliğini gösterdik.

Tezin Önemi Ve Amacı :

Türk Edebiyatı ta Orhun Abideleri'ne kadar dayanan çok eski bir maziye sahiptir. Bu uzun süreç içerisinde de yüz binlerce eser verilmiştir. Yaşanan dönemin sosyal, siyasi, vb. bir çok özelliğine göre şekillenen edebiyat, genellikle ortaya çıktığı dönemin özelliğini yansıtan isimlerle anılmıştır. Edebiyatımızı: İslamiyet'ten Önceki Türk Edebiyatı, Osmanlı Dönemi Türk Edebiyatı, Tasavvufi Türk Edebiyatı veya Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı olarak adlandırabiliriz.

Farklı dönemlerde ortaya konan eserler değişik açılardan ele alındığı zaman, oluştuğu dönemin özelliklerini de yansıtır. Bu bakımdan her bir edebi eser kendi döneminin birer tarihi belgesi olarak karşımıza çıkar. İçeriğinde yansıttığı sosyal, siyasi, askeri, dini, fikri vb. bir çok unsurlar taşıyan bu tür edebi eserler günümüze değişik açılardan ışık tutmaktadır.

Edebiyat Tarihimiz açısından baktığımızda da eserlerin edebi özellikleri yüzyıllardır edebiyatımızın nasıl bir gelişim ve değişim yaşadığını göstermesi bakımından örnek teşkil edebilir. Dilimizin, edebi duyuş ve düşünüşümüzün, fikri yapımızın, yıllar içinde şekilleniş biçimini ilgili edebi eserleri incelersek, görebiliriz. Bu yüzden edebi eserlerle ilgili çalışmalar tarih, edebiyat, felsefe, siyaset, sosyal hayat ve bunların gelişimini takip etmek açısından önem arz etmektedir.

Günümüz şartlarında eski dönemde yazılan eserlerin bulunması, bulunduğu zaman onlara ulaşması oldukça zor. Yazma eserlere ulaşmak, yazma eserlerin bulunduğu kütüphanelere gidip araştırmak, gidemediğimiz yerlere telefonla ya da internet aracılığıyla ulaşmaya çalışmak bizi çok uğraştırdı. Yazıldığı dönem içerisinde ismi pek duyulmamış bir şair olan Trabzonlu Osman Avni Bey'in divanının baskı nüshasının, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Nadide Eserler Bölümü'nde olduğunu öğrendik. İki bölümden oluşan ve bir cilt içinde toplanmış bulunan eserin tam nüshasını başka bir kütüphanede göremedik. Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde mezkur eserin sadece bir bölümünün var olduğunu gördük. Biz, eserin tamamı üzerinde çalışma yaptığımız için bu nüshanın bize çok katkısı olmadı.

Eserin elimizde bir örneği olduğu için metni karşılaştırma şansımız da olmadı. Sadece elimizdeki metin üzerinden çevirisini yaptık. Şairimizin şiirlerini yazıya geçirenin kim olduğu belli değildir. Bununla ilgili eserde ya da başka bir kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Eserin şairin kendisi tarafından yazılmamış olma ihtimali, doğal olarak şiirler yazılırken her hangi bir değişikliğe uğradı mı, yazan kişinin esere ekleme ya da çıkarmaları oldu mu, şiirlerin yazımında imla hataları söylenişten mi yoksa yazan kişiden mi kaynaklanıyor gibi pek çok soru akla gelmektedir. İşte bu soruların yanıtlarını elimizde başka nüsha bulunmadığı için çok net bir şekilde açıklamak mümkün olmadı. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin bakım, tadilat ve taşınma sıkıntıları sebebiyle oradaki "Nadide Eserler Bölümü 679 numaraya kayıtlı Trabzonlu Osman 'Avni Divanı'na 21 Ağustos 2006 tarihine kadar (maalesef) ulaşamadık. Hocam Yard. Doç. Dr. Mehmet Emin ERTAN'ın özel kütüphanesindeki fotokopi nüsha ile çalışmamıza başlayabildik. Varlığını tesbit ettiğimiz halde ulaşamadığımız, bu sebeple karşılaştırmasını yapamadığımız (elimizdeki) nüshanın iki sayfalık eksikliğini tamamlamamız ancak son haftalarda mümkün oldu.

Edebiyat çalışmalarında karşılaşılan bu tip olumsuz şartlara rağmen, biz çalışmamıza devam edip, eserin günümüze ulaşmasına gayret ettik. Bu yolda çalışanları bu tür olumsuz sürprizler beklemekte, çalışmalara engel olamaktadır. Buna rağmen ilmi yolda gayret göstermek, eserleri inceleyip, değerlendirme yapabilmek büyük bir mutluluktur.

Çalışmamızı yaparken eser ve şairin hayatı, ailesi, yaşantısı, eğitimi, kariyeri ile ilgili kaynak sıkıntısı olduğundan: eserden hareketle, şiirlerindeki ifadelerinden bulduklarımızla değerlendirme yapmaya çalıştık. Her ne kadar kendi döneminde tanınmamış, adı duyulmamış ikinci-üçüncü derecede bir şair olsa da Avni Bey'in Divan'ı yazıldığı dönemin izlerini taşımaktadır. Bu izlerin ortaya çıkarılması, edebiyat tarihimiz için bir kaynağın daha araştırmacılara sunulması anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu izler yoluyla başka eserlere ya da bilgilere ulaşma imkanı doğabilir. Tüm bu sebeplere binaen de henüz çevirisi yapılmamış, incelenmemiş bir eserin ortaya konması edebiyat dünyamız açısından önemli olabilir.

Umarız ki bu çalışmamızla amacımıza ulaşabilmiş ve bir eseri daha edebiyat dünyamıza yeniden kazandırarak, kaynaklarımıza bir yenisini daha ekleyebilmiş olalım.

BÖLÜM 1: 19. ASRIN GENEL DURUMU

1.1. 19. ASRIN GENEL DURUMU

19. Asır Osmanlı İmparatorluğu'nun her bakımdan değişim içinde olduğu bir dönemdir. Askeri alanda alınan yenilgiler, siyasi alanda da yabancı devletlere ve azınlıklara tavizler verilmesine neden olmuş; bu tavizler sosyal yaşamda da değişikliklere yol açmıştır.

Fransız İhtilali ile ortaya çıkıp yaygınlaşan milliyetçilik, hürriyetçilik gibi kavramlar; Osmanlı İmparatorluğu sınırlarında refah ve huzur içinde yaşayan azınlık halka yabancı devletler tarafından aşılanarak, bu halkların isyanına, bağımsızlık için mücadele girişimlerine neden olmuştur. Dönemin idarecilerinin eskisi gibi kuvvetli olmaması, yenileşen dünya medeniyeti karşısında askeri vb. tehzatımızın yeterli olmaması, dünya devletlerinin çevirdiği entrikalar, azınlık hareketleri gibi pek çok sebebin bir araya gelmesiyle Osmanlı İmparatorluğu yavaş yavaş eski gücünü kaybetmiş ve hatta 20. yüzyılda artık bağımsızlığını koruyabilmek için savaşmak zorunda kalmıştır.

17 ve 18. yüzyıllarda başlayan yenileşme hareketleri, ülkenin siyasi ve askeri durumunu düzeltebilmek amacıyla 19. asırda daha da yoğunlaşmıştır. Gidişatı değiştirebilmenin yolu da batı dünyası ile ilişkileri güçlendirmek ve batı formlarına uygun düzenlemeler yapmakta görülmüştür. Bu yüzden Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı gibi siyasi ve sosyal düzenlemeler yapılmış; Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra batının tekniğine uygun yeni askeri okullar kurularak batı tarzında askeri düzenlemeler yapılmıştır. Batıya elçiler, öğrenciler gönderilip, batıdan da ülkemize elçiler, öğretmenler getirtilerek, batının bilim ve teknolojisi öğretilmeye çalışılmıştır. Siyasi, askeri ve eğitim alanlarında yapılan bu yenilikler zamanla sosyal hayata da yansımış ve genel yaşam tarzında görülür bir değişim yaşanmıştır.

1.2. 19. ASRIN EDEBİ ÖZELLİĞİ

19. yüzyılda her alanda yapılan yeniliklerle edebiyat dünyasında da pek çok değişim yaşandı. Batı tesiri edebi eserlerde de kendini gösterdi ve daha önceleri edebi yaşamın temelini oluşturan Divan Edebiyatı hükmünü kaybetmeye başladı. Eğitim için batı ülkelerine giden temsilciler tür ve içerik olarak, şekil olarak daha önce bizde görülmeyen yeni eserler ortaya koymaya başladılar. Böylelikle Divan şiirine olan ilgi de azalmaya başladı.

Batı tesiriyle gelişen edebiyatımızın en önemli yeniliklerinden biri gazetedir. Gazete basılmaya başlanmasıyla halkın, ediplerin, düşünürlerin, alimlerin sosyal ve siyasi konulardaki düşünceleri de seslenmeye ve duyulmaya başlandı. Gazeteler halka ulaştıkça, toplum da ülkede olan bitenden haberdar oluyor ve bir nebze de olsa bu yolla bilinçleniyordu.

Bu dönemde yeni tanınan ve eser verilmeye başlanan diğer bir tür de tiyatro idi. Bizdeki mesnevi türünden biraz daha farklı olarak karşılıklı konuşma esasına dayanan tiyatro türündeki eserlerde de sosyal ve siyasi içerikli konular ele alınarak, toplumda ve idarede görülen yanlışlar bu yolla dile getirilmeye çalışılıyordu. Bizdeki Ortaoyunu, Meddah, Karagöz oyunları genellikle taklit ve güldürü amaçlı oynanırken, yeni dönem tiyatro eserleri düşündürme ve eğitme amaçlıydı.

Yine düzyazı tekniğiyle yazılan hikaye ve roman türleri de 19. yüzyılda edebiyatımıza giren ve gelişen türlerdendir. Olay, kahramanlar, yer ve zaman unsurlarına dayanarak tasarlanan bu türler ilk başlarda sosyal içerikli konularıyla yine halkı bilinçlendirmek, töreye dayalı bazı yanlışları düzeltmek amacıyla şekillendi.

Yüzyıllardır edebiyatımızın temelini oluşturan şiir türünde de o güne kadar bizde olmayan şekil ve içerik yeniliği görüldü. Şiirler genellikle kıtalar halinde yazılmaya başlandı. 16. yüzyıldan sonra en güzel örnekleriyle dilimizde kullanılan aruz vezni yerine daha çok hece vezni kullanılmaya başlandı. Aşk, ilahi aşk, kahramanlık, övgü, yergi gibi konular ele alınırken, bu dönemde konu hacmi oldukça genişledi ve belli bir zaman sonra akla gelebilecek her şey şiirde konu

olarak kullanılmaya başlandı. Yenileşmenin yaşandığı ilk yıllarda sosyal, fizik ve metafizik konular, felsefi konular tema olarak seçildi. Tür olarak kaside, gazel, şarkı gibi eski edebiyatımızda kullanılan türlerde de yine eserler verildi. Ancak batıda görülen ve bizde de kullanılan sone, terzarima gibi genellikle kıtalara dayanan türler yayılmaya başladı.

Eski dönem şiirimizde çokça kullanılan Arapça ve Farsça sözcükler pek kullanılmamaya başlandı. Batıda eğitim alarak, ülkemizde eserler veren bazı edebiyatçılarımız eserlerinde Fransızca sözcüklere yer verirken, bir kısım sanatçılarımız da dilde sadeleşmeyi benimseyerek Türkçe sözcüklerle eserlerini oluşturdular.

19. yüzyılın özellikle ikinci yarısından itibaren görülen bu değişim ve yenileşim, yaşanan sosyal ve siyasi olaylarla, dünya üzerinde yaşanan değişimle, yeni ortaya çıkan akım ve düşüncelerle şekillenerek devam etmektedir.

Bu yüzyılda belirttiğimiz değişimler yaşanırken bir yandan da Divan Edebiyatı ve Halk Edebiyatı türlerinde de eserler verilmeye devam edilmiştir. O dönemin değişim rüzgarları içinde geleneksel edebiyat anlayışımızı benimseyip, ona göre eserler veren sanatçılarımız ve eserlerinin genel özelliği üzerinde de kısaca durmanın, şairimiz Trabzonlu Osman Avni Bey'in şiirini tanıtmamız ve anlamamız açısından faydalı olacağını düşündük.

1.2. DİVAN EDEBİYATI

Divan Edebiyatı bu asrın özellikle ilk yarısında hakimiyetini sürdürmüştür. Bu yüzyıla kadar gelişimini tamamlayan Divan Edebiyatı, İran Edebiyatı'nın etkisinden kurtulup, ondan daha üstün duruma gelmiştir. Artık kendi büyük şairlerini örnek alan ve onların tesiriyle şiirler yazan divan şairlerimiz, hem dili hem aruzu çok iyi kullanır düzeye gelmişlerdir. Fakat belli bir süre sonra ülkenin siyasi ve sosyal yapısından etkilenen edebiyatımız da duraklama dönemine girmiş, farklı söyleyiş ve incelikleri şiirlerinde gösteremez olmuşlardır. Bu yüzden 19. yüzyılda verilen eserler de öncekilerin benzeri ya da taklidi olmaktan ileri gidememiş; batı tesiriyle eserler verilmeye başlanınca da yavaş yavaş eski itibarını kaybetmeye başlamıştır.

Tüm bu gelişmelere rağmen bu asırda da yine divan şiiri geleneğini sürdüren, bu anlayışla şiirler yazan şairlerimiz olmuştur. Bu dönemde Enderunlu Vasıf, Keçecizade İzzet Molla, Akif Paşa, Şeyhülislam Arif Hikmet Bey, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Adile Sultan gibi oldukça iyi düzeyde eserler veren hem kendi dönemlerinde hem de günümüzde adından söz ettiren, şiirleri beğeni toplayan şairlerimiz olmuştur. Böyle şairlerin sayısı fazla olmasa da divan geleneğini sürdürmeleri ve yaşatmaya devam etmeleri, gerçekten o dönemin şartları açısından büyük öneme sahiptir.

Bu dönem Divan Edebiyatı eserleri maalesef geçmiş yüzyıllardaki gibi ihtişamlı değil, ancak varlığını sürdürüp, divan şiiri geleneğinin devamını sağlamaya çalışacak düzeydedir. Her ne kadar arada ince söyleyişler, güzel nükteli şiirler, hoş yaklaşımlar olsa da bunlar eski dönem şiirleriyle kıyaslanacak düzeyde değildir.

1.3. HALK EDEBİYATI

Bu asırda Halk Edebiyatımız da yıllardır oluşturduğu tarzıyla kendi yoluna devam etmiştir. Halk şiirinin kendine özgü yapısının dışında bu dönemde halk şiiri divan şiirinden daha fazla etkilenmiştir. Divan şiiri şekilleriyle, aruz vezniyle şiir yazan saz şairleri olmuştur. Divan şiirinin mazmunları kullanılmıştır.

Bu dönemde eserleriyle adından söz ettiren saz şairlerimiz ise Sururi, Bayburtlu Zihni, Erzurumlu Emrah, Aşık Dertli, Dadaloğlu, Kayserili Seyrani, Tokatlı Nuri, Ruhsati, Ispartalı Aşık Seyrani, gibi isimlerdir. Bu şairlerimiz saf Türkçe'yi eserlerinde başarılı bir şekilde kullanmışlardır. Dönemin savaşlarla dolu çalkantılı bir zaman olmasından dolayı, savaşların ve o dönem olaylarının anlatıldığı destan ve hikayeler çok görülmektedir.

Halk Edebiyatı içinde anılan Meddah, Orta Oyunu, Karagöz gibi tiyatro tarzındaki eserler de bu dönemde görülmektedir. Başta İstanbul olmak üzere diğer illerde de oynanan ve seyredilen bu oyunlar, zaten geleneksel olarak tarihimizde vardır. Ancak bu dönemde daha fazla yayılmaya ve oynanmaya başlamıştır. Oyunlarda ülkede yaşayan azınlıkların taklitlerine yer verilerek, bu durum mizah unsuru olarak kullanılmıştır. Kelime oyunları, halk arasında yaşanan, görülen olayların oyuna yansıtılmasıyla halkın eğlenmesi sağlanmıştır.

Eski dönemlerde de yazılan halk hikayeleri yine bu dönemde de yazılmış ve söylenmiştir. Belli mekanlarda toplanan alimler, şairler, ozanlar kimi destanlarla kimi hikayelerle kim atışmalarıyla halk edebiyatı geleneğini bu yüzyılda da sürdürmüşlerdir.

1.4. TASAVVUFİ TÜRK EDEBİYATI

Tekke Edebiyatı dediğimiz edebiyatın temelinde din ve tasavvuf vardır. Halk Edebiyatı ve Divan Edebiyatı'nın ortak tesiriyle şekillenen bu edebiyat, halkın duyuş ve düşünüşünü bazen milli şiir unsurlarıyla bazen de divan şiirinin kalıplarıyla vererek bir köprü vazifesi görmüştür.

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle edebiyatımıza da yansıyan tasavvuf düşüncesi, milli duygu ve düşüncelerle de birleşince kendine özgü farklı bir yaklaşım oluşturmuştur. Başlangıçta sufiler, dervişler aracılığıyla yayılan İslam anlayışı; hikmet sahibi bu kimselerin sohbeti, sözü ve şiirleriyle daha geniş halk kitlelerine ulaşmıştır. Tasavvufi Edebiyat ürünleri de ilk olarak bu sufilerin dilinden dökülmüştür. İlk olarak Ahmed Yesevi ile yayılmaya başlayan tasavvuf anlayışı, İslam diniyle beraber milli birliği sağlamada da etkili olmuştur. Anadolu'da daha kuruluş döneminde etkili olmaya başlayan bu anlayış, Ahmed Yesevi'den sonra da Mevlana, Ahmed Fakih, Sultan Veled, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal gibi pek çok şairin şiirleriyle ileriki yüzyıllara taşınmıştır.

19. asra gelindiğindeyse diğer edebiyat tarzlarında olduğu gibi Tasavvufi Edebiyat'ta da durgunluk başlamıştır. Bu sırada Tekke Şiiri'nde de öncekilerden farklı bir yaklaşım maalesef olmamıştır. Şairler eskilerden duyup, öğrendiklerini yine benzer ifadelerle söylemişlerdir. Kuddusi, Turabi, Mihrabi, Vasfi-i Melami, Ayni Baba gibi isimler tekke şiiri geleneğini sürdürmüşlerdir. Genellikle nefesler yazılarak eskiden beri süregelen tarzlarını devam ettirmişlerdir.

Ancak dediğimiz gibi bu ürünler eski dönemlerdeki gibi etkileyici, coşturucu niteliğe ulaşamamıştır. Yenileşen edebiyata duyulan ilginin artması, eski tarzda edebi anlayıştan uzaklaşılması eski dönemlerin eğitim ve sohbetinin değişmesi ve belki de söylenecek söz bulunamaması eski edebiyat tarzına giren üslupların hepsinde olumsuz

anlamda etkili olmuştur. Buna rağmen eski şiir geleneğini bırakmayıp şiirlerini söylemeye devam eden şairlerimizin eserlerini inceleyerek, aydınlatmaya çalışarak üzerimize düşen vazifeyi yerine getirmek ve kültür tarihimizin bu edebi kaynaklarının değerini bilmek boynumuzun borcudur.

BÖLÜM 2. ŞAİRİN HAYATI

2. 1. Trabzonlu Avni Bey'in Hayatı

Üzerinde çalışma yaptığımız Divan-ı Avni adlı eserin müellifi Trabzonlu Osman Avni'dir. Şairimizle ilgili maalesef kaynaklarda her hangi bir bilgi yer almamaktadır. Bu yüzden şairimizi, eserinden hareketle ve şiirlerinin içinde kendisinin verdiği ip uçlarıyla tanıtmaya çalıştık.

Trabzonlu Avni Bey eserde geçen isimden de anlaşılacağı gibi Trabzonludur. Eserinde Unvan-ı Nazım başlıklı şiirinde belirttiği üzere Trabzon'da doğmuştur. Doğum tarihiyle ilgili bir bilgi yoktur. Fakat eserinde 12. sayfada geçen bir şiirinde,

“Seri sevdalara çaldım ircek otuza yaş

Ben anı taşlara çaldım ircek otuza yaş”

yaşının otuza yaklaştığını belirtmektedir. Eserin yazıldığı tarih olduğunu düşündüğümüz 1873 tarihinde otuz yaşlarındaysa her halde tahminen 1843 tarihleri dolayında doğmuş olması lazım gelir. Şiirinde belirttiğine göre Trabzon'un Görele Kazası Hıdari Köyü'nde doğmuştur. Annesinin adı Zehra'dır. Şairin asıl adı da Osman'dır. Lakabı da Kara Osman'dır. Avni onun mahlasıdır.

Şiirinde ifade edildiğine göre daha sonra Aydın ilinde Sıgacık Kalesi'nde yaşadığını belirtmektedir. Trabzon'dan neden ayrıldığı ile ilgili bir bilgi yoktur. O dönemin şartlarına baktığımızda, ülkede yaşanan çalkantılı hayat, yenilgilerle sonuçlanan savaşlar, dış kuvvetlerin çeşitli baskıları yaşam şartlarını oldukça güç hale getirmiştir. Bu durumlardan her hangi biri şairimizin Aydın'a gitmesine sebep olmuş olabilir. Bunun yanında bilgisini artırmak için memleketinden ayrılmış da olabilir.

Şairimizin Aydın iline gittikten sonra ne ile meşgul olduğu belli değildir. Eserinin ikinci bölümünde Ders Vekili Ahmed Asım Efendi'den ders aldığını belirtmiştir. Buna göre şair daha sonra İstanbul'a gelmiştir. Büyük ihtimalle İstanbul'a gelip, burada değişik hocalardan ve din alimlerinden ders alarak bilgisini artırmıştır. Çünkü yine bir şiirinde (s. 30 -Divan, ilk beyt) ümmi olduğunu yazmıştır. Bu ifade: “ümmîlik” tevazu ifadesi olarak algılanmalıdır. Kelime anlamıyla ümmîlik cahillik ve okuma-yazma bilmeme anlamında olduğundan bu husus pek itibar edilecek durumda değildir. Aruzu, okuma ve

yazmayı, tasavvufu bilen bir kişinin ümmi olması zayıf bir görüştür. Eserin başında, eserin Asakir-i Şahane serçavuşlarından Rüşdi Efendi'nin marifetiyle tab olunduğu belirtilmektedir. Tarih olarak da 14 Haziran 1303 tarihi verilmiştir. Eserin ilk bölümünün başında 1290 tarihi vardır. İkinci bölümde de Divan-ı Avni Başlıklı şiirin sonunda 1300 tarihi geçmektedir. Bu tarihler de şairin 19. yüzyılın sonlarına doğru yaşadığını gösterir (H. 1290 ~ M. 1873).

İstanbul'a da gittiğini düşündüğümüz şairin, orada da ne ile uğraştığı ile ilgili bilgi mevcut değil. Yalnızca şiirlerinden İstanbul'da çeşitli hocaları dinleyerek bilgi edindiği, özellikle dini konulardaki bilgi ve deneyimlerini bu yolla kazandığını anlıyoruz.

Her hangi bir tarikata mensup olup olmadığı ile ilgili kaynaklarda geçen bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak eserin 31. sayfasında bir şiirin son beytinde Avni mahlasını Nakşî'den birinin verdiğini belirtmektedir. Şiirlerini genellikle İlahi aşk üzerine yazması ve pirlere, dervişlere bahsetmesi, onun tarikata mensup kişilerle görüşüğünü gösterir. Belki bir tarikata bağlı olmasa da bu kişilerin sohbetlerine katılarak, onları dinleyerek onların yolunda olmuş, Nakşî'liğe meyyal olabilir.

2. 2. Şairin Edebi Kişiliği

Trabzonlu Avni Bey daha öncede belirttiğimiz gibi kendi dönemi içerisinde adı duyulmamış, eseri tanınmamış bir şairdir. Bu yüzden de Eski Türk Edebiyatı ile ilgili kaynaklarda da ne şairin ne de eserinin adı geçmemektedir.

Avni Bey eserinde ümmi olduğunu söylüyorsa da bizim yukarıdaki görüşümüz daha makul ve mantıklıdır. Tevazu karşılığı olarak kullandığı ümmiliği cahillik olarak telakki etmek yanlış bir varsayımdır. Ümmiyim demekle, O'nun eğitim almadığını zannetmek doğru olmasa gerektir. Şiirlerine baktığımızda: edebi değer bakımından çok üst düzeyde olduğunu söyleyemeyiz.

Avni Bey'in şiirleri aruz vezni ile yazılmıştır. Eğitim almadığını söyleyen birinin aruz vezniyle şiirler söylemesi hemen hemen imkansızdır. Çünkü aruz vezni şiirde

uygulanması oldukça zor, dil ve imla özelliklerini bilmek gerektiren bir özelliktir. Hecelerin belli kalıplara göre düzenlenmesi epey bilgi ve birikim gerektirir.

Şiirlerinde kullandığı kelimeler açısından baktığımızda ise çok farklı yaklaşımlar, ya da benzetmeler bulunmamaktadır. Genellikle daha önceki dönemlerde kullanılan mazmunlar ve benzetmeler kullanılmıştır. Fakat şairin bunları kullanması da yine onun eski dönemlere ait şiirleri bir şekilde duyup, okumuş olduğunu gösterir. Dinledikleriyle, okuduklarıyla ve kazandığı zevkle kendine has bir şiir dünyası oluşturmuştur.

Şiirlerini yazarken genellikle halk dilini kullanılmıştır. Şiirlerinde konu olarak da İlahi aşk, dini bilgiler ve nasihatler üzerinde durduğu için anlaşılır, sade bir dille düşüncelerini anlatmıştır. Şiirlerde Arapça ve Farsça sözcükleri de kullanmıştır. Ancak bunlar da genellikle dini terimler olduğundan şiirlerin anlaşılmasını engellememektedir.

BÖLÜM 3 : ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

3. 1. ESERDE KULLANILAN NAZIM ŞEKİLLERİ

Divan Edebiyatı ve Halk Edebiyatı tarzlarının ortak tesiriyle eserler verilen Tekke şiirinde nazım şekli bakımından da hem Halk şiiri hem de Divan şiirinin nazım şekilleri kullanılmıştır. Hece ölçüsü ve kıtalarla yazılan Tekke şiirlerinin yanında bir o kadar da aruz vezniyle, beytlerle ve Divan şiirinin şekilleriyle yazılmış Tekke şiiri vardır.

Bizim üzerinde çalıştığımız Trabzonlu Avni Bey ise şiirlerinde ağırlıklı olarak aruzu ve Divan şiiri şekillerini kullanmıştır. Hatta hece ölçüsüyle ve kıtalar halinde yazılmış hiç şiiri yoktur. Avni Bey'in eserinde kullandığı nazım şekillerini aşağıda kısaca tanıtarak belirttik.

3.1.1. Divan

Divan ismi verilen şiir türü, aruz vezninin genellikle fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün kalıbı ile beytler halinde yazılan Tasavvufî Türk Edebiyatı nazım şekillerinden biridir. Genellikle aa xa xa... şeklinde uyaklanan bu şiir türünü, şairimiz oldukça fazla kullanmıştır. Bu tür şiir 17. yüzyıldan sonra divan şiirinin halk şiirine etkisi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tür şiirleri bestelendiği makama göre çeşitlere ayrılırlar.

Şairimizin iki ayrı divançe şeklinde bir arada bulunan eserinde divan türü toplam 23 şiirde kullanılmıştır. Her biri yedişer beyt olan bu şiir türü, eserin başında dibace (önsöz) olarak, sonrasında da “b , h , r , ş , ' , k , v” harflerinde; ikinci divançede de eserin başında kullanıldıktan sonra, elif harfinden ş harfine kadar olan şiirlerin tamamında kullanılmıştır.

3.1.2. Sema'î

Birim olarak beytlerle yazılan; aa xa xa... şeklinde uyaklanan ve aruz vezninin mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün kalıbıyla düzenlenen bir şiir türüdür. Bestelenerek söylenmektedir ve gazel, murabba, musammat, ayaklı semai şeklinde çeşitleri vardır.

Avni Bey'in eserinde yine çok kullandığı şekillerden biridir. İlk bölümde “ş , d , s , t , f , m , lâ , y” harflerinin şiirleri semai türünde yazılmıştır. İkinci bölümde z harfinden y harfine kadar olan şiirlerin tamamı semai şeklidir. Toplam 21 şiir semai nazım şekli ile yazılmıştır.

3.1.3. Kalenderî

Aruz vezninin mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ülün kalıbıyla yazılan, aa xa xa... şeklinde uyaklanan ve beytlerle oluşturulan şiir türüdür. Ancak Trabzonlu Osman Avni Bey'in eserinde kalenderî türündeki şiirler fa'lün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün kalıbıyla biçimlenmiştir. Bu iki kalıp hecelerinin açıklık kapalılık değerleri bakımından tıpatıp aynı düzendedir. İkisi de on dört heceden oluşan kalıplardır.

Şairimizin eserinin ilk bölümünde “t , h , z , d , ğ , lam , h” harfleri olmak üzere toplam 7 adet şiirde kalenderî türünü kullanmıştır. İkinci bölümde ise bu türde şiir yoktur.

3.1.4. Gazel

Divan şiirinin neredeyse temelini oluşturan gazel, tekke şairleri tarafından da kullanılmıştır. Uyak şeması aa xa xa... şeklinde olan bu şiir türü, aruz veninin pek çok kalıbıyla yazılmıştır. Avni Bey'in eserinde ise gazeller fe'îlâtün fe'îlâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Eserde gazel türüyle yazılmış 7 şiir vardır. Bunlar eserin ilk bölümünde “e , c , z , ş , z , k , n” harfleri için yazılan şiirlerdir. İkinci bölümde bu tür kullanılmamıştır.

3.1.5. Kaside

Kaside türü şiir, divan şiirinde yine en çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Uyaklanması aa xa xa... şeklindedir ve aruzun pek çok kalıbıyla yazılmıştır. Şairimiz eserinde sadece tek bir tane bulunan kasidesini Na't tarzında müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün kalıbı ile yazmıştır. Bu tek kaside: eserin ikinci bölümünün sonlarda yer almaktadır.

3.1.6. Mesnevi

Avni Bey'in eserinin sonunda şekil özellikleri bakımından mesnevi türünün özelliklerine göre yazılmış iki şiir vardır. Bunlardan biri Unvan-ı Nazım başlıklıdır. Aruz vezninin mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün kalıbıyla yazılan şiir aa bb xx... şeklinde uyaklanmıştır.

Zübde-i Verese başlıklı diğer şiir ise aa bb xx... düzeninde ve fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün kalıbı ile yazılmıştır.

Trabzonlu Osman Avni Bey'in eserinde kullanılan nazım şekilleri bunlardır. Zaten çok kapsamlı bir yapısı olmayan eserde görüldüğü üzere Tasavvufi Türk Edebiyatı nazım şekilleri kullanılmış, bu sebeple klasik divan şiiri ve halk şiirinden ayrılmıştır.

3. 2. ESERDE KULLANILAN NAZIM BİRİMİ

Halk Edebiyatı ürünleri genel itibariyle hece vezni ve kıtalar halinde yazılan şiirlerden oluşmuştur. Genel özelliklerine bakılarak Halk Edebiyatı içerisinde incelenen ve öyle ele alınan Tekke şiirlerinde ise hem Halk şiiri hem de Divan şiirinin etkileri görülmektedir. Bu yüzden Tekke şiirlerinin bütününe bakıldığında hece vezni ve kıtalarla yazılan şiirler kadar aruz vezniyle ve beytler halinde yazılan şiirler vardır.

Trabzonlu Avni Bey'in eserinde de genel olarak divan şiirinin etkileri sezilmektedir. Çünkü şiirlerinin tamamı aruz vezniyle ve beytler halinde yazılmıştır. Eserdeki şiirlerin tamamı yedişer beytten oluşmuştur. Yalnızca sonda yer alan iki şiirin beyt sayısı farklıdır. Unvan-ı Nazım başlıklı şiir on dört, Zübde-i Verese adlı şiiri de on beş beytten oluşmuştur. Eserin tamamı altmış dört şiir ve dört yüz altmış üç beytten meydana getirilmiştir.

Şiirlerin ilk beytleri birbiriyle uyaklı yani beyt-i musarra şeklinde, sonra gelen beytler ise müfred şeklinde düzenlenmiştir. Şairin mahlası olan Avni makta beytlerinde

kullanılmıştır. Halk şiirlerinde şairin adının geçtiği bu beyte karalama, karalama beyti, mühür gibi isimler verilmiştir.

3. 3. ESERİN VEZİN ÖZELLİĞİ

Eski Türk Edebiyatımızın temelini oluşturan divan şiiri, vezin olarak aruz ölçüsü ile sekillendirilmiş bir yapıdır. Aruz ölçüsü İslâmiyet'in Türkler arsında yayılması, Arap ve Fars ülkeleri ile diyalogların artması ve dolayısıyla onların dili ve edebiyatının bizde yayılmaya başlamasıyla bizim edebiyatımıza girmiş bir ölçü birimidir. Daha önceleri bizim eserlerimizde milli veznimiz olan hece ölçüsü kullanılmaktaydı. Arap ve Fars edebiyatlarının tesiri artınca Türk şairler arasında da aruz vezni ile şiirler yazma temayülü giderek arttı ve zamanla Divan Edebiyatı'nın temelini oluşturdu.

Divan Edebiyatı genellikle iyi eğitim almış, yüksek kültür düzeyine sahip, Türkçe'yi - hatta Arapça ve Farsça'yı - çok iyi bilen ve kullanan şairlerin eser verdiği bir yüksek zümre edebiyatı olarak kabul edildi. Böyle eğitimli sanatçılar tarafından bile ilk başlarda çok iyi örnekleri verilemeyen aruz vezni, zamanla edebiyatımıza ve dilimize iyice yerleşmiş, özellikle de 16. asırdan sonra neredeyse milli veznimizmiş gibi çok başarılı bir şekilde kullanılmıştır.

Genellikle çok iyi eğitim almamış halk içinde büyüüp yetişmiş, hatta bir kısmının ümmî olduğu Halk Edebiyatı sanatçıları, eserlerinde çoğunlukla hece veznini kullanmışlardır. Ancak ele aldıkları konular ve şiirdeki amaçları saz şairlerine göre biraz daha farklı olan tekke şairlerinden bazıları, genel itibariyle Halk Edebiyatı kapsamında ele alınsa da şiirlerinde aruz veznini kullanmışlardır. Aruzu kullanmada çok başarılı oldukları söylenemese de, çok iyi eğitim almadıkları, hatta bir kısmının okuma yazma bile bilmediğini düşünürsek, aruzu kullanmayı onlar için iyi bir başarı kabul etmemiz gerekir. Üzerinde çalıştığımız Avni Bey de eserini aruz vezni ile hazırlayan Tekke şairlerinden biridir.

Trabzonlu Osman Avni Bey'in eserini, içerik ve şekil bakımından genel olarak incelediğimizde, bu eserin Tekke şiiri tarzında olduklarını görüyoruz. Tekke şiiri dediğimiz şiirler, genellikle halkın anlayabileceği bir dille ve hece ölçüsüyle yazılmışlardır. Çünkü bu tarz şiir yazan şairlerin amacı, şiirlerle insanlara Hak yolunu göstermek ve insanlara nasihatler vermektir. Fakat Tekke şairleri, hem Halk şiiri tarzını

hem de Divan şiiri tarzını eserlerinde kullanmışlardır. Bu yüzden Tekke şairlerinin eserlerini incelediğimizde hem hece vezninin hem de aruz vezninin kullanıldığını görüyoruz.

Trabzonlu Avni Bey'in divançelerinde de şiirlerin aruz vezni ile yazıldığını görüyoruz. Şairimiz ilk divançenin sonunda şiirlerini hangi aruz kalıbıyla yazdığını kendisi belirtmiştir. Avni Bey'in verdiği düzene göre şiirlerinin türlere göre kalıpları şöyledir.

Dibace bölümü Recez Bahri'nin Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün kalıbı ile yazılmıştır. Gazel türündeki şiirleri Remel Bahri'nin Fe' ilätün / Fe' ilätün / Fe' ilätün / Fe' ilün kalıbıyla vezinlenmiştir. Divan türündeki şiirleri Remel Bahri'nin Fä' ilätün / Fä' ilätün / Fä' ilätün / Fä' ilün kalıbıyla şekillenmiştir. Kalenderî türündeki şiirleri Remel Bahri'nin Fa' lün / Fe' ilätün / Fe' ilätün / Fe' ilätün kalıbıyla; semâ'î türündeki şiirleri de Hezec Bahri'nin Mefä' ilün / Mefä' ilün / Mefä' ilün / Mefä' ilün kalıbı ile yazılmıştır.

İkinci divançedeki şiirlerinin kalıpları da yine şairin kendisi tarafından belirtilmiştir. Divan ve semâ'î türündeki şiirlerin kalıpları ilk divandaki ile aynıdır. Eserin sonunda yer alan tek kasidenin kalıbı; Müstef' ilün / Fä' ilün / Müstef' ilün / Fä' ilün 'dür. 'Unvan-ı Nazım başlıklı şiirini Mefä' ilün / Mefä' ilün / Fe' ülün kalıbıyla; Zübde-i Vereşeh başlıklı şiirini de Fä' ilätün / Fä' ilätün / Fä' ilün kalıbıyla yazmıştır.

25. sayfada başlayan ikinci divançenin aruz kalıpları da yine eserin son sayfasında belirtilmiştir. Divan ve se-mailerin kalıpları aynıdır. Yalnızca eserin sonunda bulunan kasidenin, Unvân-ı Nazım ve Zübde-i Vereşeh başlıklı şiirlerin kalıpları farklıdır. Bunların kalıpları da şöyledir.

Vezin-i Kaside : Müstef' ilün Fä' ilün Müstef' ilün Fä' ilün

Vezin-i Unvan : Mafä' ilün Mefä' ilün Fe' ülün

Vezin-i Zübde : Fä' ilätün Fä' ilätün Fä' ilün

3. 3. 1. Aruz Kusurları

Aruz vezni şiire yerleştirilmesi hiç de kolay olmayan bir ölçü çeşididir. Zor olmasına binaen, bu vezni kullanan pek çok Tekke şairi hatta Divan şairleri bile aruzla yazdıkları şiirlerinde hatalar yapmışlardır. Aruz kusurları doğal olarak Trabzonlu Avni Bey'in şiirlerinde de vardır. Şiirlerin taktisini yaptığımızda, hemen hemen her beytinde aruz hatalarının olduğunu gördük. Aruz kalıpları, imale, zihaf ve vasıl yoluyla dizelere uyum sağlamaktadır. Aşağıda bazı beytlerin taktisini yaparak aruz kusurlarını gösterdik.

Leb ü dendānına erdü çeker iken men ānīn (s. 3 , gazel 5. beyt)

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

Dili bülbül şacı sünbül dedi hāşāyı bana

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

Şiir Remel Bahri'nin Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün kalıbıyla yazılmıştır. Buna göre mısradaki hecelerin üç kez iki açık iki kapalı bir kez de iki açık bir kapalı şekilde sıralanması gerekmektedir. Ancak ilk mısrada erdü sözcüğünün “dü” hecesi uzun olması gerekirken imale yoluyla kusur düzeltilebiliyor. Çeker ve iken sözcükleri arasında vasıl yapılarak ve sözcüklerin birleşmesiyle oluşan “ri” hecesine de yine imale yapılarak fe' ilātün kalıbına uyum sağlanabiliyor. Mısra sonundaki men ve anın sözcüklerini de yine vasıl yoluyla birleştirdiğimizde fe' ilün kalıbı yerleştirilebiliyor.

Zer ü efğānım tutunubdur 'ālemi başdan başa (s. 4, divan 4. beyt)

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Bu cefāyı çektiğime kâşî tuğrādır sebeb

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Avni Bey'in bu şiiri de Remel Bahri'nin fā' ilātün fa' ilātün fa' ilātün fā' ilün kalıbı ile yazılmıştır. Ancak ilk mısradaki tutunubdur sözcüğünün ilk hecesinde zihaf; alemi sözcüğünün ilk hecesinde zihaf, son hecesinde imale; ikinci mısradaki cefayı sözcüğünün son hecesinde imale, çektiğime sözcüğünün son iki hecesinde imale yapıldığı taktirde kalıp şiirle uyum sağlayabilmektedir.

Kalenderî türünde yazılan ve eserin 4. sayfasında yer alan şiirin aşağıda gösterdiğimiz 5. beyti de yine pek çok düzeltme ile ancak kalıpla uyum sağlayabiliyor.

‘Aşkın eşeri kalbinde te'sir iden âdem

_ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _ _

Hâtırıcığı maḥzūn işi noḳşān olur elbet

_ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _ _

Fa' lün fe' ilātün felātün fe' ilātün şeklinde olan vezin, ilk mısradaki eseri sözcüğünün son hecesinde imale, kalbinde sözcüğünün “bin” hecesinde zihaf, tesir sözcüğünün ilk hecesinde imale, iden ve adem sözcükleri arasında da vasıl yapılarak; ikinci mısradaki da olur ve elbet sözcükleri arasında vasıl yapılmasıyla şiirle uyumlu hale gelebilmektedir.

Şiirin hemen hemen her beytinde aruz kusurları görülse de kendisinin de şiirinde belirttiği üzere çok iyi bir eğitimi olmadığını düşündüğümüz şairimizin, eserlerini aruz vezniyle söylemesi bile takdire şayandır. Genel özellik olarak kullanılışı oldukça zor olan aruz vezni, Avni Bey gibi eğitim almamış Tekke şairlerinin dahi kullanabileceği kadar dilimize yerleşmiş ve millileşmiştir.

3. 4. ŞİİRLERİN UYAK ÖZELLİĞİ

Trabzonlu Avni Bey'in şiirlerinde beytlerin uyak şeması divan şiirinde de en çok görülen aa ba xa... örgüsüdür. Şiirlerin tamamı bu düzenle kurulmuştur. Yalnızca eserin sonundaki mesneviler aa bb xx... şeklinde uyaklanmıştır.

Şiirlerde kullanılan uyak çeşitleri yarım uyak, tan uyak, zengin uyak ve rediftir. Şair eserinin ilk bölümünde yani ilk divançede redifi çok kullanmıştır. Her şiirde bir ya da birkaç sözcükten oluşan redif grubu vardır. İlk bölümdeki bütün şiirlerde de aynı tarz redifi kullanmıştır. Şairin kullandığı redifleri örneklerle aşağıda gösterdik.

“İsm-i Hüdâ’yı zikriyle dil nâre yandı ibtidâ (s. 2)

Şun’-ı Hüdâ’yı fikriyle dil nâre yandı ibtidâ”

“Felek cevri ü cezâsıdır ezelden bizlere mirâş (s. 5)

Şafânî mâ’adesidir ezelden bizlere mirâş”

“Âlimlere ülfetde bulun ğaflete talma (s. 13)

Kem hâtırını zevk ile mebrûr ide feyyâz

Şihlere y olması yekdir haberi al

Gel anlara uykim seni meşhûr ide feyyâz”

“Dilrübâ ahsen simâdır kaşlarıdır mâh-ı nev (s. 21)

Hem cemâli pür ziyâdır kaşlarıdır mâh-ı nev”

Yukarıdaki beytlerde de görüldüğü gibi dil nâre yandı ibtidâ, ezelden bize miras, kaşlarıdır mâh-ı nev gibi birden fazla sözcükten oluşan redifler çok kullanılmıştır.

İkinci divançede ise ilkinin tersine alfabetik sıraya göre sıralanmış şiirlerde redife hiç yer verilmemiştir.

“Yâ ilâhî ‘aşkıñı vir cümleden aqdem baña (s. 26)

‘Âşk odına yak bu cismi târûmâr it evvelâ”

“Çün en’el haq na’resi tutdı cihânı ey ‘ibâd (s. 31)

Ol şadâyı cümle tıydu ehl-i kırye hem bilâd”

“Kelâm-ı gevheri zâhid diyemez sendeki tudağ (s. 40)

Ne deñlü şa'y iderseñde işitmez tendeki kulâğ”

Bu örneklerde de görüldüğü gibi ikinci divançede redif hiç kullanılmamış, dize sonlarında yalnızca uyağa yer verilmiştir.

“Muğtedâmız ‘aşğ olubdur olmuşuz ‘âl-i zevât (s. 27)

Biz ki yandık nâr-ı ‘aşğa oldu tamudan necât”

Divan türünde yazılan bu şiirde ahenk dize sonlarındaki “ât” sesleriyle ve zengin uyak olarak sağlanmıştır.

“Cem‘ -i mübtelâlardan Benî Eyyüb durur ulû (s. 44)

Ki anda iki kırd düşdi bir sülük bir arû”

Semai türünde yazılan bu şiirde de dize sonlarındaki tek uzun sesle tam kafiyeye yapılmıştır.

BÖLÜM 4. ESERİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

4. 1. ŞİİRLERDE ELE ALINAN KONULAR

Trabzonlu Osman Avni Bey'in şiirlerini genel itibariyle ele aldığımızda, şekil ve içerik olarak Tekke şiiri tarzında olduklarını görüyoruz. Tekke şiiri dediğimiz şiir tarzı, genellikle sade, anlaşılır bir dille halka bilgi ve nasihat vermek, bu yolla insanlara doğruyu göstermek amacıyla yazılan bir şiir tarzıdır. Genel anlamda insan için sanat gibi bir amaç taşıdığı için ele alınan konular da insanlara farklı konularda, özellikle de dini konularda bilgi vermek ve nasihatlerle doğruyu göstermek olduğundan Allah, din, iman, hak, ibret verici olaylar, peygamberler, evliyalar, doğruluk, kardeşlik, sevgi gibi temalardan seçilmiştir. Zaten işlenen konulara dayanarak bu şiirler Tekke şiiri ya da Tasavvufi Türk Edebiyatı ismiyle anılmıştır.

Avni Bey'in eserinde de şiirlerin genel konuları Allah aşkı, peygamber sevgisi, aşk ve ayrılık acısı, kavuşma özlemi, Allah' yakarış gibi temlerden oluşur. Bu temaları genel sınıflandırma ve kısa açıklamalarla aşağıda göstermeye çalıştık.

4. 1. 1. İlahi Aşk:

Şairimiz şiirlerinin büyük kısmında İlahi aşk üzerinde durmuştur. Dünyadan geçip Allah aşkıyla yanma, onun adını anma, aşk derdi, bu derdin çaresizliği, aşk derdinin güzelliği, aşık olanın hali, vb. yaklaşımlarla Allah aşkı ele alınmıştır.

“Bu didigim ‘aşkıdır velî cümleden aqdemdir olı

Andan gider dostuñ yolu Haq rāhına cānım fedā”

“Baħr-ı ‘aşkıñ mevcidir arz u semāyı ditreden

Dāl o baħre gevher bul itme ašlā başka kār”

4. 1. 2. Peygamber sevgisi:

Şiirlerde peygamberimizin özellikleri övülmüş, ahrette şefaati için dua edilmiş, hadislerinden örnekler verilerek insanlara örnek gösterilmiş.

“Ol şefâ‘at ma‘deni Aḥmed’den itme kîl cüdâ

Andan özge var mıdır hiç ins ü cinne inbi‘âş”

“Semâdan geldi ol enver didi mi‘râcını server

Kimi oldı ‘ādū ekber yalanladı ânı Ḥâşây”

4. 1. 3. Aşk :

Aşk konusu bazı şiiirlerde İlahi aşk bazılarında da dünyevi aşk yaklaşımı içindedir. Aşk konusu ele alınırken sevilenin güzelliği övülmüş, sevgilinin yaptığı nazdan dert yanılmış, sevgiliye kavuşamamanın acısı anlatılmış, ayrılığın ıstırabı aynı zamanda güzelliği ele alınmış, aşık olanların hali, daha önce aşk derdine düşenlerin hallerinden örnekler verilerek ibret alınması gerektiği belirtilmiş. Aşkın sonsuzluğu ve aşık olanın her zaman ümitli olması gerektiği ifade edilmiş.

“Güzeliñ ‘âdeti cânım diledi ḥüsnine pâc

Vireyim vaşla bedel cânımı cânânıma ben”

“Gül ü ḥamrâları dersem yanâğından civanın

Baña devlet dūrūr ammâ gülünü dermesi güc”

4. 1. 4. Nasihat:

Şiiirlerin yine büyük kısmında insanların doğru işler yapması, doğru davranışların karşılığında kazanacakları, yanlış davranışların sonucunda başımıza gelebilecekler, ayet ve hadislerle ahret hakkında bilgi, cennet ve cehennem, Kur‘an okumanın faydası ve önemi, peygamberlerin yaşadıklarından ibret verici dersler, dini bilgiler eşliğinde insanlar Allah yoluna davet edilmiş.

“‘Âlimlere ülfette bulun ğaflete ṭalma

Kem ḥaṭır ki zevḳ ile mebrūr ide feyyâz”

“Fenā ahlākı terk eyle erenler hulkını fākın

Göñül yıkma yapamazsın değıldir şānı^c şunnā^c”

Genel başlık altında belirttiğimiz bu konular işlenirken ayet ve hadisler de yer yer kullanılarak söylenenlerin doğruluğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ümmi olan şairimizin çok derin bir bilgi ve kültür birikimi olmamasına karşın, kanımızca genelde büyüklerini, alimleri dinleyerek kazandığı bu birikimi insanlara ulaştırmaya çalışması ve bir şekilde bunu gerçekleştirmiş olması güzel bir başarıdır.

Her hangi bir tarikata bağlılığı konusunda bulguya rastlamadığımız şairimiz, değişik sohbetler katılmak yoluyla kendini geliştirmiş ve kendi anlayışına göre bir dünya görüşü oluşturmuştur. Tasavvufi bir yaklaşım içinde olan bu görüşünü şiirler yoluyla insanlara duyurmuş ve günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.

4. 2. ŞİİRLERDE KULLANILAN EDEBİ SANATLAR

Şairimiz her ne kadar çok iyi eğitim alamamış, kısıtlı imkanlarla kendini geliştirmeye çalışmış, bilgi ve kültür bakımından çok ileri düzeyde bir kişi olmasa da aruz vezniyle şiirler yazmış ve şiirlerinde edebi sanatları da kullanmıştır. Genel itibariyle şiir türünün temelini oluşturan benzetmeye dayalı sanatlar şairimizin en çok kullandığı sanatlar olmuştur. Şiirlerde kullanılan sanatları aşağıda örnekleriyle birlikte kısaca göstermeye çalıştık.

4. 2. 1. Mecazla İlgili Sanatlar

4. 2. 1. 1. Teşbih:

Teşbih sanatı aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir. Benzetmede “benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı” olmak üzere dört öge bulunmaktadır. Teşbih yapılırken dört öge de bulunuyorsa ayrıntılı teşbih; benzetme yönü verilmemişse kısaltılmış teşbih; benzetme edatı kullanılmamışsa pekiştirilmiş teşbih; yalnızca benzeyen ve kendisine benzetilen kullanılmışsa Teşbih-i belîğ ismi verilir.

“ Bülül kibi nağmelenüb pervâne tek şem^c i dönüb (s. 2, 6. beyt)

İçüb saķı hūmdan ķanub dil nāre yandı ibtidā”

Günümüz Türkçesi : Būlbūl gibi nağmelenip, pervane gibi mumu(n etrafında) dönüp, sakinin şarap kúpünden içip kanarak gönül başlangıçta daha ateşe yandı.

Açıklama: Yukarıdaki beytte şair gönlünü (kendini) nağmelenmesi yönüyle būlbūle; mumun (ışığın, yani sevdiğinin) etrafında dönmesiyle pervane böceğine benzetmiştir. Teşbihin tüm öğelerinin bulunması nedeniyle ayrıntılı teşbih yapılmıştır.

“ Ne güzeldir dediler ol adı leylâyı baña (s. 3, 1. beyt)

Görebilsek dediler kaşları tuğrâyı baña”

Günümüz Türkçesi: O adı Leyla olan kişiyi bana ne güzeldir dediler, kaşları turaya benzeyeni bana görebilsek dediler.

Açıklama: Bu beytte sevgilinin kaşları turaya benzetilmiştir. Sadece benzeyen be kendisine benzetilen bulunduğu için de teşbih-i belîğ yapılmıştır.

4. 2. 1. 2. İstiare:

Benzetmenin iki ögesinin, yani benzeyen ve kendisine benzetilenin sadece birinin söylenmesi ile yapılır. Eğer kendisine benzetilen kullanılmışsa açık istiare; benzetilen öge kullanılmışsa kapalı istiare ismini alır.

“ ‘Aşķıñ şarâbından içüb ağ ile ķarâdan keķüb (s.2 , 4. beyt)

‘ Âşķılara dürrler saķub dil nāre yandı ibtidā”

Günümüz Türkçesi: Gönül aşķın şarabından içip, akla karadan geķip, âşķılara inciler (göz yaşları) saķıp daha başlangıçta ateşe yanmıştır.

Açıklama: Bu beytte gözyaşı inciye benzetilmiş fakat sadece kendisine benzetilen yani inci söylenmiştir. Bu yüzden açık istiare kullanılmıştır.

“ Gõnül mâh-pâreye mâ’il olub teşvîşimiz artdı (s. 5, 3. beyt)

O mâhıñ pür cefâsıdır ezelden bizlere mirâş”

Günümüz Türkçesi: Gönül ay parçasına düşkün olup, karmaşıklığımız arttı; O ayın (ay gibi güzel sevgilinin) geçmişten bizlere bıraktığı eziyettir.

Açıklama: Beytte mâh ve mâh-pâre sözcükleriyle açık istiare yapılmıştır. Benzeyen sevgili söylenmemiş, sadece kendisine benzetilen ay (mâh) kullanılmıştır.

4. 2. 1. 3. Mecâz-ı Mürsel:

Bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten kullanmaktır. Bu sanatta bir söz mecaz anlamına, iki şey arasında genel-özel, parça-bütün, neden-sonuç, iç-dış gibi türlü ilgiler kurularak aktarılır.

“ Tūr-ı sīnâda dinilen ten gözi bu cân gözi (s. 29, 7. beyt)

‘Avniyâ ‘amâ olubsañ al eline bir ağâc’

Günümüz Türkçesi: Sina Dağı denilen yer ten gözüdür bu can gözüdür, ey Avni sen amasın (görmediğin için) eline bir ağaç (sope ya da değnek) al.

Açıklama: Beytte ikinci dizede geçen ağaç sözcüğünde mecâz-ı mürsel vardır. Gerçek anlamda insanın eline ağaç alması mümkün değildir. Ağaç sözü ile kastedilen bir asa ya da değnektir.

4. 2. 1. 4. Kinâye:

Bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten mecaz anlamda kullanmadır.

“ Nefs-i hevesin terk idüb Haqq rehine toğrı gidüb (s. 2, 5. beyt)

Câm-ı muşaffâyı tadub dil nâre yandı ibtidâ”

Günümüz Türkçesi: Nefs ve hevesi terk edip, Hak yoluna doğru gidip; süzölmüş kadehi (şarabı) tadıp, gönöl başlangıçta ateşe yandı.

Açıklama: Bu beytte cam kelimesi kadeh anlamıyla gerçek; tasavvufta ruhu coşkulara salan şarap anlamıyla da mecazi anlamda kullanılarak kinaye yapılmıştır.

4. 2. 1. 5. Teşhis:

Teşhis, insan dışındaki varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan gibi göstermek; kişileştirmektir.

“Esen bâd-ı şabâ zülfi siyâhımdan haber virmez (s. 8, 6. beyt)

Anñ ahvâlini benden şoranlar eyledi feryâd”

Günümüz Türkçesi: Esen sabah rüzgarı saçı siyahımdan (sevgiliden) haber vermez, Benden onun halini soranlar feryat etti.

Açıklama: Bu beytte bâd-ı şabâ sözünde teşhis vardır. Rüzgarın sevgiliden haber getirmediği söylenerek, insana ait bir özellik rüzgara yansıtılmıştır.

4. 2. 2. Anlam İle İlgili Sanatlar

4. 2. 2. 1. Leff ü Neşr :

Bir beyt içinde, ilk dizede en az iki unsuru belirterek, ikinci dizede bunlarla ilgili benzerlik ve karşılıklarını vermektir.

“Âşık disem kem adımı ‘arşa çıkarsam zârımı (s. 25, 8. beyt)

Gönlüm göğünde mâhımı doğar demek gerçeğim ola”

Günümüz Türkçesi: Adımı âşık desem, ağlayışımı, yakarışımı arşa çıkarsam; gönlümün göğünde ayımı (sevdiğimi) doğar demek gerçeğim olsun.

Açıklama: İlk dizede geçen âşık ve arş sözcüklerine karşılık, ikinci dizede onlarla ilgili olarak gönül ve mâh sözcükleri kullanılarak leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

4. 2. 2. 2. Tenâsüp:

Tenasüp sanatı bir konu ile ilgili aralarında değişik ilgiler bulunan en az iki sözcük, terim ya da deyim bir dize ya da beyt içinde kullanma sanatıdır.

“İçüb saķī hūmdan anub pervâne tek Őem‘ e yanub (s. 25, 9. beyt)

Bülbül gibi dala onub Şavt eylesem Őâĝ u Őola”

Günümüz Türkçesi: Sakinin Şarap küpünden içip, pervane gibi muma (ıŐıĝa) yanıp, bülbül gibi dala konup, Őaĝa sola haykırsam.

Açıklama: İlk dizede içmek- kanmak- sâķī hūm sözcükleri , ikinci dizede bülbül ve dal sözcükleri peŐpeŐe kullanılarak tenâsüp sanatı yapmıŐtır.

4. 2. 2. 3. Tecâhül-i Ârif :

Bilinen bir gerçeĝi bir nükteye dayanarak bilmiyormuŐ gibi söylemektir.

“Cennette melek miki bu fânide beşer mi (s. 10, 5. beyt)

EŐrârını bilmekliĝe ‘irfâne bulunmaz”

Günümüz Türkçesi: (Sevgili) Cennette melek midir yoksa dünyada insan mı, onun sırlarını çözmeye, anlamaya bilen anlayan kişi bulunmaz.

Açıklama: İlk beytte sevgilinin cennette melek mi yoksa dünyada insan mı olduĝu sorulmuŐ, fakat bu sorunun cevabı bellidir, Şair bilmezmiŐ gibi söyleyerek tecâhül-i ârif sanatı yapmıŐtır.

4. 2. 2. 4. Mübalaĝa :

Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir Şeyi ya olamayacaĝı biçimde anlatmak ya da olduĝundan daha çok veya az göstermektir.

“Ben anıñ vaşf-ı cemâlin demiş idim ezeli (s. 3, 2. beyt)

Yine medh eylediler gözleri elâyı baña”

Günümüz Türkçesi: Ben onun yüz güzelliğinin vasfını öncesiz demiştim, yine bana gözleri elâyı methettiler.

Açıklama: Bu beytte sevgilinin yüz güzelliğinin öncesiz olduğu söylenerek mübalağa yapılmıştır.

4. 2. 2. 5. Tezad :

İki düşünce, duygu ve hayal arasında birbirine karşıt olan nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söyleme sanatıdır.

“Âşık-ı şeydâların bağı yanıktır cümleten (s. 28, 7. beyt)

Âb-ı hayvân içirürsen kalmaz aşlâ iltihâs”

Günümüz Türkçesi : Delice seven kimselerin hepsinin bağı yanıktır, (onlara) ölümsüzlük suyu içirürsen hiç birinde hastalık kalmaz.

Açıklama: Beytte ilk dizedeki bağı yanık olmak ve ikinci dizedeki âb-ı hayvan sözleri arasında tezad sanatı yapılmıştır.

4. 2. 2. 6. Tekrir :

Sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın yoğunlaştığı söz ya da sözleri arka arkaya yinelemektir.

“Muhammediñ aşkıdır bülbül iden dilimi (s. 46)

Muhammediñ şevkidir gonca iden gülümü”

Açıklama: Beytte Hz. Muhammed’in adı, anlamı ve vurguyu pekiştirmek için tekrar edilerek tekrar sanatı yapılmıştır.

4. 2. 2. 7. Nidâ :

Şairin çok duygulanması ve heyecanlanması sonucu “ey, hey” gibi ünlemleri kullanmasıdır.

“Ey dilâ ‘ aşkıñ şerâbın nûş iden olmaz ferâh (s. 6, 8. beyt)

‘ Âşıkla derya mişâli cûş iden olmaz ferâh”

Açıklama: İlk dizede şair gönlüne “ey” şeklinde hitap ederek nidâ sanatına kullanmıştır.

4. 2. 2. 8. Telmih :

Söz arasında herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca işaret etmek, onu anımsatmaktır. Şairimizin eserinde en çok kullandığı sanatlardan biridir.

“Gezdiren Mecnûna şahrâ ol güzel Leylâsıdır (s. 15, 8. beyt)

Bu serencâmı tıyan bağrın dolub eyler fezâ’ ”

Açıklama: Beytte şair herkesçe bilinen Leyla ve Mecnun aşkını anımsatmak için onların isimlerini kullanmıştır.

4. 2. 2. 9. İktibas :

Söze anlamı pekiştirmek amacıyla ayet ya da hadislerden parçalar almaktır.

“Ġayrı nesne istemek aşlâ yakışmaz ‘ âşıkâ (s. 26, 4. beyt)

“Küllü şey‘ in hâlikün” hükmünde bürhân vardır”

Açıklama : Şair ilk dizede söylediği aşık olana nesne (dünya malı) istemenin yakışmayacağı sözünü ikinci dizede verdiği ayetle ispatlamaya çalışmıştır.

Bu örneklerde görüldüğü gibi şairimiz çok birikimi olan bir şair olmasa da eserinde pek çok sanatı kullanmıştır.

4. 3. ŞİİRLERDE KULLANILAN MAZMUNLAR

Mazmun edebiyatta bazı özel kavram ve düşüncelerin ifadesinde kullanılan klişeleşmiş söz ve anlatımlardır. Bizim edebiyatımızın temelinde yatan unsurlardan biri de mazmunlardır. Özellikle divan şiirinde çok kullanılmıştır. Bunun yanında Halk şiiri ve tekke şiirinde de mazmun dediğimiz unsurlara çok sık rastlanmaktadır.

Trabzonlu Avni Bey'in eserinde de mazmunlar oldukça fazladır. Tekke Edebiyatı tarzında olan bu eserde hem halk şiiri hem de divan şiiri özelliklerinin hakim olduğunu düşünürsek mazmunların çokça yer almasının da anlamlı olduğunu görürüz. Özellikle tasavvufî terimler ve mazmunlar şairin şiirlerinin esasını oluşturmuştur. Asıl amacımızın bu eseri tanıtmak olmasına binaen, şairinin şiirlerinde çok kullanılan mazmunlardan örnekler vererek bu özelliği göstermeye çalıştık.

Nâr :

İsm-i Hüdâyı zikriyle dil nâre yandı ibtidâ

Şun^ç-ı Hüdâyı fikriyle dil nâre yandı ibtidâ

Nâr sözcüğü ateş sözcüğünü karşılar. Divan edebiyatında ateş, aşğın içinde bulunduğu aşkın ıstırabıdır. Şairimizin tekke edebiyatı şairlerinden biri olduğunu dikkate alırsak burada bahsedilen Allah aşkıdır. Tasavvuf inancına göre de kullar bu dünyada sevdiklerinden yani Allah'tan ayrı kalmışlardır. Bu dünyada Allah'a duydukları özlem ve hasret de ateş şeklinde kendini gösterir ve daime ışığı yanar. Şairin Allah'ın adıyla ve Allah'ın kudretinin düşüncesiyle gönlünün yanması bu yüzdendir.

‘Aşk :

Tahmîd ü tesbîh idüb deryâ-yı ‘aşkı boylayub

Şâm u şeherde söyleyüb dil nâre yandı ibtidâ

Aşk, şiddetli sevgi gerek divan edebiyatının gerekse tasavvufi edebiyatımızın bel kemiğini oluşturur. Bu beyitte aşk tasavvufi anlamda kullanılmıştır. Bir çok dinde ve efsanelerde yaratılış aşkla başlar. Tasavvufun özünü “Ben gizli bir hazine idim.Bilinmeyi istedim ve âlemi yarattım.” kutsi hadisi oluşturur. Bu hadisin içeriğinde aşk vardır. Vahdet-i vücud felsefesi de Allah’ı bilmeyi ve tanımayı aşk yoluyla gerçekleştirmek ister. Allah’ın sırrı ve tecellinin remzi bu aşkta gizlidir.Şair Allah’ın adını anarak ona şükretmesi ve sabah akşam onu anmasıyla aşk denizine dalmaktadır.Aşkının büyüklüğünü de deniz yoluyla ifade etmektedir.

‘Âşık :

‘Aşkıñ şarâbından içüb ağ ile qarâdan keçüb

‘Âşıklara dürrler saçub dil nâre yandı ibtidâ

Aşık, seven kişidir. Şiirlerimizde şair daima aşık olandır. Aşk samimidir ve maddiyatla bir ilgisi yoktur. Aşığın gıdası üzüntüdür. Sevdiğinden her zaman lütuf bekler. Tasavvufi anlamda da aşık kişi daima kavuşmayı umut eder. Ancak ayrılık, ayrılığın verdiği ıstırap onun gıdası olduğu için bir yandan da kavuşmamak için, derdinin daha da artması için dua eder.

Şarap :

Aşık olan kişinin aşkını daha da coşturan şarap da en çok kullanılan mazmunlardan biridir. Şarap ruhu coşturur, aşkın ıstırabını daha da çok hissetmek için bir araç kabul edilir. Şarap içerek aşkla kendinden geçilir.

Dürr :

İnci demektir. Edebiyatta sevgilinin dişleri,teri, vuslatı; aşığın gözyaşı; şairin şiiri yerine kullanılır. Avni Bey’in şiirinde ise aşkın haliyle kendinden geçen şairin gözyaşları anlamında kullanılmıştır.

“Bülbül kibi nağmelenüb pervâne tek şem‘ i dönüb

İçüb saķı ħūmdan řanub dil nâre yandı ibtidâ”

Pervane :

Pervane geceleri ışığın çevresinde görülen küçük kelebeğdir. Şiirlerimizde ise aşkı temsil eder. Pervane muma aşık olarak kabul edilir. Şairler de mumun altında şiir yazarken hemen yakınlarında bulunan bu kelebekleri şiirlerine konu etmişlerdir. Pervane, mum ışığının çevresinde uzun süre döndükten sonra kendinden geçer ve sonra da kendini mumun alevine bırakmış. Şair de sevgilisini mum ışığına, kendisini de pervaneye benzeterek onun uğruna can vermeye , onun aşkında kaybolmaya hazırdır.

Âb-ı hayvân :

“Âşık-ı şeydâların bağı yanıktır cümleten (s. 28, 7. beyt)

Âb-ı hayvân içirürsen kıalmaz aşlâ iltihâş”

Ölmezlik suyu, damlaları sonsuz hayat bağışlayan tatlı ve lezzetli su anlamında kullanılan bu mazmun, ilahi aşk anlamında tasavvufi bir sembol olarak da kullanılır. O, mürşid-i kâmilin, hayvani hayat yaşayan insan aklını diriltten sözleri ve nazarıdır.

Birkaç beytte geçen mazmunları kısaca açıklayarak gösterdik. Bunların dışında Divan Edebiyatı’nda da kullanılan zülf, çeşm, ruh, leb, dendân, ten, kad, kâmet, yâr, hilâl, sâye, kemân, belâ, tuğrâ, afitâb, mâh, sultan, han, nûr, gül, gülzâr, saki, gibi pek çok mazmun Tasavvufi Edebiyat’ta ve şairimizin eserinde de kullanılmıştır. Halk Edebiyatı ve Divan Edebiyatı’nın tesirinde gelişen Tasavvufi Türk Edebiyatı eserlerinde de bu mazmunlar şiirlerin temelini oluşturmuştur.

BÖLÜM 5. DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Tekke Edebiyatı tarzında yazılan eserlerde dil, divan şiirindeki kadar ağır, halk şiirindeki kadar da duru değildir. İkisinin ortasında bir dille eserler verilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi amaç duygu ve düşünceleri, fikir ve inancı halka yaymaktır. Şiirleriyle geniş bir halk kitlesine ulaşmayı hedefledikleri için ona göre bir dil kullanmışlardır.

Üzerinde çalışma yaptığımız Trabzonlu Osman Avni Bey'in eserinde de dil ortalama bir dildir. Halk ağzından alınmış pek çok kelimenin yanında, yabancı sözcükler, tasavvuf terim ve deyimleri de kullanılmıştır.

5. 1. ANLATIM ŞEKİLLERİ

5. 1. 1. Nasihat Ve Hitap Yoluyla Anlatma :

Şairin anlatmak istediği düşünce ve vermek istediği mesajları, halkın rahatlıkla anlayabileceği bir dille nasihat yoluyla ve direk halka hitap ederek verdiği bir yoldur. Şairimizin eserinde de en çok kullandığı ifade tarzlarından biri budur.

Ey şahâ diñle haķıķat sözlerini ol ferâh (s. 29)

Mâverâyı sil derûndan yârın anda bul ferâh

Bu cihânıñ vârina aldanma nâdanlar kibi

Mâl u manşib küllü vârı cümlesidir bir riyâh.....

Bu beytlerde olduğu gibi şair direk halka sesleniyor ve vereceği mesajları da nasihat ederek, sebep ve sonuç ilişkilerini belirterek anlatıyor.

5. 1. 2. Doğrudan Doğruya Anlatma :

Tekke Edebiyatı ürünlerinin öğretici yanı ağır bastığı için verilmek istenen düşünce doğrudan doğruya anlatılarak da halka ulaştırılmaya çalışılmıştır.

İçmişem ben ruķ iken vecdet meyinden tās u tās (s. 34)

Ol şarâbı kim içerse qalmaz anda kîr ü pās

Şulb u âbdan raħm-ı ümme düşmişem bir kıatre âb

Raħm-ı mâderde giyindim çâr ‘ânâşırđan bibâs

Hâşılı dünyâya geldim bir müsâfir hânedir

Her gelen gitmek içündür tıtmadı kimse esâs

5. 1. 3. Tahkiye :

Anlatılacak olayı hikayeleştirme tekniği de hem divan hem de halk şairlerinin kullandığı yollardan biridir. Avni Bey’in eserinde de bu tarz anlatım şekline rastlanıyor. Bu şekilde anlatılacak olay da daha rahat ve anlaşılır bir şekilde halka ulaştırılmış oluyor.

Cem‘ -i mübtelâlardan Benî Eyyüb durur ulü (s. 44)

Ki anda iki kıurd düşdi bir sülük bir arü

Anâ cennet ta‘âmından virildi çün iki rummân

Yedi pes anları dertden hâlâş oldu gözleri ahü....

5. 1. 4. Delil Ve İspat Yoluyla Anlatma :

Tekke şiirinde en çok kullanılan anlatım şekillerinden biri de ayet ve hadislerle söylediklerini ispatlamaktır. Avni Bey’in eserinde de bu yolla söylediklerini delillendirme ve ispatlama bir çok şiirinde kullanılmıştır.

“Avniyâ “şaddu ‘aleyhi” emri geldi nâmına (s. 27)

“Kıl itâ‘at kevşerinden icmek isterseñ şarâb”

“Vâr iken “lâ taķnâtu min raħmetillâh” ayetiñ (s. 28)

“Âķil olan ğayrı şeyden eylemez aşlâ bihâş”

“Rızķ için çekme ta‘ab “naħn u kesemnâ” didi Hâķ (30)

Cümleniñ rezzâķı oldur gönderir aħşâm şabâh”

5. 1. 5. Tekrir :

Anlamı güçlendirmek için kullanılan yollardan biridir. Mısra başında ya da sonunda yapılan tekrarlar anlamı daha coşkulu bir hale getirir. Şairimiz de eserinde bazı şiirlerinde tekrar unsurunu kullanmış ve söylediklerine heyecan ve coşku unsurunu katmaya çalışmıştır.

Muhammediñ ‘aşkıdır bülbül iden dilimi (s. 47)

Muhammediñ şevkidir gonce iden gülümü

Muhammediñ fırqati câna kâr itdi hemân

Muhammediñ hasretikıldı kemân belimi

5. 2. ATASÖZLERİ VE DEYİMLER :

Eski Türk Edebiyatımızda atasözleri ve deyimlere de yer verilmiştir. Halka sunulan ve halka bir şeyler kazandırmayı, mesajlar vermeyi amaçlayan tekke şiirinde de bu özlü sözler kullanılmıştır. Şair Osman Avni Bey’in şiirlerinde özellikle deyimlerin çok yer tuttuğunu gördük. Atasözlerini şiirlerinde pek kullanmayan şairimizin deyim dediğimiz mecazlı sözlere ise oldukça fazla yer verdiğini tespit ettik.

lebü dedânına ermek :

Lebü dendânına erdü çeker iken men ânıñ (s. 3)

Dili bülbül saçı sünbül dedi hâşâyı baña

ciğeri yanmak :

Ṭâğ u ṭaş ṭâkât getürmez âteş-i sūzânıma (s. 4)

Cigerim yanmaqlığına kaçları râdır sebeb

dillere destan olmak, kurban olmak :

Sevdâyı çeken dillere destân olur elbet (s. 4)

Pervâne kibi dostuna urbân olur elbet

gūşine mengūş :

Ol güzeller şâhınıñ esrârına vâkıf olub (s. 6)

Hem bu sırrı gūşine mengūş iden olmaz ferâh

ser vermek :

O perî ‘aşkına virmek serimi elzem idi (s. 6)

Açalım kelâmdan evvel bu seri virmesi güc

ağır olmak, ardına düşmek , ayağını çelmek :

Canım ‘Avnî feleğın ardına düşme ağır ol (s. 15)

Çün anıñ pâyın kimse çelemez itme nigâz

kulağın tutmak :

Bu nasihatler sañadır tüt kulağın ‘Avniyâ (s. 31)

Diñlemezsenn berzâh içinde alursuñ bâmüdâz

gözünü açmak :

Cân gözün aç nefis ilinde alınan gavgâya ba (s. 27)

Kimiler içdi şahâdet kimisi oldu ğuzât

insafa gelmek :

‘Aşkın meyini yârıma virsün ki erenler (s. 22)

İnşâfa gelüb derdime dermân ola ol mâh

5. 3. HALK SÖYLEYİŞLERİ

Tekke şairleri eserlerinde çoğunlukla halk gibi konuşmakta, onlar gibi hitap etmektedir. Seslenme edatları, ünlemler küçültmeler tekke şiirinde kullanılmaktadır. Avni Bey'in eserinde de bu tarz kullanımlar bulunmaktadır.

“Daḥî şabriñda müdâm ol yüzü ḥâtır cigerim” (s. 14)

“Vâ' izâ tan' u teşnide bulunma bizleri” (s. 18)

“Şufiyâ cennet yolun tut bakma bizlerden yaña” (s. 18)

5. 4. İMLA ÖZELLİKLERİ

Trabzonlu Osman Avni Bey'in eserinde kullanılan sözcüklere ve sözcüklerin yazım özelliklerine baktığımızda Türkçe, Arapça, Farsça sözcüklerin kullanıldığını görüyoruz. Ağırlıklı olarak Türkçe'nin hakim olduğu eserde kullanılan yabancı sözcüklerin de genellikle dilimize yerleşmiş, hemen herkesçe anlaşılabilen sözcükler olduğunu söyleyebiliriz. Zaten eğitim almamış olan şairimizin ağır olarak tabir edebileceğimiz bir dilde yazması pek mümkün değildir. Genelde hocalardan, alimlerden duyduklarıyla kendini yetiştirmiş olan şairimiz eserinde de halk dilinde kullanılan sözcükleri tercih etmiştir. Fakat genel itibariyle eserde çok göze batacak bir imla hatası da yoktur. Çok iyi eğitim almış pek çok divan şairinin bile eserlerinde imla hatalarına rastlandığını düşünürsek, bu eserdeki ufak hataları da mazur görmek elzem olur.

Eserde görülen bir kaç imla hatasının örneğini aşağıdaki beytlerde vermeye çalıştık.

Bu kelâmîñ mense'inden nere şorarsan ey âḥî (s. 30)

Ġâ'ib oldı anlarıñ bir dânesi itdim şurâḥ

Çıgılık, feryat anlamına gelen “ Surah” sözcüğünün doru yazılışı sin harfi ile dir. Eserde sad harfiyle yazılmıştır.

Âteşim yanmadan evvel tutunum ‘arşa çıkar (s. 11)

Şe sebep zâr ile kaldım ircek otuza yâş

Beytin ikinci dizesinin başında “şu” anlamında kullanılan sözcük “şe” şeklinde kullanılmıştır.

Nene lâzım durur ‘Avnî döñeli kesret-i kûy (s. 18)

Oturub gizlice baykû kibi virâneye baķ

Bu beytte de sin ile yazılan kesret sözcüğünün “ş” ile yazılması gerekirdi. İkinci dizedeki baykuş sözcüğünün de sondaki “ş” harfi yazılmamıştır.

Bu örneklere benzer imla hataları bulunan eserde, bunun dışında da büyük kusur kabul olunabilecek yazımla ilgili hata görülmemiştir. Sadece halk söyleyişlerinden kaynaklanan, kelimeyi söylendiği gibi yazma diyebileceğimiz kullanışlar vardır.

Eseri genel anlamda dil ve anlatım özellikleri yönüyle değerlendirdiğimizde, dilin anlaşılır bir şekilde kullanıldığını belirtebiliriz. Zaten tekke şiiirlerinin halka ulaşmayı amaçladığını da göz önüne alırsak, dilinin anlaşılır olması gayet doğaldır. Kullanılan ifadeler çok özgün, etkileyici ve derin olmasa da şairimiz kendi çapında amacına ulaşmış ve şiiirlerle halka mesajını ulaştırmıştır.

Son dönem edebiyat eserlerinin genelinde görülen farklı olamamak, daha önce söylenenleri tekrar etmek ve yeni buluşlar ortaya koyamamak şeklindeki olumsuz diyebileceğimiz özellikler, Avni Bey’in eserinde de mevcuttur. Ancak dönemin ve şairimizin özelliklerini düşünerek değerlendirirsek, çok da olumsuz yargılarda bulunmak doğru olmaz kanısındayız. Kendi şartları içersinde, aruz vezni ile ortaya konan bu eserler bir döneme tanıklık eden şairimizin duygu ve düşüncelerini, hayal ve ruh dünyasını oldukça iyi yansıtmaktadır. Bu bağlamda kendi döneminde her ne kadar adını çok fazla duyuramasa da günümüze kadar ulaşmayı başarmış ve o dönemden bizlere sesini duyurabilmiştir.

O dönemin dil ve anlatım özelliğini, halk söyleyişlerini, kullanılan deyimleri vb. halk sözlerini yansıması yönüyle günümüz için kaynaklık edebilecek eser, aynı zamanda döneminin hayat anlayışını, inanışını, sosyal özelliklerini de yansıması bakımından geçmişimizle ilgili bize ayna tutabilmektedir.

BÖLÜM 6. ESERİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

(s. 1) Trabzonlu ‘Oşman ‘Avnî Efendi’niñ eşeri olub bir ‘asâkir-i şâhâne ser-
çavuşlarından Rüşdî Efendi’niñ ma‘rifetiyle tab‘ u temtîl kılınmışdır.

14 haziran sene 1303

Dîvân-ı ‘Avnî (s. 2)

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

İsm-i Hüdâ’yı zikriyle dil nâre yandı ibtidâ

Şun‘-ı Hüdâ’yı fikriyle dil nâre yandı ibtidâ

Tahmîd ü tesbîh idüb deryâ-yı ‘aşkı boylayub

Şâm u seherde söyleyüb dil nâre yandı ibtidâ

“Şallu ‘aleyhe” emrin bilüb Aḥmed için zârı kılub

Nür-ı ziyâ ile tölub dil nâre yandı ibtidâ

‘Aşkıñ şarâbından içüb aḡ ile qaradan geçüb

‘Âşıklara dürrler saçub dil nâre yandı ibtidâ

Nefsi hevâsın terk idüb Ḥaḡḡ râhına toḡrı gidüb

Câm-ı muşaffâyı tadub dil nâre yandı ibtidâ

Bülbül gibi nağmelenüb pervâne tek şem'î dönüb

İçüb saķāhümden ķanub dil nāre yandı ibtidā

Tāriḫ-i dīvānın diliñ mısırā'-ı şānīden eliñ

Ḳadd-ı kemān 'Avnī ķulıñ dil nāre yandı ibtidā

Ġazel min ḫarfi'l-elif (s. 3)

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Ne güzeldir dediler ol adı Leylā'yı baña

Görebilsek dediler ķaşları tuġrāyı baña

Ben anıñ vaşf-ı cemālin demiş idim ezeli

Yine medḫ eylediler gözleri ālāyı baña

Şaçınıñ telleri vaşfin ideyim derken anıñ

Ġazāb itmiş dediler yüzleri bedrāyı baña

Kemān ebrū müjdesi oķ beni red itmek için

Nişān aldı sīnemi eyledi ġavġāyı baña

Lebü dendānına arđū çeker iken men ānīñ

Dili bülbül saçı sünbül dedi hāşâyı baña

Gözi āhū ruḥı ğonca diheni hoḳḳaya ben

Bu ne ḫaldir der iken söyledi lālāyı baña

Dedi ‘Avnī gül ruḥsārīña bülbül olayım

Dedi yoḳ yoḳ ḫaram itdi gül-ü ra‘nāyı baña

Dīvān min ḫarfi’l - bā’ 1

Fa‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ḳaddimiñ dāl olmasına ol dilārādır sebab

Bāğrımiñ ḫūn olmasına rūy-ı ḫamrādır sebab

Çeşmi yāşımdan belürdi vechim üzze iki ḫaṭṭ

Gice gündüz nāleme bir ḳāşı ḳāradır sebab

Rūz u şeb derd-i derūnım artdı kim ben neyleyim (s. 4)

Tā ezelden miḫnetime yüzi bedrādır sebab

Zār u efgānım tūtubdur ʿālemi başdan başa

Bu cefāyı çektiğime kaçısı tuğrādır sebep

ʿAşk odınıñ cismü cānım yakma s̄inene dem-be-dem

Ten göziyle gördüğüm cism-i nigārādır sebep

Tāğ u taş tākāt getürmez āteş-i sūzānıma

Cigerim yanmaqlığına kaçları rādır sebep

ʿAvniyā bāyķūş mişāli öterem virānede

İhtimāl mevtime āhır dilde yarādır sebep

Ḳalenderī min ḥarfī ʿt - tā ʾ 1

Faʿlün Feʿiātün Feʿiltün Feʿilātün

Sevdāyı çeken dillere destān olur elbet

Pervāne gibī dostuna ḳurbān olur elbet

Bülbül güle ḳarşu öter iken dil-i mesrūr

Dür olsa gülünden dili virān olur elbet

Dildârına vuşlat idemezse ki bir ‘âşık

Çeşminden akan yaşları ‘ummân olur elbet

Ma‘şûkına hasret kalanıñ hâliñe ey vâh

Dünyâ çün âniñ başına zindân olur elbet

‘Aşkıñ eşeri kalbinde te’şîr iden âdem

Hâtırcığı maḥzûn işi noḡşân olur elbet

Mecnûn gibi şahrâlara düşse dil-i şeydâ (s. 5)

Şoñ demde bu hâl ile perişân olur elbet

Cânânına vâşıl olamazsa eger ‘Avnî

Fırqat ateşinde özü külhân olur elbet

Semâ‘î min ḥarfî ‘ş- şâ‘ı

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Felek cevr ü cezâsıdır ezelden bizlere mîrâş

Şafânıñ mâ‘adesidir ezelden bizlere mîrâş

İçüb ‘aşkıñ şarābını perīṣān gönlümüz ağlar

Bu ‘aşkıñ mācerāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Göñül māh-pāreye mā’il olub teşviṣimiz artdı

O māhiñ pür cefāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Cemāl-ī māhımız terk eylemek müşkül durur cāna

Âñın derd-i belāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Hayāl-i yārimız gözden nihān olmaz çü bir laḥzā

Şu ḥulyāniñ ezāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Firāḳ-ı ḥasreti yāriñ kıyāmet ḥaşre dek bizde

Bu bize baḥtıñ qarāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Ümīdi kesmemek Ḥaḳ’dan bize vācibdir ey ‘Avnī

Ümīd ‘abdiñ recāsıdır ezelden bizlere mīrāṣ

Ġazel min ḥarfi’l - cim

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün

Diler şāhımı görmek çün ānı görmesi güc (s. 6)

Umaram vaşlına irmek pes aña irmesi güc

O ŧūhuñ bađına girmekliđi ister bu dilim

Kime ŧordum ise ŧađın dediler girmesi gūc

Gūl-ū gūlzārıma varmak diledi cān u tenim

Dōnerem çār kūŧesin semtine kim varması gūc

Diledim pāyına yārıñ yūzūmi sūrmeyi ben

Fenā ađyārıñ elinden baña yūz sūrmesi gūc

Gūl ü ħamrāları dersem yanāđından civanın

Baña devlet dūrūr ammā gūlūni dermesi gūc

O perī ‘aŧđına virmek serimi elzem idi

Ecelim gelmeden evvel bu seri virmesi gūc

Eger ‘Avnī iremezsem gūl ü ħandānıma ben

Dil-i divānemi ben bir vechile ħandırması gūc

Dīvān min ħarfi’l - ħā’ı

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

Ey dilā ‘aŧđıñ ŧarābın nūŧ iden olmaz ferāħ

‘Aŧđ ile deryā miŧāli cūŧ iden olmaz ferāħ

Ol güzeller şāhınıñ esrārına vākıf olub

Hem bu sırrı gûşına mengûş iden olmaz ferāh

Çün bu esrārı bilenler ‘āşıkı ta‘n eylemez

‘Işk meyiyle özini serhoş iden olmaz ferāh

Derd-i mendi dil-fikârıñ hālını bilmez ‘adū (s. 7)

Dost bilür kim kendini hāmuş iden olmaz ferāh

Evvelā Mecnūn ile Leylāya baqda ‘ibret al

Bunlarıñ gāhıce hālin gûş iden olmaz ferāh

Ba‘dezā Şirīn ile Ferhād gör kim noldılar

Anlarıñda cevriñi şāguş iden olmaz ferāh

Yās u mātem günleridir qaralar gey ‘Avniyā

Ayrılık derdine kendin dūş iden olmaz ferāh

Ḳalenderī min ḥarfi ‘l - ḥā’ı

Fa‘lün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün

Sultānın ezāsı yüregim eyledi biñ şāh

Ol ḥanıñ edāsı yüregim eyledi biñ şāh

Şāhin baķıķı ‘aķlıma ĥıffet getürübdür

Çeşminiñ elāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Güldükce bedenden çıkarub cānı ‘āzizim

Vechinde ziyāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Gül cehresi rengi sīneme yāreler açdı

Her ĥālī ķarāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Nāzikce kelāmı benī mest eyledi dā’im

Dāvūdī şadāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Yaķdı beni alçaķlara nisbet leme‘ānī

Gerdānı cilāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Sevdigime ĥasret ķalalıdan berī ‘Avnī (s. 8)

Cevriyle cefāsı yüregim eyledi biñ şāĥ

Semā‘ī min ĥarfı’ d - dāl

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Benim ĥāl-i perişānım görenler eyledi feryād

Vücūdım zaĥmına merhem sürenler eyledi feryād

Zelîha mişli bir dilber bugün kıaddım kemân itdi

Şu cevrimde zemânıma irenler eyledi feryâd

Cemâl-i şem'ine yârın yanub gönlüm harâb oldu

Velî beyti hazânıma girenler eyledi feryâd

Efendim gel terahhüm kııl benî gamdan âzâd eyle

Bu derd icre baña karşı tıranlar eyledi feryâd

Gülün işkencesindendir kamu nâlân u efgânım

Ânıñçün semt-i bâğıma varanlar eyledi feryâd

Esen bād-ı şabâ zülfı siyâhımdan haber virmez

Anıñ ahvâlini benden soranlar eyledi feryâd

Gözüm 'Avnî firâk ile bu eş'arım dırâz oldu

Cihân icre baña hâşıl erenler eyledi feryâd

Ġazel min harf'z- zâl

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün

Dil-i dānā güle bülbül olalı olmadı şāz

Ânıñ ‘aşkı ile zārı kılalı olmadı şāz

Şacı Leylā’sını elden uçurub eyledi āh (s. 9)

Ezelī böylece ḥasret ḳalalı olmadı şāz

Ne ḳadar ḥātır-ı efsāneye nuşh eylediler

Yine günden güne derdi bulalı olmadı şāz

Nice mesrūr ola aḡyār ile yārı biledir

O sebebden daḡı sevdā geleli olmadı şāz

Ne cezādır dil-i bīmārına hengām-ı firāḳ

Bu temāşā’ ile beñzi şolalı olmadı şāz

Nice raḥat ide ḥār icre tırur ḡoncası var

Ânıñ eṭvār-ı ezāsın bileli olmadı şāz

Dedi ‘Avnī ne gelürse ānı Ḥaḳ’dan bile dil

Nice diller ḡam-ı hicrān tılalı olmadı şāz

Divān mi n ḥarfî'r- rā'ı

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ol güzeller serveri dā'im bizi berbād ider

Bizden özge yārı vardır ismini hem yād ider

Bizleri terk eyleyüb aġyārı kıldı āşinā

Añmayub bizden nişānı derdimiz müzdād ider

Sīne-i mecrūhımız aġyār elinden yāralı

Ol sebebden her seherde gönlümüz feryād ider

Yārı da'vet eylediñ bizden yaña gelsün deyü

Hüsnüne maġrūr oluben tā bizi nā-şād ider

Çille-i 'aşkı anıñ kâtibleri yazmış bize (s. 10)

Bundan artıķ çok belâyı bizlere irād ider

'Âşık-ı şadıqlara 'ibret yeter bu zārımız

Biz Bilāl'den hāl-i 'aşkı görenler icād ider

‘Avniyā bizler bu ‘aşkı dilde mürşid bilmişiz

Çok haķāret eyler ammā bizleri irşād ider

Ḳalenderī min ḥarfi ’z - ze’i

Fa‘lün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün

Cānāneye beñzer özü merdāne bulunmaz

Dünyāda daḥī böylece şāhāne bulunmaz

Çār kûşe’i geşt ile güzār eyleseler kim

Ol māh gibi ‘anber dişi dürdāne bulunmaz

Servilere nisbet bûy-ı bālāda güzeldir

Şol resmile uygun gülü reyhāne bulunmaz

Engüştleri ḥāme daḥī nāḥūnı şadefdir

Ḥübluḡda mümāsil añâ bir dāne bulunmaz

Cennetde melek mi ki bu fānide beşer mi

Esrārını bilmekliḡe ‘irfāne bulunmaz

Söyleñ gele terk eylesün bülbülünü kim

Encāmı yanan şem'ine pervâne bulunmaz

‘Avnī ne dediñse añı beyhūde değıldir

Zāhid қо desiñ sen gibi dīvāne bulunmaz

Semā'ī min ḥarf's - sīn (s. 11)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Ḳamu mü'min şehīd-i kerbelāsiyçün tutarlar yās

Daḥī 'uşşāk ezelden āşināsiyçün tutarlar yās

Ḳamu aḥbāb u yārenler derilmişler bu mātemde

Cihān icre şu derdiñ mübtelāsiyçün tutarlar yās

Şarābı lā yezāliden içen mest-i müdām oldı

Ḥarābīler bu sekriñ mācerāsiyçün tutarlar yās

Gelüb üftādeler seyr eylesün gözden aḳan yaşa

Beni ādem ğārīb başıñ belāsiyçün tutarlar yās

Ezel yār-ı cefākâra meyl virdiñ sen ey ednā

Bütün ‘ālem saña yāriñ cefāsiyçün tıtarlar yās

Ne deñlü ‘arz-ı hāl itseñ sözüñ gecmez o sultāna

Göñül ‘askerleri derdiñ beķāsiyçün tıtarlar yās

Ġarīb ‘Avnī saña Loķman u Eflātün devā bulmaz

Hemān diller seniñ baħtıñ ķarasıçün tıtarlar yās

Ġazelimin ħarfi ’ş - şin’ı

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün

Seri sevdālara şaldım iricek otuza yaş

Ben añı taşlara çaldım iricek otuza yaş

Alub eķrāfımı ğam leşkeri virmezler amān

Dili ğam meskeni ķıldım iricek otuza yaş

Feleĝin ķarbesi ilen berelidir bedenim (s. 12)

Gözümüñ ābını sildim iricek otuza yaş

Bu fenā miḥneti kâr eyledi cān u tenime

Yine buñ günlere geldim iricek otuza yaş

Âteşim yanmadan evvel tütünüm ‘arşa çıkar

Şu sebeb zâr ile aldım iricek otuza yaş

Güzeliñ vaşf-ı kitâbın okuyub hem yazarım

Çün aniñ adrin bildim iricek otuza yaş

Saňa maḥlas ola ‘Avnî dedi bir pîr baňa kim

Men aniñ himmetin aldım ircek otuza yaş

Divān min ḥarf’ş - şād

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Yâ İlāhî baḥr-ı ğamdan cümleyi eyle ḥalāş

Dildeki dürlü elemden cümleyi eyle ḥalāş

Enbiyāniñ serveri Aḥmed ziyāniñ ḥaḳḳıçün

Rûz-ı maḥşerde seamdan cümleyi eyle ḥalāş

Ol ‘aliyyül- murtażā şāh-ı velāyet haqqıçün

Qabir icindeki zulümden cümleyi eyle halāş

On iki on dört dağı varanların da haqqıçün

Şu cihānda baht-ı kemden cümleyi eyle halāş

Seyyid-i Aḥmed Rufā‘ī hem ma‘ārif haqqıçün

Dār-ı dünyāda tühemden cümleyi eyle halāş

Çār yārın on iki piriñ qamusı haqqıçün (s. 13)

Bu fenā icre ḥarāmdan cümleyi eyle halāş

Ey mu‘inā ‘Avnī kıl ḥāşıl erenler haqqıçün

Çār-ı ‘anāşırdaki hemden cümleyi eyle halāş

Qalenderī min ḥarfi ‘d - dād

Fa‘lün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün

‘Âşık seni vuşlat ile mesrūr ide feyyāz

Her vechle ‘işyānını mağfūr ide feyyāz

Şādıklara tapşur özüni ğayrīlere bakma

Viren diliñi luţf ile ma‘mūr ide feyyāz

‘Ālimlere ülfette bulun ğaflete talma

Kem haţır ki zevķ ile mebrūr ide feyyāz

Şālihlere yār olması yekdir haberi al

Gel anlara uy kim seni meşhūr ide feyyāz

Şūfīlere aldanma eger kāmīl isen kim

Hem itme riyā ‘aybıñı mestūr ide feyyāz

Üftāde-i şeyyād saña dir bunca naşihāt

Ṭut sözleri noķşanıñı mecbūr ide feyyāz

‘İrfān ile ünsiyyeti-i ‘Avnī idesin kim

Dilden dile eş‘arıñı menşūr ide feyyāz

Semā‘ī min ħarfi ’ṭ - ṭā’ı

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Baňa zulm itdiler söyleñ o sulţan eylesün iķsāt (s. 14)

‘Adālet ŧāhıma lâyıķdır elān eylesün iķsāt

Vücūdum lerzesinden kim zemīn ü asumān dıtrr

Deyiñ bu cezbemi dilden çü cānān eylesün iķsāt

Zebānım nalesin tuysa ķamu cinn ü beşer ağlar

Şu feryādım ħaber eyleñ kim ol ħān eylesün iķsāt

Lisān-ı ķaşırım medħinde ‘ācizdir o dildārıñ

Temennī eylrem andan ki her ān eylesün iķsāt

‘Acāyib derde uğratdım ħarīb bāşı cihān icre

Bilüb göñlüm melālini ŧu ħaķān eylesün iķsāt

Gelüb ķalbim sarāyını yıķubdur dilber-i ra‘nā

Yine ta‘mirime lâyıķ bu öz cān eylesün iķsāt

Fenānıñ ‘izz ü cāhından özüm ‘Avnī mücerreddir

Beķāy-ı iħtiyārımla ki yezdān eylesün iķsāt

Ġazel min ħarfi 'z - zā'ı

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Deli gönlüm kula iymek olamaz itme nikâz

‘Aceyleyile kişi dostun bulamaz itme nikâz

Yeter ey gönlü ħazînim saña âheste gidiş

Tiz-i reftâreye lînet gelemez itme nikâz

Saña ‘adet idesin ħalb-i melîlimi ħilmî

Saħaħ-i sür‘ati kâmil dilemez itme nikâz

Daħî řabriñda müdâm ol yürü ħâħır ciġerim

(s. 15)

Kişi tizlik ile menzil alamaz itme nikâz

Yola gel nefsi le'imim ki şanâ'atda bulun

Özü ‘âcil yine raħat şalamaz itme nikâz

Sañadır cümlesi pendîñ yavaş ol ħasta dilim

Kişi tebcîl ile kendin bilemez itme nikâz

Canım ‘Avnī feleğin ardına düşme ağır ol

Çün anıñ pâyını kimse çelemez itme nikâz

Divân min harfi’l - ‘ayn

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Câm-ı ‘aşkı nüş iden bülbül olub eyler fezâ‘

Ğonce-i ra‘nâ için zârı kılub eyler fezâ‘

Ehl-i ‘aşkıñ çilesin bilmez gürüh-ı zâhidân

Anlarıñ aḥvâlini ‘irfân bilüb eyler fezâ‘

‘Âşık-ı şâdıḳ olan şeydâ gibi sersem gezer

Şol ḥaḳârâtı gören ḥayrân ḳalüb eyler fezâ‘

Gezdiren Mecnûn’a şahrâ ol güzel Leylâ’sıdır

Bu serencâmı tıyan baḡrın dolub eyler fezâ‘

Deldiren Ferhad’a ṭâḡı Şirin-i ḥasnâsıdır

Şu ḥikâyâta iren çeşmin silüb eyler fezâ‘

‘Aşk odına kim yanarsa sinesin çâk idiser

Sevdigi görse ânı her ân gelüb eyler fezâ‘

‘Avnî gel ‘âķil iseñ olma mağrūr kemâl (s. 16)

Kibr idenler berzah-ı nirân ıolub eyler fezâ‘

Ḳalenderî min ḥarf’l - ğayn

Fa‘lün Fe‘ilätün Fe‘ilätün Fe‘ilätün

Ey nazlı civanım ide Bārî yüzüñi āğ

Hem ḥuķķa dihānım ide Bārî yüzüñi āğ

Ṣol ‘āşık-ı kemter ḳul u divāneyi her dem

Terk eyleme cānım ide Bārî yüzüñi āğ

Üftāde-i biçāreye destiñle şarābı

Ṣun tāze fidānım ide Bārî yüzüñi āğ

Ṣol ğonce-i ḥamrā gibi gül bülbüle ḳarşu

Ṣur ḳāşı kemānım ide Bārî yüzüñi āğ

Dertlice gezen yārīñ için mātem ü yesler

Ṭut ruḥ-ı revānım ide Bārī yüzüñi āğ

Teftīş eyle gel dostuña aḥvāli ḥavātır

Şor nūr-ı cenānım ide Bārī yüzüñi āğ

‘Avnī dedi efgende kesen āb u zülāli

Vir dilde nihānım ide Bārī yüzüñi āğ

Semā‘ī min ḥarf’l-fā’i

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Semen yüzli dilārāyı ezelden olmuşam vaşşāf

Melek nigarāyı ezelden olmuşam vaşşāf

Cemāli dilbere aqdemce meftūn olduğım için (s. 17)

Perīveş vechi bedrāyı ezelden olmuşam vaşşāf

Gülün ‘aşkı ile cismim yanub kül olduğından kim

Yanağı verd-i ḥamrāyı ezelden olmuşam vaşşāf

Ḳamu endīše-i fikrim kemān ebrūdan ötrīdir
Ânıñçün ḳāşı tuğrāyı ezelden olmışam vaşşāf

Benī hindūsına mā'ıl durur dedim o şehlānıñ
Kemāgān ḥāli ḳarāyı ezelden olmışam vaşşāf

Hilāl ḳaşlıca yārimle hezārān-ı āşinālıḳdañ
Siyāh ebrūleri rāyī ezelden olmışam vaşşāf

Derūnım zaḥmına merhem-i cemāl olsun deyü 'Avnī
Cemāl-i göñlüm-ārāyı ezelden olmışam vaşşāf

Ġazel min ḥarf'ı-ḳaf

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Gül ü ra' nā saḥrāy-ı bülbül ü dīvāneye baḳ

Saña ḳarşu nice zārı ḳılan efsāneye baḳ

Ne çeker 'āşıḳ-ı āvāre seniñ 'aşḳıñ ile

Bileyim sırrın derseñ gice pervāneye baḳ

Ođuyub men ʿaraf-ı nefsiñi hem Rabbiñi bil

Bilemezseñ yürü var mürşid-i pirāneye bađ

ʿAcaba fikrini terk eylesen ey vech-i münir

Ne gidiş var hele gel kâmil-i ʿirfāneye bağ

Dağı kibr ile Һasedden Һazeri kıl ebedi (s. 18)

Mütevāziʿ nicedir derviş-i yeksāneye bağ

Ki Һađıđat güher-i zühd ile tađvāda değil

Bırağub ʿucb u riyāyı heme ʿuryāneye bağ

Neñe lāzım durur ʿAvni dökeli keşret-i kūy

Ođurub gizlice bāyķū gibi virāneye bađ

Divān min Һarfi ʿl - kâf

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Biz Һarābāt ehliyiz kim cümlemiz ʿuryān gerek

Zārımız keşf itmek için şāhib-i izʿān gerek

Zāhide ʿaqlıñ yetişmez bizleriñ ısrārına

Sırrımız bilmekliğe ıttı bı ʿaşr-ı ʿirfān gerek

ʿÂbidā zāhir sözine ıttı bız terk it bizi

Biz gürūh-ı sālīkânız şoḥbet-i pīrān gerek

Vāʿizā sen taʿn u teşnīʿde bulunma bizleri

Ḳıl ü ḳālī almazız biz maʿnī-i Ḳurʿān gerek

Sūfiyā cennet yolun ıttı bız bızlardan yaña

Biz o evden geçmiştür vıḫlat-ı cānān gerek

Muṣṭafāy-ı Murtaẓā'yı nūr-ı vāḥid bilmişiz

Ehl-i beytiñ ʿāşıkıyız sīnemiz büryān gerek

ʿAvniyā dünyā vemāfihā bize lāzım değil

Biz muḥibbī şādīḳānız ehl-i ḥāl yārān gerek

Ḳalenderī min ḥarfı'l-lām

(s. 19)

Faʿlün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün

Cevriyle cefādan ezelī gülmedi gönül

Derdiyle belādan ezelī gülmedi gönül

Şol çarḥ-ı felekden ebedī geldi ezālar

Ol dürlü ezādan ezelī gülmedi gönül

Fānide ne mümkin ḳula raḥatda bulunmaḳ

Çün ḳahr-ı fenādan ezelī gülmedi gönül

Dünyāda şafā sürmedi gitdi dili şeydā

Her dürlü cezādan ezelī gülmedi gönül

İḳbāli kevākib daḫi ‘aḳrebde görümdi

Kem baḥt-ı ḳarādan ezelī gülmedi gönül

İnkār-ı münāfiḳ dili hicrāna düşürdi

Pes andaki lādan ezelī gülmedi gönül

Hüznile kederden yaralıdır gönül-ü ‘Avnī

Oñmazca yaradan ezelī gülmedi gönül

Semā'ī min ḥarfi'1- mim

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Gözi yaşlı gedā biñ iki yüz toksanda men çıkdım

Dil-i mecrūḥ-ı faḳīri bi nevā 'irfānda men çıkdım

Şoyundum vārlıgım şevbin ü mürā'i olmamaḳ için

Hezārān u zār ile abdal-ı tek 'uryānda men çıkdım

Girüb dergāḥ-ı 'aşḳ icre derūnum ḳaynayub coşdı

(s. 20)

Dili ağlar ezelden tekye'-i devrānda men çıkdım

Bu meydanda Velī Mañşūr gibi berdāriyam yārñ

Seri virmiş daḫī pervāne-veş ḳurbānda men çıkdım

Güle 'aşḳ olub gönül gözüm yaşın revān itdi

Özi bülbül sözi naḡme olub gülşende men çıkdım

Derūnum derdine dermān bulunmaz hic bu 'ālemde

İçi hicrān ile memlū daḫī nisānda men çıkdım

Baḅa Sokḅat ile Buḅat devā bulamaz dedi ‘Avnī

Hemāndem çāresiz ḅul devlet-i ‘Oḅmānda men çıḅdım

Ġazel min ḅarfī’n - nūn

Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn Fe‘ilātūn

Kūsūlidir bilemem neyledim ol ḅānıma ben

Ebedī böyle giderse kıyaram cānıma ben

Güzeliñ ‘ādeti cānım diledi ḅüsnine pāc

Vireyim vaḅla bedel cānımı cānānıma ben

Çıḅarım taḅlara Mecnūna bedel zār ideyim

İreyim ba‘zıca Leylā gibi sulḅānıma ben

Deleyim taḅları Ferhāda bedel āh ile kim

Varayım ḅāhice Şirin gibi ḅaḅānıma ben

Döneyim ḅem‘-i cemālin delī pervāne gibi

Yanayım ‘aḅḅile ol server-i ḅūbānıma ben

Delī bülbül gibi göz yāşını döksem seherī (s. 21)

‘Acabā vuşlat idem mi gül ü gülşanıma ben

Dedi ‘Avnī baña dermān idemez ğayrı tabīb

Varayım yalvarayım ol ulū sübhānıma ben

Dīvān min harfi ’l - vāv

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Dilrübā aḥsen sīmādır қаşlarıdır māh-ı nev

Hem cemāli pür ziyādır қаşlarıdır māh-ı nev

Yüzleri şems ü kamerdir beñleri şāfī siyāh

Sözleri derde devādır қаşlarıdır māh-ı nev

Ruḥleriniñ rengi aldır lebleri mercān gibi

Ḥāk-i pāyı tûtüyādır қаşlarıdır māh-ı nev

Gerdanı billūra beñzer dişleri dürr dānesi

Bāķışı cāna ğıdādır қаşlarıdır māh-ı nev

Ol siyāh geysüleri vaşfında ‘ācizdir lisān

Rīşesi medḥe sezādır қаşlarıdır mäh-ı nev

Esmey bād-ı şabā zülf-i dilārādan yaña

İncinir nāzıñ binādır қаşlarıdır mäh-ı nev

Âşikār bir dilberi medḥ eylemişdir ‘Avniyā

Gözleri reng-i elādır қаşlarıdır mäh-ı nev

Қалендері min ḥarfı’l- hā’i

Fa‘lün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün

Ḥaḳdan dilerem cānıma cānān ola ol mäh (s. 22)

Her şām u seḥer yānıma yārān ola ol mäh

‘Aşkıñ meyini yārıma virsün ki erenler

İnşāfa gelüb derdime dermān ola ol mäh

Ol ‘aşḳ ile esrārıma vāḳıf olub evvel

Şoñucı gelüb ḥāneme mihmāh ola ol mäh

Ahṡāl-i perīṡānım grdkde o ḡb-r

Biñ nāz ile dil šhrime iskān ola ol māh

Çođdan beri yalvardıđımıñ vechi šudur kim

Bāđımda āçılmıš gl  ḡandān ola ol māh

Sevdiğime himmet ide pīrān u varanlar

Ṙabi' mce gidb server-i ḡubān ola ol māh

‘Avnī dedi el’ān dilerem Bār-ı ḡudādan

Ṙarızımda gidb raḡmete šāyān ola ol māh

Semā‘ī min ḡarfi’l - lām elif

Mefā‘īln Mefā‘īln Mefā‘īln Mefā‘īln

Ezelden cānımıñ cānānıdır ol ḡāmet-i bālā

Vcdım šhriniñ sultānıdır ol ḡāmet-i bālā

‘Adālet eyleyüb bir gün benī mesrr ider elbet

Sarāyı gnlmñ ḡađānıdır ol ḡāmet-i bālā

Ne deñlü kı̄l ü kı̄l olsa ferāgat eylemez benden

Velī gülzārımıñ bir hānıdır ol kām̄et-i bālā

Hezārān nāz ile dilber gelür çeşmim hıdāsına (s. 23)

Cefālı cismimiñ öz cānıdır ol kām̄et-i bālā

Cezā-yı nārı hasretde beni maḥzūn koyub gitmen

Müdāmı yānımıñ yārānıdır ol kām̄et-i bālā

Gelüb nāz u edālarla perişān göñlümi añlar

Derūnım derdiniñ dermānıdır ol kām̄et-i bālā

Ümīdi kesmezem ‘Avnī men ol Bārī Te‘ālādan

Baņa belki Ḥaqq’ıñ iḥsānıdır ol kām̄et-i bālā

Semā‘ī min ḥarfi’l - yā’i

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Ḳamu mü`min seni ister cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Cemālīñ anlara göster cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Çün olduñ Raḥmet-i Raḥmān sañā maḥşūşdur iḥsān

Olursuñ derdlere dermān cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Vücūduñ enver-i berrak ḥadişin cānlara elyāk

Za‘īf ümmet sañā müştāk cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Seniñ zātın durur mir’āt çü sensiñ ‘āleme raḥmet

Sañā arzū çeker cennet cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Vişālin zevkine irmek gül-i ruḥsāriñi dermek

Ne devletdir seni görmek cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Seniñdir cennet-i ‘ālā seniñdir kevşer-i tūbā

Seniñdir cümle-i eşyā cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Ki ‘aşkıñla tolar ‘Avnī firāқиñla şolar ‘Avnī (s. 24)

Şefā‘ātler diler ‘Avnī cān Aḥmed yüzleri bedr āy

Vezin-i Dībāce

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

Veẓin-i Ğazel

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Veẓin-i Dīvān

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Veẓin-i Kālanderī

Fa' lün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Fa' lün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Veẓin-i Semā'ī

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Temmet kitābu ed-divānu bi 'avnillāhi'l-Meliki'l-Mennān qad vaq'a'l-ferāğmin
tahrīri hāze'n-nażmi fī senete tis'ıyne ve mi'teyni ve elfi fī şehr-i ğafari'l- ğayri
(1290)

Dibāce

Müstefilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

Ders vekīli Aḫmedī 'Âşım dedim üstādımı (s. 25)

Ḥasretinden 'arş-ı 'ālāya çıkardım dādımı

Andan āh̄z itdim ŧeri‘at ‘ilmini cehd eyleyüb

Himmet-i ‘ālim dedirdi nās içinde ādımı

Men ğulām-ı kemteriyim ol ulu sulṭānımın

Gice gündüz yalvarıram virmesün āzādımı

Yanıca ḳul olmayım Ḥaḳḳ bir ŧıfat virdi āña

Ol ŧıfat yārın ‘azābdan ḳurṭarır ecdādımı

Ey gözüm nūrı efendim çağırırım dün-i gün

‘Avnī ḳıl iki cihanda kes benim feryādımı

Dīvān-ı ‘Avnī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

İsm-i Ḥudāyı zıkr ile üç ḥarfi ḳıldım rehnümā

Ḥamd ü ŧenāyı fikr ile beŧ noḳtasın buldum dilā

Bu didigim ‘aŧḳdır velī cümleden aḳdemdir olı

Andan gider dostuñ yolu Ḥaḳ rāhına cānım fedā

‘Âşık disem kem adımı ‘arşa çıkarısam zârımı
Gönlüm göğünde mâhımı toğar dimek gerçegüm ola

İçüb saķihumdan kıanub pervâne tek şem‘e yanub
Bülbül gibi dala kıonub şavt eylesem şâğ u şolâ

Mecnûn-veş feryâd iden mansûr gibi dâra giden
Olsam ne var men ol beden isteñ budur şubķ u mesâ

Şâm u seķer kıan ağlayam derd-i derûnım söyleyem (s. 26)

Zârım kime fâş eyleyem yokdur bu sırra âşinâ

Deryâ-yı ‘aşkı boylarım tariķ-i dîvân eylerim

Ĝâş harflerini söylerim şâ‘ir dilinden ‘Avniyâ

1300

Dîvân min harfi’l -elif

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün

Yâ İlâhî ‘aşkıñı vir cümleden aķdem baña

‘Aşķ odına yâķ bu cismi târumâr it evvelâ

Ġayrı nesne istemek ašlā yarařmaz ‘āřıķa

“Küll ü şey’in hālikün” hūkminde bürhān var buña

Heb bu ma‘nāya delildir evliyānın sözleri

Kim ki ĩmān eylediyse oldu küfründen cüdā

Yevme tüblādān řorarsāñ zāhide sen ‘ārifē

El haber bunda cevābın olmadan rüz-ı cezā

Çün gürūh-ı ‘āřıķānıñ hařr u neřri bundadır

Bu ayāndır Nefħa’i řūrı görürler dā’imā

Zümre-i ‘uřřāķ içinde kıl temāřā ey göñül

Ġayre baķma diler ise de ezelden kūt̄b añā

Cām-ı ‘ařķıñ cür‘asından nūř iderseñ sen eger

Varlıĝıñ maħv eyleyüb yeksān olursuñ ‘Avniyā

Dĭvān min ħarfi’l- bā’i

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Yâ Muhammed kıl şefâ‘at cürmüm oldı bî hisâb

Senden olmazsa ‘inâyet kime idem ben hıţâb (s. 27)

“Raĥmeten lil ‘âlemîn” nazmı gelübdür şanıña

Anı ikrâr eyleyenler oldılar ‘âl-i cenâb

Serviler bâş indirir serv-i hırâmânıñ görüb

Ṭütîler devrân ider çevreñde mişl-i âsiyâb

Enbiyânıñ rehberisiñ kâ’inâtıñ serveri

Nûr-ı vechiñden alındı mâh-ı aĥter ü âfitâb

İns ü cinn sulţânı sensiñ cümlesi ģuldur saña

Nûr-ı cismiñ şu‘lesidir gicelerde mâh-i tâb

Ey dilâ yanmaz mısıñ ol Muşţafâ’nıñ ‘aşģına

Cümle yandı sende yaģ bu cism ü cânı ģıl kebâb

‘Avniyâ “şallu ‘aleyhi” emri geldi nâmına

Ķıl iţâ‘at kevşerinden icmek isterseñ şarâb

Dīvān min ḥarfi 't -tā'i

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Muḳtedāmız 'aşḳ olubdur olmuşuz 'āl-i zevāt

Biz ki yandıḳ nār-ı 'aşḳa oldı ṭāmudan necāt

Kimde kim 'aşḳın nişānı olmadise ey ḥoca

Şūreti insāndır ammā sīreti ḥayvān şıfāt

Şūfiyā insan olam dirseñ egerce ölmeden

'Âşık-ı veş çık 'anāşır kisvesinden ol 'urāt

Cān gözün aç nefis ilinde olinān ḡavḡāya bāḳ

Kimiler içdi şahādet kimisi oldı ḡuzāt

(s. 28)

'Âḳilā ger ister iseñ kâf-inūndan bir sebāḳ

Kūnfekān sırrında vardır ḥaylice bir mübhemāt

Emr-i kūn esrārını bilmekliḡe 'irfān gerek

Cümle eşyā andan oldı didi faḥr-ı kâ'ināt

Sen gedā'i kemteri neyler ḥaḳīḳat ʿAvniyā

Yok eliñde dostu uygun armaġān u ḥāşılāt

Dīvān min ḥarfi 'ş - şā'i

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Mücrimim ḳapuña geldim ʿafvı ḳıl yā müstegās

Dimişem ḳāl u belāda el-amān ve el-ġıyās

Vār iken lā “taḳnaḩu min raḩmetillāh” āyetiñ

ʿÂḳil olan ġayri şeyden eylemez aşlā bihās

Ol şefā'at ma'deni Aḩmed'den itme kıl cüdā

Andan özge var mıdır hiç ins ü cinne inbi'ās

ʿÂşık-ı şeydalarıñ baġrı yanıġdır cümleten

Âb-ı ḩayvan içürürseñ ḳalmaz aşlā iltihās

ʿAşķile abdāl olanlar kār u kisbi neylesün

Māl-ı dünyāyı ezelden anlar itmez iḩtirās

‘Âşık-ı şādıklarā vuşlat yeter ey ‘ābidā

Terk-i dünyā olmuş anlar istemez mülk ü eşās

‘Avniyā kırklar elinden nūş iderseñ bādeyi

Her kelâmiñ gerçek olur almaz anda iltiyās (s. 29)

Dīvān min harfi’1 - cim

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Ey göñül cānān ilinde cān alurlar hūsne pāc

Kim bu ma‘nāyı begenmezse yanında urma āc

Çün cemāli istediñde Hāzret-i Mūsā’ı merd

Lenteranidir cevābı iş bu derde ıl ilāc

Sāiyā şuñ cāmı oldur ‘iş ü ‘işret vatidir

almasun aşlen ve a’ā dīgere hi itiyāc

Oı “sekayhüm rabbühüm” hāmrī durur bundan murād

Bu şarābiñ aresinden ien olur başa tāc

Vahdetiñ sırrı durur bunca kelâmı söyleden

Sâlikâ bu remzi añla mâsivâyı cümle şac

Dilber-i üftâdeler geldi cemâliñ görmeğe

Gözliye gizli şey olmaz buldı hüsniñ çün revâc

Tūr u Sīnâ'da dinilen ten gözi bu cān gözi

‘Avniyâ ‘amâ olubsañ al eline bir ağac

Dīvān min harfi’l - hā’ı

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Ey şehâ diñle haqīkat sözlerini ol ferâh

Mâverâyı sīl derūndan yārın anda bul felâh

Bu cihāniñ vārına aldanma nâdenler gibi

Mâl ü manşib küllü vārı cümlesidir bir riyâh

Rızq için çekme te‘ab “naħn u kesemnâ” didi Hâk (s. 30)

Cümleniñ rezzâkı oldur gönderir aħşâm şabâh

Ol ‘adūyı bed likā nefsiñ seni ezdirmesün

İstegini virme aniñ hem hücūm it çek silāh

Enbiyā u evliyāniñ rahına git sen hemān

Çünkü Qur‘ān’ında Hāḫḫ anları itdi imtidāh

Mürşid-i kāmil olubdur ol ṭariḫiñ rehberi

Hizmet it himmet olunsuñ olasıñ ehl-i şalāh

‘Avniyā ‘aḫlīñ irerken gir erenler bezmine

Furşat elden gitdiginde fā’ide virmez şıyāh

Divān min ḫarfi’l - ḫā’i

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Ümmiyyem eş‘arımı Türkce itdim intisāh

Yalvarıram kendime sun oḫuyub tıyān şımāh

Bir mecāzī bir ḫaḫīḫī iki dīvan yazmışam

Biri ṭoḫsan biri üç yüzde arası pek ırāh

Bu kelāmın menşe'inden ger şorarsan ey aḥī

Ġā'ib oldu anlarıñ bir dānesi itdim şurāḥ

Ger bulursam ikisin bir cilde qoymaqdır emel

Hem ikisi bir qab icre ṭab' olunsun iki şāḥ

Bendeniñ ne ḥaddi var bunca kelāmı söyleyem

Bād-ı 'aşqdır söyleyen oldu baña çün intifāḥ

Fırqat odı yaqdıgınca yā ileyyel 'ālemīn (s. 31)

Dürlü elvāna boyandım birisi de rengin nāḥ

'Avniyādır maḥlasım baḥş itdi Naqşīden biri

Avnī Ḥaḥ olmazsa ger qılam vücūdı infisāḥ

Dīvān min ḥarfi'l - dal

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

Çün "en'el ḥaḥ" na'resi ṭutdı cihānı ey 'ibād

Ol şadāyı cümle ṭuydı ehl-i karye hem bilād

Ol şadâdır çekdiren Manşūr'ı dāra bir de kim
Şems-i Tebrīz'iñ kanıñ aqıtdı tenden bī 'idād

Ol şadâdır yüzdiren cild-i Nesīm'i münkire
Hem Kerem hānı yaqub 'āzāsıñı kıldı remād

Ol şadâdır gezdiren Mecnūn'ı tağda der-be-der
Deldirüb Ferhad'a tağı eyledi hem bī murād

Ol şadâdır şem'e yaqan dem-be-dem pervāneyi
Bülbülüñ kadrin giderüb itdi çün zāğı sevād

Ol şadâdır 'āşıkı ma'şuqa irgüren ebed
'Āşık iseñ bu kelāmı toğrı bil itme 'inād

Ol şadâyı ten kulağı tuymaz imiş 'Avniyā
Çün āşamsın miñneti kû itme bārı ictihād

Dīvān min harfi 'z - zāl'i

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Gör mâ'âzallah buyurdu âyetinde ol Mu'âz

Şol 'adâbîñ şiddetinden eyle dâ'im el 'ıyâz

(s. 32)

Ġurbet il zindân olubdur ehl-i 'ıŝka el haber

Nağş u elvânına aldanma âniñçün olma şâz

İmtihân için getürdi bu diyâra Hâk seni

Hânedân ol 'ulvî suflî kim gelürse ol mülâz

Kendi 'aybîñ vâir iken zikretme 'ayb-ı digeri

Kimde görseñ ism-i Settâr'a baķub eyle liyâz

Gözleriñden kanlı yaşlar dök Hudâ'nıñ 'aşķına

Bin bir ismiñ şaķibidir eyle dilde müste'âz

Ķande vârsan Aħmed-i muħtara baĝla bâŝıñı

Ķâr-ı yârin tut müsâvî andan iste iltidâz

Bu naŝihatler sañâdır tut ķulaĝıñ 'Avniyâ

Diñlemezsēñ berzâķ içinde ķalursuñ bâmüdâz

Divān min ḥarfi'l - rā'i

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Zāhide erkān-ı 'aşk 'aşkıñ kitābından çıkar

Ehl-i dil bil cümlesi esrārını andan arar

'Âlemi eşyâ kim var ol kitābıñ şerhidir

Metnin isterseñ eger isnāna baq ey nāmidār

Sūre-i seb'al meşānī ādemiñ vechindedir

Şol sebebden gel berü ol cāna eyle 'itibār

Zātına mir'at idindi zātını Ḥaqq ādemin

Qıl nazār mir'atı Ḥaqq'a gör ānı leyl ü nehār (s. 33)

Cān kulağıñ tut berü bu remzi diñle ey faqīr

'İlmiñe mağrurlanub kibrile itme iftiḥār

Baḥr-ı 'aşkıñ mevcidir arz u semāyı ditreden

Dāl o baḥre gevher bul itme ašlā başqa kār

‘Avniyā gel ıl temāšā sen viřāl-i yār iın

Ehl-i ‘irfān işkiinde eyle hızm̄et itme ‘ār

Dīvān min arfi ’z - zā’i

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn

şerbeti vaslın yetişdir ‘āřıa ey bī niyāz

Hasretiñ nārın suyundur yama ānı ış u yāz

Mücrimiñ cürmünden artıdır biār-ı rametiñ

Lākin anı bulamazlar bī niyāz u bī namāz

Rametiñ deryāsına ğar olma ister ulların

Bāb-ı lufuında ururlar rametiñden virib rāz

Ol Muammed Muřafā’niñ hürmetine yā İlāh

Fura’i Nāciden eyle ümmetin ıl serfirāz

Nefsī nefsidir cevābı enbiyāniñ kāffeten

Ümmeti ve ümmeti sublar olubdur řāh-ı bāz

Ahmedi ‘aşkı yakubdur ‘alemi başdan başa

Heb añçündür ezelden kulda bunca söz ü sâz

‘Avniyâ bir kıldan almışdır alanlar pendini

Qabiliyyetsiz olunca neylesün nuşhî dirâz

(s. 34)

Dîvân min harfi’s - sîn

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün

İçmişem ben ruḥ iken vaḥdet meyinden ṭās u ṭās

Ol şarabı kim içerse kalmaz anda kir ü pās

Şulb-u abdan raḥm-ı ümme düşmüşem bir katre āb

Raḥm-ı māderde giyindim çār ‘anāşırdan libās

Hāşılı dünyāya geldim bir müsāfür ḥānedir

Her gelen gitmek içündür ṭutmadı kimse esās

Ol zamāndan bilmezem dünyā ve māfihā nedir

Hem daḥî ‘uḳba vemāfihā’yı eyleñ siz kıyās

Ehl-i beytiñ maḥremiyem münkirāne tîğ çeküb
Şāh Hüseyn'in katline oldu bu gönüm ehl-i yās

Sad hezār la'net yezīde raḥmet olsun mü'mine
Mācerāniñ vā'iziyem hoşca diñleñ ey unās

La'nete lāyık olubdur şol yezīdi bed aşıł
'Avniyā 'ilānı kıł kim la'net itsün cümle nās

Dīvān min ḥarfi 'ş - şin

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Bir gice ma'nāda gördüm irmiş idi kırka yāş
Aḥmedimdir bedri yüz şehlāyı göz hilāli kaç

Yanmışam bāşdan ayağa kılmayub benden eşer
Ol seherde 'ārifāna eyledim esrārı fāş

Çün anādan doğduğında ol tıfıl nevres fidan (s. 35)

Küllü zī ruḥsārı oldu secde kıldı tığ u taş

Şaçınıñ her bir telinde bađlu biñ Mecnūnı vār

‘Ārif iseñ kıl tefekkür bunlarıñ hebsi arāş

Lebleri āb-ı zülāldir ħāk-i pāyı tūtiyā

Kendisi ‘aynı şifādır bulmağ isterseñ şavāş

İnci dişler pārladıķca ‘āşık-ı bī-çāreler

Yanmağ içün heb olurlar birbirine arķadāş

Vaķt-i nez‘inde beşāretlerseñ ‘Avniyā

Git ziyāret itmek içün ravza’ı pāke ulāş

Dīvān min ħarfi ’ş - şād

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

Çār ‘ānāşır perdesinden olmağ isterseñ ħalāş

Yaķarıb cism ü cānı mişl-i üsrüb yā raşāş

Ger maķāmı kırķları bulmağ dilerseñ ŧalibā

Şāmda kırķ miħrābı vardır var ayađıñ anda baş

Hem şarāb-ı arguvānı alır neden ie gr

Şāf kıl albiñ evini ille v ışşdan eyle alāř

Rz u şeb ‘ısyānıñ in ala aıt yāřıñı

Tevbe kıl andan rc‘ it ayrı olma Hāķķ’a ‘āř

Nefsini hem rabbiñi bil men ‘arafdan dersiñ āl

Ĝāfil olma amd u şkri kıl Hdāya iħtiřāř

Ĝālib olsa nefsi emmāreñ saña řāhım eger

(s. 36)

Gice gndz cnnei zıkrı señā eyle menāř

‘Avniyā terk it ‘avāmı gir erenler gñlne

Kim gñllerde bulundu ānā yār oldu avāř

Sem‘ī min arfi‘d - dāđ

Mefā‘iln Mefā‘iln Mefā‘iln Mefā‘iln

Dilim lā taķnātu syler zm feyziñ umar Feyyāz

Kime dnse gerek yzin zn senden iden ‘ırāz

Ümīdim kesmezem senden ne deñlü cāhil olsamda

Kimi şayru kimi sāncı derilse pes kamu emrāz

Seniñ ħüsniñ kitābından okudum bir varağ gördüm

Ânı gā'ib iden kimse yerine bulamaz 'āvāz

O bir ulū kitābdır ki dālālet ehli görmezler

Haḳīḳat ehliyiz andan gözimiz itmeziz iğmāz

Diriğā biz cüdā düşdük bu ğurbetden azād eyle

Cemāliñe ki meftūnuz anıñçün olmuşuz murtāz

Bizi bend eylemiş ol nefsi emmāre amān yā Rāb

Vişāliñ zencirin kesmek içün elde tutar miḳrāz

Gel ey 'Avnī ḥaberdār ol ecel şayyādı 'Azrā'il

Gelür bir gün yaḳamızdan tutub bir bir ider iḳbāz

Semā'ī min ḥarfi't - ḫā

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Diliñ derd-i derûnından haberdâr olmadı soĸrat
Meĸabbet bir belâdır ki giriftâr olmadı buĸrat (s. 37)

Bu ‘aşkıñ mâcerâsın bilmedi loĸmân u eflâṭun
Bunuñ zaĸmı için merhem devâsın yazmadı ḥaṭṭât

Melâmet ḥırķasın geymiş ḥarâbât ehli ey zâhid
Digen üstâd-ı ĸudretdir bir igne şoĸmadı ḥayyât

Anıñ sözi şeri‘atdır ḥaĸîķat ḥâli olmuşdur
Ki ḥâlinde riyâ yoĸdur kelâmında dimez ĸallât

Mürâ’iden ḥader itmek ḥaĸîķat ehline elzem
Riyâ süm‘a şalâetdir bi külli eylesün isĸât

Ledünnî ‘ilmin ilhâm it beni câhil ĸoma Yâ Râb
Ne ‘âlâ ĸıl ne ednâ ĸıl ömrüñ ḥayrıdır evsât

Ḥarâbât ehline ḥor baĸmamaĸ ṭab‘imdir ey ‘Avnî
Anı ḥor görse bir kimse zebâniler urur esvât

Semā'ī min ḥarfi 'z - zā

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Perī peyker melek sīmā durur Aḥmed didi lehḥāz

Âniñ ḥüsn-i cemālinden olubdur āyet-i ḥuffāz

Hālīm ü hem selīm oldur āniñ meddāḥıdır diller

Gerek Fāris gerek Türki ānā medḥiyyedir elfāz

Şefī'ül müznibini oldur ḳamu 'āşīye ey mehrū

'Amel mizān olunduḳda kimi yeyni kimiñ aḡlāz

'Adālet şāḥibi “sultān-ı kevneyn ol Resül Allah”

Cehennem icre 'āşīyi unutmaz pes olur lemmāz (s. 38)

Çü geldi şānına levlāk yaradıldı bütün eflāk

Bu ma'nādan ḥaberdār ol seni Ḥaḳḳ eylesün iḳāz

Muḥannet nesnedir şabriñ belā görse firār eyler

Ne deñlü cevır olundise Muḥammed olmadı ḡayyāz

Gel ey 'Avnî şalâtile selâm it rûhına dâ'im

Âniñ ismi añıldıķca şalât idiñ didi vu'âz

Semâ'î min ħarfi'l -'ayn

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Melâmet ehline yâr ol idüb aqvâlini ismâ'

Âniñ sen ħâtırın hoş kııl idüb pes gönlünü ziyâ'

Bu dünyâdan geñiş oldı velîniñ sâyesi bil kim

Ana kim ki yaķın olsa olur bendesine şefâ'

Fenâ aĥlâķı terk eyle erenler ĥulķını tākın

Göñül yıķma yapamazsıñ deĝildir şâni' şunnâ'

Tevâzû' bir şıfaķdır kim seni bunda ider 'âlî

Tekebbürden zühür ider yerin anda ķamu evcâ'

Seni sen mürşide vir gel seni alsun saña virsün

Ķaranlıķdan ĥalâş olmaķ için lâzım durur şemmâ'

Kelām-ı gevheri şanma şakın ey nāzımā senden

“Bīnā’ı lem yezel” beyti Hūdādan eyledi tūlā’

Gücāyı dilese ey ‘Avnī cevābın vir Trabzonī

Ve tanıkdır seniñ çünki gönülden eylegil veddā’

(s. 39)

Semā’ī min harfi’l - ğayn

Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün

Gönül Leylāsıñ bulmaq için bunda gezer t̄āğ t̄āğ

Ol Leylānıñ sümeyyəsi için şular aqar cāğ cāğ

Güle ‘āşık olan bülbül arar bulur gülüstānī

Açıldığını gören dirde ötüb uçub gider bāğ bāğ

İçüb ‘aşkıñ t̄olusunu ezelden mest olan ‘āşık

Derūnı ‘aşkile t̄olub kelāmın söyledi şāğ şāğ

Yaratdı Âdem’i Hāqk ahzen-i takvimde şöyle kim

Şacıyla kirpiğın k̄aşın yüz ile gözlerin m̄azāğ

Melâ'ik secde kıldılar tekebbür eyledi iblīs

Cehennemde mü'ebbeddir Һarām oldu aña ucmāğ

Bu ma'nāyı Һaber virdi saña āyāt-ı Kur'ānī

Һaberdār olmayan Һoma ānı sen eylegil iblāğ

Uyān ğafletten ey 'Avnī şağın aldanma dünyāya

Müsāfir mişli Һut kendiñ binā yapma yete otāğ

Semā'ī min Һarfi'l - fā'ı

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Dilā maşşer ğünün diñle Һalā'ıķ olıcaķ şāf şāf

Cem'i ins ü cinniden üçe taķsım olur āşāf

Birinci ehl-i cennetdir ikinci ehl-i nār oldu

Üçünciden Һaber al kim anıñ me'vāsıdır 'arāf

Birinci fırқadan eyle Һamu ihvānı yā Rāb

Kerem-kān-ı cihānsıñ sen senindir merҺamet inşāf

Duĥulden maqşadı aqşā cemāl-i pākiñ olmuşdur

Ĥicābın qaldırub cānā ziyāsın eylegil şeffāf

Cemālsin cenneti zāhidlere vir ey Ĥudā-vendā

Añı ‘uşşāq u ‘ārifler taleb qılmaz didi eşrāf

Yedi tāmı ġadābından beterdir ĥasret-i Bārī

Sekiz cennet şafāsından güzeldir vuşlat-ı Ĥāqāf

Gel ey ‘Avnī fenādan gec beqā mülke sefer eyle

Qurıca hāy-ı hūlarla gel itme ‘ömriñi isrāf

Semā‘ī min ĥarfi’l - qāf

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Kelām-ı gevheri zāhid diyemez sendeki tūdāq

Ne deñlü sa‘y iderseñ de işitmez tendeki qulāq

Gezersiñ tāġ u şahrāyı merāmıñ Ĥaqq’ı bulmaqdır

Kelāmında didi ‘ārif gönül mülkü aña tūrāq

Göñül şehrin güzār idüb nice hikmet gören kimse

Kerāmet keşfikān oldı añā birdir yakın uzāk

Nidersiñ bāğ-ı gülzārı güli yoḡsa içinde pes

Virān olub gider elbet añā bülbül başārmı sāk

Muḡabbet nārı evvelce düşer maḡbūba ey dānā

Görürsüñ şem‘i yanmazsa yanan pervāne vār mı bāk

Hilāfin söyleyüb vā‘iz ḡalāletde ḡoma ḡalkı (s. 41)

Bunuñ ḡaḡḡında āyet vār olursuñ soñra ḡaḡḡ’a ‘āk

“Ene‘l-ḡaḡ” söyleyüb Mañşūr çekildi dāra ey ‘Avnī

Dilerseñ boynuña sen de o mañşūrlıḡ kemendin ḡāk

Semā‘ī min ḡarfi‘l - kâf

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Meḡabbetden Muḡammed oldı ḡāşıl eylegil idrāk

Muḡammedsiz muḡabbetden ne ḡāşıl diler derrāk

Ezel kıandili ‘arş icre kıonuldu Muşafā nūrı

Gören mesrūrīdir dirse görmeyenler oldılar ğamnāk

Bāğından güllerin dermek vücūd derdine dermāndır

Cemāl-i pākini görmek gönüller zaħmına tiryāk

Didi “levlāke levlāke” resūlün haķķına sūbhān

Dimekdir olmayadı çün yaradılmaz idi eflāk

Didiler hażrete ebter ki maħzūn oldu ol sözden

Tesellī hem cevāb olmak için Haķ didi “aṭaynak”

Muħammed Şehr-i ‘ilm oldu ‘Ālī’dir kıapusı āniñ

Ki kendi maħz-ı raħmetdir gelür Kıur‘ān’da “erselnāk”

Cihānı tutdı ey ‘Avnī haḃībi kibriyā nāmı

Āniñ için dinür dillerde “āmennā ve Őaddaķnāk”

Semā‘ī min haḃfi’l - lām

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Diyār-ı ğurbetiñ ahrı bugün itdi belimi dāl

ılanın asret-i üzni gelüb itdi dilimi lāl (s. 42)

İkisiniñ arasında mekānım vār adı berzā

İki sāl gelürlerse bilinmez kim ne olur āl

Cevāb virmek ne müşkildir fenā olursa ‘āmālim

abül itmezler aqlā kim ne denlū olsa ıl ü āl

urı sevdāyı ū urā için alı deli gönlüm

Yerin anda vefā virmez bu dünyānıñ olusı māl

anā‘at ehli ol dā‘im ki aqlā bama ‘alāya

Elin atlas abasından yegdir bu köhne āl

Çü nefsiñ saña düşmandır saın sen dost olur anma

Ne vatın kim hücum itse zıkr-i seyfin serine āl

Bu dünyā bir ovandır ki içinde zenbūrı kitmi

Ne ğāfilsin ki ey ‘Avnī tehi abdan dilersiñ bāl

Semā'ī min ḥarfi 'l- mīm

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Düşümde bir yere vardım diler bu diyār-ı Şām

Maḳāmı kırıkları gördüm virildi hem tolu bir cām

İçüb mest-i müdām oldum derünüm kaynayub coşdı

Uyānuben tūrū geldim gice olmuşdı vaḳt-i bām

Eger ki ben disem ḥalka bu rü'yāniñ ḥikāyatın

Ma'ābbirler inānmaz baña ḳorlar cünūbi nām

Ki Ḳur'ān icre “kerremnā benī ādem” dimişken Ḥāḳ

Baña şeydālığı ṭaḳan çü kendisi olubdur ḥām (s. 43)

Kerāmātıñ kimi vehbī kimi kesbī olur ḳulda

Bu ma'nāyı ḥaber virdim alan alsun şu ḥāş u 'ām

'Aṭyā-i Ḥudā'dır bu 'aḳıl irmez fikir yetmez

Hemān borcuñ edā eyle ki ḳıldı Ḥāḳ fūrüz-ı vām

Nidersiñ ħurūvī ğılmanı cemāli iste ey ‘Avnī

Tehī kıoymaz seni elbette emrine idersen rām

Semā‘ī min ħarfi’n- nūn

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Mūlakķın ħabrim ũstünde ħaĝırsun bāmımı ‘Oşmān

Bu dīvānım okuyan eylesün bir Fātiĥā iĥsān

Ķamu aĥbāb u yārāna bu nażmım yādigār itdim

Okuyub diñleyüb yāzanı ‘afv it Ğanı Yezdān

Kimi Fāris kimisi de ‘Arabca söyledi eş‘ār

Lisān-ı aĥri bilmem dilimce söyledim destān

Du‘āya bir vesīle olmadır maķşad bu zaĥmetden

Cefāyı ħekmesem gahī ŧolar mı göñlüme ‘irfān

Bugün bunda şafā sürsem yarın anda cefā vardır

Ki bunda virmeden cānı bulunmaz anda pes cānān

Bu ‘āşıklık pek incedir aña lāf-ı güzāf olmaz

Yalancılık ile cānım olur mı şohbet-i sultān

Gel ey ‘Avnī yeter ğayrı dirāz itdiñ bu eş‘arı

Ki sensiñ ‘āşık-ı şādık iderseñ cānıñı kurbān (s. 44)

Semā‘ī min ḥarfi’l - vav

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Cem‘-i mübtelālardan Benī Eyyüb durur ulū

Ki anda iki kurd düşdi bir sülük bir arū

Aña cennet ta‘āmından virirdi çün iki rummān

Yedi pes anları dertden ḥalāş oldu gözi āhū

Çün urnuz emri geldikde ayākların yere urdı

Biri ıssı bir soğuq çıkubdur anda iki şū

Birinden ğusl idüb ānıñ birinden içdi ol şābir

İçi tāşı arındı sağlanub pes kalmadı kayğū

Şabrile tut verāğı aţlaş olur hem  oru   elvā
Mu annetdir  a ırmazsañ olursuñ c mleden nig 

Der n ñ şāf  k l azg ş u a l mından ta ın şabr 
Gice g nd z şabur ismin o u  oma g ze uy u

Şabır  a  ında Ey b ol dilerseñ derde derm n
Bulur elbette ey ‘Avn  dev y  eyleyen arz 

Sem ’  min  arfi’l - h ’i

Mef ’ l n Mef ’ l n Mef ’ l n Mef ’ l n

 l h  n r-   ur  n’   abir ehline  l hem r h
Ki ru sat vir Őef ’  olsun  a ır ehline “enzeln ”

Dilerseñ lu fu Yezd n’  gice g nd z o u  ur  n
Dev m  zre giden c n ñ mur d n  a  virir n g h

Y zi  ara g nahk r olsa bir kimse bu ‘ lemde (s. 45)

O udu ca ziy  vir b g rin r  n a to rı r h

Fāzīlet isteyen ādem kelām-ı Hāḡḡ'ı hıfz itsün

Bu dünyāda değilse de bulur uḡrāda ʿāl-i cāh

Eger ʿāşık iseñ Hāḡḡ'a oḡu diñle Ḳurʿānı

Cü baʿzısı meşā'ildir ki baʿzısı durur kûtāh

Ânı inkār iden münkir ḡalur nār-ı ceḡīm icre

Ânı avrad iden kes bil ḡamu sırra olur āḡāh

Tefekkür eyle ey ʿAvnī ḡabīb-i kibriyā şānın

Tazarrūʿ hem niyāz eyle şefāʿat eylesün ol şāh

Semāʿī min ḡarfiʿl - lam elif

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Felek bir pehlevāndır ki ayağı ḡaymayor aşlā

Gelüb meydānda ḡırpınsa kimesne ḡıḡmayor ḡālā

Ânıñ cevr ü cefāsından melāʿik ins ü cinn ʿāciz

Âmān Allāh bizi andan ḡalāş it didiler küllā

Ezel bezminde ervāhıñ belā vü nikbeti oldur

İki fırqa idüb hıalkı biri lā der biri illā

Dilārānıñ cemāline çeküb bir perde şol fitne

Duĥānı āteşi ‘aşkı idübdür ‘arşa dek bālā

Pes andan itdi da‘vāyı işāretle nice şāmit

Dilini lāl idüb men‘ itdikçün şohbet-i kılā

Devirden eyledi şekvā nice ‘uşşāķ u ‘ārifler (s. 46)

Çün anlara ezelden itdigçün miĥneti fi‘lā

Adūdan intikām almak seniñ ĥaddiñ deĥil ‘Avnı

‘Azizün zū intikām Allah durur itgil añā meylā

Semā‘ī min ĥarfi ‘l - yā‘i

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

‘Urūc itdi semāvāta Muĥammed yüzleri bedr āy

Düşüb ‘aşķ-ı ĥarārete yanub gitdi o ‘āl-i rāy

Ki “sübhān ellezī esrāy” buyurdu çün güzel Mevlā

İdüb mi‘rāc ol bedrā göründi gözine her cāy

Çü sulţan oldu kevneyne ulu ced oldu bedrine

İrişdi Qābe kavseyne ulaşub Hakk’a oldu bāy

İdüb ‘arş üzre seyrānı görüb şol nūr-ı Raḥmān’ı

Kör itdi anda şeyţanı sevindi kaşları tuğrāy

Semādan geldi ol enver didi mi‘rācını server

Kimi oldu ‘ādū ekber yalanladı ānı Hāşāy

Zamān içre zamān vardır mekān içre mekān vardır

Didi cān içre cān vardır dihānı oldu şükker hāy

Bañā ‘aşkıım imām oldu ki zenciri zimām oldu

Dü divānım temām oldu ‘ayn vav nun dağıldı vāy

Qaşıde-i Muḥammediyye

Müstef ilün Fā‘ ilün Müstef ilün Fā‘ ilün

Muḥammed'ĩn 'aşkıdır bülbül iden dilimi

Muḥammed'ĩn şevkıdır ğonca iden gülümi

Muḥammed'ĩn firḳati cāna kār itdi hemān

(s. 47)

Muḥammed'ĩn ḥasreti ḳıldı kemān belimi

Muḥammed'ĩn şem'ine yanub kǖl oldı vüçüd

Muḥammed'ĩn ḳulları koñ ravzaya gülümi

Muḥammed'ĩn zātını mir'at idindi çeleb

Muḥammed'ĩn ḥaḳḳıçün yaḳma āteş ḳılımı

Muḥammed'ĩn yāriniñ dördi bile sevilir

Muḥammed'ĩn 'aşḳına tutsuñ biri elimi

Muḥammed'ĩn şöhreti tātlu ider ācıyı

Muḥammed'ĩn sevgüsi bāl eyledi ḥālimi

Muḥammed'ĩn vaşfıdır dillerde söylenilen

Muḥammed'ĩn 'Avnidir incitmeyen telimi

‘Unvān-ı Nāzım

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ülün

Vaṭanım semtini Őordı āḥibbā

Cevābın virmeĝe oldım müheyyā

Dedim sancāĝımı dilden Tırabzon

Ḳazāmı Görele yāzdım āniñçün

Köyüm Ḥaydarī nāmında olubdur

Ḳarā ‘Oşman bañā anda laḳābdır

Anam Ḥayrū’n-nisā Zehrā adaşı

Babam bāmda o Őübber arḳadaşı

Benim adım ki zī’n-nūrene uyĝun

Özüm uymadıĝıçün dīde pür ḥün

Vaṭān-ı aşlıden hicret buyurdum

Diyār-ı ĝurbete yönüm çevirdim

Naşībim Aydın icinde virildi

Şıgacık Kal'ası me'ivā görüldi

Anı mesken idindim ben zarūrī

Kime küsem baña buldum kuşūrı

Vaţan ħubbın çün imandan bilürem

Ânıñ içün vaţan arzū kıluram

İçürdiler baña baħreyni düşde

Ki virdiler ulū 'aşkıñ beşde

Mecāzī 'aşk zuhūr itdi çün evvel

Şoñı oldı ħaķıķıye mübeddel

Ki maħlaş isme uymaķ ise eşher

'Ayn vāv nūn ile imlāya mażhar

Bu nazmım oķuyub diñlerse bir kes

Şu yazdığım du'āyı eyleye bes

“Ġāfere Allāhü lehü veli vālideyhi

Ve aḥsene ileyhimā ve ileyyehi”

Zübde’i Vereşeh

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

Māl-i mevrūşım kimiñdir der iseñ

Vārişiden ger su’āl ider iseñ

Dü sehimden el budur taḥkīķ cevāb (s. 48)

On iki vallāhü ‘ālem bāli’ş-şevāb

Dördi erkek ṭā’ ifeden bilmiş ol

Âb u ceddī āḥi’l- ümmī zevci bul

Sekizi ḥātun kişilerdir gözet

Zevce bint’ül-ibni uḥt üç ceht

Hem yedinci üm olubdur şöyle bil

Sekizinci ceddeyi āḥirde kııl

Zü nesebden el budur ʔaḥḳıḳ cevāb

Üç bölük vallāhü ‘ālem bāli’ş-şevāb

Meyyitiñ cüz’i ve aşlı hem daḫī

Eb ile ced cüzleridir bil aḫī

Düt nisā oĝlan ʔarındāş iledir

Meyyitiñ uḫtile binti bileidir

Zü raḫimden el budur taḥḳıḳ cevāb

Dut şınıf vallāhül ‘ālem bāli’ş-şevāb

Şınıf-1 evvel ʔız veledleri müdām

Daḫī oĝlı ʔızınıñ evlādı hem

Şınıf-1 şānī dedelerdir fāsıdüne

Fāsıdātı ebelerdir lâ bidün

Şınıf-1 şāliş aḫavāt evlādıdır

Daḫī er ʔardaş ʔızınıñ zātıdır

Daḥī oḡlı ana bir arḡadaşnıñ

Ġamküsarıñ dertdeşiñ hem yoldaşıñ

Şımf-1 rābi‘ babanıñ kız ḡardeşi (s. 48)

Daḥī ‘amām’il-ümdür sırdaşı

Ṭāyi tize daḥī bil bundan durur

İşbu şınıfıñ nesli rābi‘den durur

Bu kelāmı nazm iden mücrim ḡuluñ

Nāmı ‘Oşman maḡlaşın ‘Avnī biliñ.

Veziñ-i Ḳaşıde

Müstef ilün Fā‘ ilün Müstef ilün Fā‘ ilün

Müstef ilün Fā‘ ilün Müstef ilün Fā‘ ilün

Veziñ-i ‘Unvān

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

Veẓīn-i Zūbde

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Temme't-kitābit divān bi 'avnillāhi'l-Meliki'l-Mennān ad vaa'ā bi ferā min tariri hazza'n-nami fī seneti ŗülüŗ ve mi'nete ve elf fī ŗehr-i ŗafari'l-arām.

BÖLÜM 7. SÖZLÜK

SÖZLÜK

‘**abd**: (A.i) köle, kul

āb-ı zülāl : (A. t.) 1) berrak su 2) billūr 3) cam

‘**ābid** : (A.s.) ibadet eden, kulluk eden

ābide : (A.i.) köleler

‘**acel**: (A.s) çabuk, çabukluk

‘**ādet**: (A.i) görenek, usul, tabiat, alışkanlık

‘**adū** : (A.i.) düşman

ağlaz : (A.s.) kaba ve galiz

ağyār: (A.i) gayrılar, başkalar, yabancılar

ahāvāt : (A.i.) kız kardeşler, kadın arkadaşlar

aḥbāb: (A.i) dost, bildik, tanıdık

aḥibbā : (A.s.) dostlar, sevgililer, tanıdıklar

āḥir : (A.i) son, sonraki, en sonra, nihayet, son olarak

aḥlām : (A.i.) 1) rüyalar, hulyalar, uykuda görülen şeyler 2) açık saçık rüyalar

aḥsen : (A.s.) (daha, en) pek güzel

aḥter: (F.i.) yıldız

āhū : (F.i.) ceylan, karaca 2) mec. güzellerin gözü

aḥvāl : (A.i.) oluşlar, buluşlar, durumlar

aḳdem : (A.s.) ilk, önce, önceki, daha önceki

‘**aḳreb** : (A.i.) 1) zehirli hayvan 2) saatin kısa ibresi 3) astr. büyük bir burç 4) mec. insanı akrep gibi sokan kimse

aḳṣā : (A.s.) son, en son, uzak

‘**āl** : (A.s.) yüce, yüksek

‘**āl-i cāh** : (A.i.) yüksek makam, yüce yer

ālī cenāb : (A.F.b.s.) 1) cömert 2) şerefli, haysiyetli kimse

‘**aliyy**: (A.s) yüksek, büyük, necip, meşhur, ünlü

‘**ānāşır**: (A.i) 1) elemanlar, öğeler 2) dört unsur; toprak, su, hava, ateş

‘**anber**: (A.s) 1) ada balığının bağısıklarından toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde 2) güzel koku 3) mec. güzellerin saç

‘**araf** : (A.i.) 1) cennet ile cehennem arasında bir yer 2) âdetler, usuller 3) sırt, tepe

‘**arāş** : (A.i.) 1) tahtlar 2) çatılar, damlar, direkler

‘**arż-ı ḥāl**: (A.t.) halin bildirilmesi, ne halde olduğunu bildirme

āşāf : (A.i.) 1) vezir 2) Süleyman Peygamber’in veziri

asiyāb : (F.b.i.) su değirmeni

āsmān: (F.i) gök, sema

‘**āşık**: (A.s.) birine, bie şeye tutkun

āşinā: (F.s) bildik, tanıdık; bilen, tanıyan

‘**aşḳ odu** : (A.T. t.) aşk ateşi

āteş-i sūzān : (F. t.) yakıcı ateş

aṭlās : (A.i.) 1) üstü ipek, altı pamuk kumaş 2) düz, tüysüz

āvāre : (F.s.) 1) serseri, boşta gezen, işsiz, güçsüz, aylak 2) dağınık, perişan

‘**avnī** : (A.i.) yardımla ilgili

‘**ayān** : (A.s.) belli, açık, meydanda

aẓġāṣ : (A.i.) 1) demetler, desteler 2) karmakarışık rüyalar ve söylentiler

‘**azīz**: (F.s) muhterem, sayın, sevgili

ba‘ de-zā: (A.e) ondan sonra

baḥreyn : (A.s.) 1) iki deniz 2) iki büyük esas, temel şey

bālā: (F.s) 1) yüksek, yukarı, üst, yüce 2) boy 3) azad 4) yedek atı

Bārī: (A.i) Allah

ba‘ z : (A.i.) 1) bir şeyin küçük bir kısmı, parçası 2) (s.) bir miktar, bir kısım, birkaç

bed-liḳā : (A.F.b.s.) kötü yüzlü, çirkin suratlı

bedr : (A.i.) ayın on dördüncü gecesi 2) dolunay

beḳā: (A.i) devam, sebat, evvelki hal üzere kalmak, bakılık

ber-bād: (F.b.s) 1) perişan, harap, vıran 2) pis, fena, kirli

ber-dār : (F.s.) 1) salbedilmiş, asılmış (insan) 2) yemişli

ber-zāḳ: (A.i) 1) ince, uzun kara parçası 2) can sıkıcı yer, şey 3) zor, güç 4) ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer

beşer: (A.i) insan

beyt: (A.i) mesken, hane, ev, oda, oba; dünya

bī ‘ idād : (A.s.) sayısız, pek çok

bilād : (A.i.) memleketler, şehirler, kasabalar

bilāl: (A.i.) su gibi ıslatan, ıslatış, ıslaklık

bī-nevā : (F.i.) nasipsiz, mahrum

bint : (A.i.) kız

būrhān : (A.i.) delil, ispat, tanık

būn: (F.s) 1) kolay 2) dip, nihayet

būy : (F.i.) 1) koku 2) ümit, umma 3) sevgi 4) tamah 5) huy, tabiat 6) pay, nasip, kismet

cāh: (A.i) itibar, makam, orun, mevki

cām : (F.i.) 1) sırça, cam; bardak, kadeh 2) Horasan'da bir kasaba 3) kendilerini Cemşit sülalesinde sayan Sent ve Kişmir hakimlerinden bir kısmının lakabı 4)tas. Tanrı aşığının yüreği

cām-ı 'aşk: (F.A.t.) tas. Tanrı aşığının yüreği

Cāmī : (A.i.) İran'ın 15. asırda yetişmiş büyük mutasavvıf, mütefekkir, âlim şairidir.

cānān: (F.s.) sevgili, gönül verilmiş; tas. Allah

cāy : (F.i.) yer

cefā : (A.i) 1)eziyet, incitme 2) tas. tarikat adamının öğrendiklerinden perişan olması

cefā-kār: (A.F.b.s) cefa eden, eziyet eden

cehd : (A.i.) 1) çalışma, çabalama 2) edebi bir dergi adı

cemāl : (A.i.) yüz güzelliği

cemre : (A.i.) 1) ateş halinde kömür 2) şubat ayında azar azar artan sıcaklık

cevr: (A.i) haksızlık, eza, cefa, eziyet, gadir, zulüm, sitem 2)tas. tarikat adamının manevi olarak ilerlemesine mani olan şey

cezbe: (A.i) 1) ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelmesi 2) tarikat ehlinin kendinden geçme hali

civan: (F.i) genç

cümle: (A.i) 1) bütün, hep 2) dilb. cümle 3) sitem

cür' a : (A.i) yudum, içim

cürm : (A.i.) suç

cüş:(F.i) coşma, taşma, kaynama

çāk: (F.i) 1) yarık, yırtık 2) seherin aydınlığı

çār: (F.s) 1) dört 2) çare 3) tuğla ve çanak çömlek fırını

çeşm: (F.i.) göz

çü: (F.e.) gibi; çünkü

dād : (F.i.) 1) adalet, doğruluk 2) ihsan, vergi

dāh : (F.i.) 1) hizmetçi, cariye 2) on (sayı) 3) korkak, alçak, aşağılık (kimse)

darbe: (A.i) 1) vuruş, vurma, çarpma 2) musibet, bela

dār-ı dünya: (A.F.t.)dünya

Davudî: (A.s) Davud peygamberin sesini andıran kalın ses

dem: (A.i) kan (F.i) 1) soluk, nefes 2) içki 3) an, vakit, saat, zaman

dendān : (F.i.) diş 2) tamah ve ümit 3) halka gibi çevreleyen ve tepelikleri boydan boya ve en dıştan saran ve içeriye dönük olan kavisciklerin beheri

derd-i derūn : (F.t.) gönül kaygısı

derd-mend: (F.e) dertli, hasta

derrāk : (A.s.) çabuk anlayan, anlayışlı

devlet: (A.i) 1) hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış siyasi topluluk 2) büyük saadet, zenginlik 3) baht, talih, kut 4) büyük mevki, rütbe

dırāz : (F.s.) uzun

dīdār: (F.i) 1) yüz, çehre 2) görme, görüşme; görüş kuvveti, göz 3) açık, meydanda

dihān : (A.i.) 1) kırmızı, sahtiyan 2) sürünülecek yağlar

dil-ārā : (F.b.s.) 1) gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, dinlendiren 2) kadın adı

dil-dār: (F.i.) birinin gönlünü almış sevgili

dil-figār: (F.b.s) gönlü yaralı olan aşık

dil-i dānā: (F.b.s.) bilir gönül

dil-i şeydā: (F. t.)deli gönül

dilrübā : (F.b.s.) gönül kapan, gönül alan

dirigā : (F.zf.) yazık, eyvahlar olsun

duḥūl : (A.i.) içeri girme, içine girme

dūr: (F.s.) uzak

dūş: (F.i) 1) omuz 2) dün gece; rüya

dürr : (A.i.) inci

eblāğ : (A.s.) daha (en, pek) belîğ, en fasih ve olgunluk derecesine yakın olan

ebrū : (F.i.) 1) kaş 2) kağıt üzerine yapılan hafif hare 3) boyama usulü

ebter : (A.s.) 1) kuyruğu kesik (hayvan) 2) zürriyetsiz, hayırsız (adam) 3) faydasız şey

ednā: (A.s.) aşağı, pek aşağı, bayağı, alçak; az, pek az

efgān : (F.i) ızdırıp ile haykırma, bağırıp çağırma, inleme, bağırışma

Eflatun: (A.i.) Aristo'nun hocası Sokrat'ın talebesi olan meşhur Yunan filozofu

ehl-i kırye : (A.i.) köylü

ekābir: (A.s) rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar, devlet ricali

el' ān : (A.zf.) şimdi, şimdiki halde, henüz, daha, bu ana kadar, şu anda

elvān : (A.i.) 1) renkler, çeşitler 2) rengarenk, alacalı

elyak : (A.s.) daha (en, pek) layık, liyakatli, çok yakışır

emāre : (A.i.) alamet, nişan, eser, ipucu, belirti

emrāz : (A.i.) illetler, hastalıklar

encām: nihayet, son

ene 'l-Hakk : (A.c.) Hallac-ı Mansur'un söylediği -Ben Hakkım.- anlamında meşhur söz

engüş: (F.i) parmak

enver : (A.s.) (daha, en, pek) nurlu, çok parlak, çok güzel

erkān : (A.i.) 1) esaslar, destekler, direkler, sütunlar 2) reisler

eşāş : (A.i.) döşeme, minder gibi ev eşyası

eş'ār: (A.i) vezinli ve kafiyeli sözler, şiirler

eşher : (A.zf.) en şöhretli, pek meşhur, çok iyi tanınmış

etvār: (A.i) hal ve hareketler, tarzlar, işler

evcā' : ağrılar, sızılar, sancılar, acılar

evṣāt : (A.i.) orta, orta halli, ortadaki, bir şeyin ortası, yüksekle alçak arası

ezel: (A.i) başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik

ezelī : (A:i.) ezele mensup, ezelle ilgili, öncesiz, başlangıcsız.

fānī: (A.s) ölümlü; muvakkat, geçici; ihtiyar, yaşlı

fāṣ : (F.i.) meydana çıkma, açığa çıkma, duyulma, dile verme

felāḥ : (A.i.) 1) kurtuluş, selamet 2) mutluluk, kutluluk

felek: (A.i) 1)gökyüzü, sema 2)âlem, dünya 3)talih, baht, kader 4)askeri müzikte telli bir alet 5) eski inanışa göre her yıldıza, gezegene mahsus gök tabakası 6) yuvarlak, kızak

ferāḡat : (O.i.) vazgeçme, el çekme 2) istirahat, dinlenme 3) vazgeçecek kadar zengin olma

ferāḥ: gönül açıklığı, sevinç, sevinme

feyyāz : (A.s) 1) feyiz, bereket ve bolluk veren; Allah 2) içi çok temiz, çok cömert kimse 3) taşan (sel)

fezāʿ: (A.i) 1) korkma, bağırıp, çağırma 2) dayanamama 3) ümitsizlik 4) inleyip, sızlama

fiʿlā : (A.zf.) hakikatte, gerçekten, isteyerek

fırḡat: (F.i.) dost vs.den ayrılış, ayrılık

gāhī (gehī): (F.zf) bazen, ara sıra

ġaflet: (A.i) gafillik, boş bulunma, cahillik, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık, ihmal

ġallāt : (A.i.) 1) zahireler, mahsuller 2) ev kirası geliri 3) el emekleri

ġam-nâk : (A.F.b.s.) gamlı, kaygılı, tasalı

ġarīb: (A.s) kimsesiz, zavallı 2) gurbette, memleketten uzakta bulunan, yabancı 3) tuhaf, şaşılacak, bambaşka 4) dokunaklı

ġayz : (A.i.) hiddet, öfke, kızgınlık, kızma, hınç

ġazāb : (A.i.) dargınlık, kızgınlık, kızma, hiddet, öfke

geşt: (F.i) gezme, seyretme, dolaşma, geçme

ġıll ü ġışş : (A.b.i.) kin ve hile

ġıyās : (A.i.) yardım

ġonce : (F.i.) konca, tomurcuk, açılmamış çiçek (özellikle gül)

ġürūh : (F.i.) cemaat, bölük, takım

ġulām : (A.s.) 1) tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç 2) esir, köle, kölemen

ġūş: (F.i) 1)kulak 2) işitme, dinleme

ġüzār: (F.i) 1) geçme, geçiş 2) geçirici, geçiren 3) beceren, ödeyen, yapan

ġuzāt : (A.s.) gaziler

ġüzr : (F.i) 1) geçme, geçiş 2) geçirici, geçiren

ġader : (A.i.) uyuşma

ġāk-i pāy : (F.i.) ayak toprağı, tozu

ġāl: vücutta oluşan ben, nokta

ġalās:(A.i) kurtulma, kurtuluş

ġalāik : (A.i.) 1) mahluklar, yaratıklar, insanlar 2) halayık, satın alınan kadın

ġalvetī : (A.i.) 1) halvetle ilgili 2) ibadet ve törenlerini tenhada yapan bir tarikat

ġāme: (F.i) kalem

ḥamrā : (A.s.) (daha, en, çok, pek) kırmızı, kızıl

ḥāmuṣ: (F.s) susmuş, sessiz

ḥandān: (F.s) gülen, gülücü, güler yüzlü, sevinçli

ḥār: (F.i) diken

ḥarābat : (A.i.) 1) harabeler, viraneler 2) meyhaneler 3) Ziya Paşa'nın üç ciltlik eseri

ḥarābī: (A.i) 1) haraplık, viranlık

ḥarem : (A.i.) 1) herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer, kutsal yer 2) hac zamanında ihrāma girilen yerden itibaren Kābe'ye doğru olan kısım 3) (evvelce)büyük İslam konaklarında bulunan kadınlar dairesi 4) nikahlı kadın, zevce

ḥāşıl: (A.i) husule gelen, husul bulan, peyda olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten

ḥasnā: (A.s) güzel

ḥasret: (A.i.) ele geçirilemeyen, elden kaçırılan bir nimete üzülp yanma, iç çekme, inleme, üzüntü, iç sıkıntısı, keder, zahmet, eseflenme, göreceği gelme, özleyiş

ḥāşā : (A.e.) asla, katiyyen, hiçbir zaman; Allah göstermesin, uzak olsun

ḥaşr: (A.i) 1) toplanma, cem etme 2)ölüleri diriltip, mahşere çıkarma

ḥātır: (A.i) 1)zihin, fikir 2) keyif, hal 3) gönül 4)tas. kalbe gelen manevi hitap

ḥavāş : (A.i.) 1) hassalar, keyfiyetler 2) muhterem, saygın olanlar

ḥayyāt : (A.i.) 1) yılanlar 2) mec. geçimsiz, huysuz, muzur kimse

ḥazer : (A.i.) sakınma, kaçınma, korunma, çekinme

ḥazin: (A.s) hüznü, mahzun olarak, kederli, gamlı; hüznü verici

ḥaşr u neşr : (A.i.) 1) toplanıp, dağılma, 2) uğraşp durmak

hazān: (F.i.) sonbahar

hem: (F.e.) -biri

hemān: (F.zf) 1) hemen, derhal, o anda, çarçabuk 2) öylece, böylece

hengām: (F.i) zaman, çağ, vakit, sıra, mevsim

hezār : (F.i.) 1) bin (sayı) 2) bülbül 3) pek çok

hicrān: (A.i) 1) ayrılık 2) unutulmaz acı, keder, iç acısı

himmet: (A.i) 1) gayret etmek, çalışma, çabalama 2) yüksek irade 3) ermiş kimsenin tesiri

hindū : (F.i.) 1) Hintli 2) Satürn 3) ben, benek

hıdā : (A.i.) hile, düzen, oyun

hicāb : (A.i.) 1) utanma, sıkılma 2) perde

hıffet: (A.i) hafiflik, hoppalık

hilāf : (A.i.) 1) karşı, zıt 2) yalan

hılmi: (A.s) yumuşak huylu, nazik, kibar

hisāb : (A.i.) hesap, sayma, aritmetik

hiṭāb : (A.i.) 1) bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme 2) Kur'ān

hokḳa : (A.i.) içine mürekkep konan kap

hokḳa dihan: (A.s) hokkayı andıran küçük ağız

hubluḳ: (A.s.) güzellik

hūb-rū : (F.b.s.) güzel yüzlü

huffāz : (A.i.) ezberleyiciler, Kur'ān ezberleyenler, ezber bilenler

ḥulq : (A.i.) huy, tabiat

ḥulyā: (Y.i.) kuruntu

ḥūn : (F.i.) 1) kan 2) öldürme, öc

‘**irāz** : (A.i.) 1) yüz çevirme, başka tarafa dönme 2) çekinme, sakınma

‘**iyāz** : (A.i.) sığınma

‘**ibād** : (A.i.) 1) abidler, kullar 2) ibadet edenler 3) çok bol, bereketli

ibtidā: (A.i.) 1) başlama 2) başlangıç 3) zf. ilkin, önce, başta

īcād: (A.i) vücuda getirme, getirilme; yeniden bir şey çıkarma

ictihad : (A.i.) 1) gücü kuvveti yettiği kadar çalışma 2) fıkhıta yedi tulā sahibi büyük din alimlerinin vazettikleri şer‘ī düstur 3) bir kimsenin, bir şeydenmana ve hüküm çıkararak, o iş hakkında fikri, görüşü

iġmāz : (A.i.) göz yumma, görmezlikten gelme

iḥtimāl : (A.i.) mümkün olma, olabilirlik, belki

iḥtisās : (O.i.) 1) hissetme, duyma 2) duygulanma

iḥvān : (A.i.) 1) sadık, samimi, candan dostlar 2) tarikat arkadaşları

iḳbāz : (A.i.) elde tutturma, satın alarak elde tutturma

iḳrār : (A.i.) 1) saklamayıp söyleme 2) dil ile söyleme, bildirme 3) tasdik, kabul

iḳsāt: (A.i) hakkaniyet, doğruluk gösterme

ilāb : (A.i.) oynatma, oynatılma

iltibās : (A.i.) iki veya daha çok şeyin - biri öteki sanılacak surette - birbirine benzemesi

iltihās : (A.i.) açlık veya susuzluktan dolayı soluma

imtidāh : (A.i.) medhetme, övme

‘**ināyet** : (A.i.) 1) dikkat, gayret, özenme 2) lütuf, ihsan, iyilik

inbi‘āş : (A.i.) 1) gönderilme 2) meydana çıkma, ileri gelme 3) dirilme, canlanma

infisāh : (A.i.) bozulma, hükümsüz kalma

intifāh : (A.i.) 1) kabarma, şişme 2) vücut azasının birinin büyümesi

intisāh : (A.i.) nüshasını çıkarma, bir suretini çıkarma, kopya etme

irād : (A.i.) 1) getirme 2) söyleme 3) bir malın getirdiği kazanç

‘**irfān** : (A.s.) 1) bilen, anlayan 2) tas. İlahi bir feyz alarak kainatın sırlarını anlayan
3) kültür

irşād : (A.i.) 1) doğru yolu gösterme 2) tas. irfan sahibi birinin bir kimseye tarikatı ve Allah yolunu göstermesi

iskān : (A.i.) 1) sakin kılma, oturtma, ev sahibi etme, yerleşme

iskāt : (A.i.) 1) düşürme, düşürülme 2) yok etme 3) hükümsüz bırakma

ismā‘ : (A.i.) işittirme, dinletme

isnān : (A.i.) 1) iki 2) pazartesi

‘**isyān** : (A.i.) itaatsizlik, emre boyun eğmeme; ayaklanma

‘**īş** : (A.i.) 1) yaşayış, yaşama 2) ekmek, gıda 3) yaşama tarzı zevk, gıda

‘**īş ü işret** : (A.b.i.) yiyip, içme, eğlenme, safahat

iz‘ān : (A.i.) 1) anlayış, kavrayış, akıl 2) itaat, boyun eğme, söz dinleme 3) terbiye, edep

‘**izz** : (A.i.) 1) değer, kıymet 2) yücelik, ululuk, güçlülük

qabr : (A.i.) mezar

ḳadd : (A.i.) boy

ḳadr: (A.i) 1) değer, itibar 2) onur, şeref, haysiyet, meziyet 3) rütbe, derece

ḳāmet-i bālā : (A.i.) uzun boy

kāmīl: (A.s) 1) bütün, tam, eksiksiz, noksansız 2) kemale ermiş, olgun 3) yaşını almış, terbiyeli, görgülü 4) alim, bilgin, geniş bilgili kimse

ḳanā'at: (A.i) 1) kismete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe 2) kanma, kanış 3) görüş, tahmin

ḳāşır: (A.s) kısa; kusurlu

kelam: (A.i) 1) söz, lakırdı 2) söz, ibare, fıkra, cümleler 3) söyleyiş, nutuk 4) dil, lehçe
5) Allah'tan ve Allah'ın birliğinden söz eden ilim 6) Kur'ân

kemā-kān : (A.zf.) eskisi gibi, evvelden olduğu gibi

kemān : (F.i.) 1) yay 2) kavis 3) keman

kem-ter: (F.b.s) daha aşağı, aşağıda bulunan, hakir, itibarsız 2) eksik, noksan

keşret : (A.i.) 1) çokluk, bolluk, ziyadelik 2) tas. kalabalık

kevākīb : (A.i.) yıldızlar

kevn : (A.i.) olma, var olma, varlık, vücut

ḳīl ü ḳāl : (A. b.i.) dedikodu, çok konuşma

ḳisbī : (A.s.) kazanılmış, sonradan edinilmiş

ḳisve : (A.i.) 1) kisvet 2) bir kimsenin veya şeyin dış görünüşü

kūlhān: (F.i.) ateş yakılan yer

kün : (A.fi.) “ol, olsun” emri (Allah “kün” emriyle tüm varlığı yarattığından tas. edebiyatında bu söz çok kullanılır)

kütāh : (F.s.) kısa, boysuz

lā : (A.e.) menfi (olumsuzluk) edatı

leb: (F.i.) 1) dudak 2) uç, kenar

ledünnī : (A.s.) Allah’ın bilgisi ve sırlarına ait, onunla ilgili

leḥāz : (A.i.) göz ucu, göz kuyruğu

le’im: (A.s) alçak, aşağılık, cimri (kimse)

leme’ ān: (A.i) parlama, parıldama; gaz ışığı

len-terānī : (A.c.) (sen) beni göremeyeceksin

lerze: (F.i) titreme, titreyiş

leşker: (F.i) asker; mec. kahraman, yiğit, cesur

levlâke : (A.i.) Bir kutsi hadisten alınmış olup, Hz. Muhammed’e hitaptır. “Levlâke levlâke lemā ḥalakt’ül-eflâke”(Sen olmasaydın, sen olmasaydın, yeri göğü yaratmazdım.)

līnet: (A.i) yumuşaklık, mülayimlik

Loḳmān: (A.i) İslamlıktan önceki Araplarda efsanevi bir şahsiyet olup, Kuran’da da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsane ve şiirlerinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan eski bir hekim veya bilgenin adı

ma’ ad: (A.i)1) dönülen, dönülüp gidilecek yer 2)ahiret 3) dönüş, geri gidiş 4) tas. gaye, amaç, ulaşılabilecek yer 5) dünyadan sonraki hayat

ma’ ārif: (A.i) 1) marifetler, bilimler 2) bilgi, kültür 3) Milli Eğitim Bakanlığı

māfihā : (A.i.) öteki dünya, ahret

mağfūr: (A.s) Allah tarafından günahlarının affolunması için dua edilen kimse

maḥbūb : (A.s.) muhabbet olunmuş, sevinmiş, sevilen, sevgili

māh-ı nev : (F.i.) 1) yeni ay 2) tas. seyr ü sülûk yoluna giren müptedi, çile doldurmaya yeni başlamış derviş

māh-pāre: (F.b.s) 1)ay parçası 2) çok güzel kimse

mahż : (A.i.) 1) su katılmamış, halis süt 2) halis, katıksız, sade

maḥzūn: (A.s.) hüznü, kaygılı

mā'il: (A.s) Bir yana eğilmiş, eğik, eğri 2) hevesli, istekli, düşkün 3) andırır, benzer

ma' mūr: (A.s) bayındır, şenlikli

ma' şūḳ: (A.s.) sevilen, sevilmiş

manşib : (A.i.) 1) devlet hizmeti, memuriyet 2) makam, derece, rütbe, orun

manşur : (A.s.) Allah'ın yardımını almış

Manşūr : (A.i.) İdam edilerek öldürülen ünlü bir sufi (Hallac-ı Mansur)

mā-sivā : (A.i.) 1) bir şeyden başka olan şeylerin hepsi, Allah'tan başka bütün varlıkların hepsi 2) dünya ile ilgili olan şeyler

māverā : (A.i.) ard, geri, bir şeyin ötesinde arkasında bulunan

mazhar : (A.i.) 1) bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer 2) nail olma, şereflenme

mebrūr: (A.s) hayırlı, makbul, beğenilmiş iş

mecrūḥ: (A.s) 1) cerh olunmuş, yaralanmış 2) inandırıcı sözlerle çürütülmüş

medḥ : övme, birinin iyi şeylerini övme

mef̄tūn : (A.s.) 1) fitneye düşmüş, sihirlenmiş 2) gönül vermiş, tutkun, vurgun 3) hayran olmuş, şaşmış

meh-rū : (F:s.) ay yüzlü güzel

melāl: (A.i) usanç, usanma, bıkma, sıkılma, sıkıntı

melâmet : (A.i.) ayıplama, kınama, azarlama, çıkışma

melîl: (A.s) kederli

menâş : (A.i.) kaçıp sığınılacak yer

mengūş: (F.i) küpe

menşūr: (A.s) neşrolunmuş, yayılmış, dağıtılmış

menzil: (A.i) 1) yollardaki konak yeri 2) ev 3) mesafe

merām: (A.i) arzu, istek, maksat, niyet

merd-âne: (F. zf) ere, erkeğe yakışacak şekilde, mertçe, erkekçe

mesrūr : (A.s.) sürurlu, memnun, sevinmiş, meramına ermiş

mest: (F.s) serhoş

mest-i müdām: (F.s) her zaman, devamlı serhoş

mestūr: (As) örtülü, kapalı, gizli 2) açık saçık gezmeyen

me`vā : (A.i.) yurt, mesken, yer, sığınacak yer

mevc : (A.i.) dalga

mevrūs : (A.s.) miras kalmış, ana babadan geçmiş

mevt : (A.i.) ölüm; tas. benliğini öldürme

mihnet : (A.i.) zahmet, eziyet 2) gam, keder, sıkıntı, dert 3) bela, musibet

miḥnet : (A.i.)1) zahmet, eziyet 2) gam, keder, sıkıntı, dert 3) bela, musibet

miḥnet: (A.i) 1) zahmet, eziyet 2) gam, keder, sıkıntı, dert 3) bela, musibet

miḳrāz : (A.i.) kesecek alet, makas

mir'at : (A.i.) 1) ayna 2) meşhur bir çeşit lale

mir'at : (A.i.) 1) ayna 2) meşhur bir çeşit lale

mişl : (F.s.) benzer, kat

muḥannet : (A.s.) tahnit olunmuş, mumyalanmış

muḥibb : (A.s.) seven, sevgi besleyen, dost

mu'īn: (A.s) iane eden, yardımcı

muḳtedā : (A.s.) 1) iktida edilen, uyulan, örnek tutulan 2) önde bulunan, kendisine uyulan

murtāz : (A.s.) alıştırmış, talimli

murtażā: (A.s) 1) irtiza edilmiş, beğenilmiş, seçilmiş 2) Hz. Ali'nin lakabı

mübhem : (A.i.) müphem, belirsiz olan şeyler

mübtelā: (A.s) düşkün, tutkun, tutulmuş

mücerred: (A.s) 1) tecrid edilmiş, soyulmuş 2) tek, yalnız 3) karışık ve katışık olamayan, yalın , soyut

mücrim : (A.s.) cürüm, suç işlemiş olanlar, suçlular

müdām: (A.s) 1) devam eden, süren, sürekli 2) şarap

müheyyā : (A.s.) hazır, hazır olmuş

mümāsıl: (A.s) benzeyen, andıran

münir : (A.s.) nurlandıran, ışık veren, parlak

münkir : (A.s.) 1) inkar eden, kabul etmeyen 2) imansız, inanmayan, dinsiz 3) mezarda
sual soracak iki melekten biri

mürâ'î : (A.s.) ikiyüzlü kimseler

mürşid: (A.s.) 1) irşad eden, doğru yolu gösteren, kılavuz 2) tarikat piri, şeyhi 3)
gafletten uyandıran

muşaffâ: (A.s.) tasfiye edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış

müsteğâş : (A.s.) kendisinden yardım istenmiş, yardım istenen; Allah

müşkil: (A.s.) 1) güç, zor, çetin 2) engel, güçlük, zorluk, çetinlik

müştağ : (A.s.) iştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan

müzdâd: (A.s.) ziyadelenmiş, artmış, çoğalmış

müznibîn : (A.s.) günah işleyenler, suç işleyenler

nâ-dân : (F.b.s.) 1) bilmez, cahil 2) kaba, terbiyesi kıt

nâ-gâh : (F.b.s.) vakitsiz, ansızın, birdenbire

nâğ : (F.i.) göbek

nâğün: (F.i) tırnak

nalân: (F.s) inleyici, inleyen

nâle : (F.i.) inleme, inilti

nâr: (A.i.) 1) od, ateş 2) cehennem

naşğ: (A.s.) 1) nasihatçı, öğütçü 2) halis, temiz

nâ-şâd: (F.b.s) hüznölü, gamlı, kederli, tasalı

necāt : (F.i.) kurtulma, kurtuluş

nefḥa: (A.i.) üfürme, nefes üfleme

nehār : (A.i.) gündüz

Nesīmī : (A.i.) 14. asır büyük Türk şairlerinden biridir.

niḡār : (F.i.) resim, (resim gibi güzel) sevgili; resmedilmiş, resmi yapılmış ; put

nigerān : (F:s.) bakan, baka kalan, bakıveren, bakıcı

niḡū : (F.s.) güzel, iyi

nihān : (F.s.) 1) gizli, saklı 2) bulunmayan, görünmeyen 3) sır

nirān: (A.i) 1) aydınlıklar, parıltılar, ışıklar 2) cehennem, tamu 3) ateş

nuṣḥ : (A.i.) nasihat verme, öğüt verme

nūr-ı cenān : (A.t.) meşhur bir çeşit lale

nuṣḥ : (A.i.) nasihat verme, öğüt verme

nūṣ: (F.i) 1)tatlı, bal 2) içki, iştret

pār: (F.i) geçen yıl, bildir 2) para 3) sepilenmiş deri

pāy: (F.i) ayak; kök, dip; esas, kaide

pend : (F.i.) nasihat, öğüt

perī: (F:i) mec. çekici güzelliği olan alımlı kadın, kız

perī-veṣ : (F.b.s.) peri gibi, çok güzel

pervāne : (F.i.) 1) geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek 2) fırıldak 3) haberci

pes: (F.i) 1)ard, arka, geri 2)zf. öyle ise, şimdi 3)zf. sonuç olarak

pir-āne : (F.zf.) yaşlılara yakışır surette

rā : (A. ha.) Rebiülevvel ayına işarettir, “r” sesini verir

rābi : (A.s.) dördüncü

rahşān : (F.s.) parlak

ra' nā : (A.s.) 1)güzel, latif, hoş görünen 2) kadın adı

raşāş : (A.i.) 1) kurşun 2) kalay

rāy : (A.i.) 1) rey, oy, fikir 2) sancak, bayrak

rāz : (F.i.) sır, gizlenen şey

reftār: (F.i) gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş

reh : (A.i.) yol

rehnümā : (F.b.i.) yol gösteren, kılavuz

remād : (A.i.) kül

remz : (A.i.) 1) işaret, işaretle anlatma 2) gizli ve kapalı bir surette söyleme

reyhāne: (A.i) 1) bir demet fesleğen 2) rızık, geçinecek şey

Rezzāk : (A.i.) bütün mahlukların rızkını veren Allah

rīše : (F.s.) 1) saçak, püskül 2) ince saçaklı kök

riyā:(A.s) özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük

riyāh : (A.i.) 1) rüzgarlar 2) yeller, ağrılar, romatizmalar

rūh-i revān : (A.bi.s.) canlı ruh

ruḥsār : 1) yanak 2) yüz, çehre

rū(y) : (F.i.) yüz, çehre

rūz : (F.i.) gün, gündüz

rümmān : (A.i.) nar

şābir : (A.s.) sabreden, dayanan, acelesiz bekleyen, dişini sıkan

şad : (F.s.) yüz (sayı)

şadef: (A.i) sedef, inci kabuğu

şafā: (A.i) 1) saflık, berraklık 2) gönül şenliği, kadersizlik, neşe, eğlence

şāfī: (A.s) 1) duru, temiz, katıksız 2) samimi, saf 3)zf. sadece, yalnız

şak : (A.i.) 1) baldır, incik 2) şap

şalāh : (A.i.) 1) düzelme, iyileşme, iyilik 2) rahatlık, barış 3) dine olan bağlılık

şālih: (A.s) 1) yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır 2) yetkisi ve hakkı olan 3) dinin emrettiği şeylere uygun hareket eden,

sālikān : (A.F.s) salıklar, bir tarikata bağlanmış, bir şeyhe uymuş olanlar

şāmit : (A.s.) sesi çıkmayan, susan, sessiz, ses çıkarmaz, sağır, cansız

şānī : (A.s.) ikinci

şavt : (A.i.) 1) ses, seda 2) bağırma, haykırma, çığlık

şā'y : (A.i.) 1) çalışma, çabalama, gayret etme 2) geçinmek için iş işletme

şayyād : (A.i.) avcı

şeniyy : (As.) yüksek, yüce

şevb : (A.i.) 1) bez 2) elbise

sebak : (A.i.) 1) ders 2) öndül

şehir : (F.i.) tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit

sehim : (A.s.) hisse sahibi

sekr: (A.i) serhoşluk

semāvü: (A.s) 1) semaya mensup, sema ile ilgili 2) Allah'tan olan Allah'ın işi

semen : (F.i.) yasemin

semt: (A.i) 1) taraf, cihet, yön 2) açıklık

ser: (F.i) 1) baş, kafa, kelle 2) baş, başkan 3) tepe, doruk 4) uç, kenar 5) nihayet, son

ser-encām: (F.b.s) 1) bir işin sonu 2) başına gelen 3) vaka

ser-firāz : (F.b.s.) başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan

server: (F.i) baş, başkan, reis, ulu

serv-i hıramān : (A.F.b.i.) 1) nazlı sallanan servi 2) mec. naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgili

Settār : (A.i.) örten, Allah

seḳām: (A.i) hastalık, illet

sevād : (A.i.) 1) karanlık, siyahlık, karartı 2) yazı karalama

seyyid:(A.i) 1) efendi, bey, ağa, ileri gelen, baş, başkan 2) Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan

sezā : (F.s.) münasip, uygun, yaraşır

şımāḥ : (A.i.) 1) kulak 2) kulak deliği

şıyāḥ : (A.i.) bağırma, haykırışlar

şīne : (F.i.) göğüs, yürek, kalp

şīret : (A.i.) 1) bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı 2) hal tercümesi

şulb : (A.i.) 1) omurga kemiği 2) döl 3) sert, katı, taş gibi

şun^ç : (A.i.) 1) yapma, yapış (eser) 2) tesir, kudret

şun^çî : (A.s.) yapma,

şurāḥ : (A.i.) çığlık, feryat

şūret : (A.i.) 1) biçim, görünüş, kılık 2) tarz, yol, gidiş 3) çare

şubh u mesā : (A.i.) sabah ve akşam

sūbhān : (A.i.) Allah

sūm^ça : (A.i.) görsünler, işitsinler diye yapılan göstermecilik

şāh: (F.i) padişah; İran veya Afgan hükümdarı

şāḥ: (F.i) 1) dal, budak 2) geyik vb. boynuzu 3) parça 4) kadeh 5) koltuğa kadar insan eli
6) su arkı 7) ege kemiği 8) alın 9) elbise tirizi 10) büyük boy ney

şāhāne: (F.zf) 1) hükümdara ait, hükümdarla ilgili 2) hükümdara yakışacak şekilde olan,
çok mükemmel

şām : (F.i.) akşam

şāzz: (A.s) kaide, kural dışı, kurala uymayan

şef^ç : (A.s.) çift (tekin zıddı -Kur^ç ān tabirlerindedir) 2) ince

şefī^ç : (A.i.) şefaata eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden

şehā : (F.n.) Ey şāh! Ey padişāh! anlamında sesleniş

şehlā : (A.i.) 1) ela göz, koyu mavi göz 2) ela gözlü kadın 3) tatlı şaşı

şekvā : (A.b.i.) şikayet, sızıltı, hoşnutsuzluk

şem^ç : (A.i.) 1) balmumu 2) mum

şem^ça : (A.i.) mumlu fitil, muma batırılmış fitil

şem'î : (A.s.) 1) şem'e, ışığa mensup, ışıkla, mumla ilgili. 2) mum yapan ve satan 3) i. şair Hafız Divanı'nın şarihi

şîd : (F.i.) güneş, nur, aydınlık

şurâ : (A.i.) 1) konuşmak için toplanma 2) toplanma, konuşma yeri

şū'le : (A.i.) alev, ateş alevi

şūh: (F.s) 1) hareketlerinde serbest 2) neşeli şen vb. kadın

ta'âm : (A.i.) yemek, aş

tâb : (F.i.) 1) güç, kuvvet, takat 2) ışık, parlaklık 3) hararet 4) tazelik

ta'ab : (A.i.) 1) yorgunluk 2) sıkıntı, zahmet, meşakkat, eziyet 3) sancı

taḥkîk : (A.i.) doğruluğunu araştırma, ortaya çıkarma

taḥmîd: (A.i.) hamdetme, şükretme, elḥamdülillah deme

taḥvâ : (A.i.) Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasakladığı şeyleri yapmama

tākāt : (A.i) güç, kuvvet

ta'n : (A.i.) sövme, yerme, ayıplama

târ u mâr : (F.b.s.) karmakarışık, dağınık, perişan

taẓarru' : (A.i.) kendini alçaltarak yalvarma

te'cîl: (A.i) sonraya bırakma, geciktirme

teftîş : (A.i.) 1) gereği gibi sorup, araştırma; sorulup, araştırılma; bir şeyin doğrusunu bulmak için her tarafı arayıp tarama 2) muayene, kontrol

tek : 1) koşma , seğırtme 2) gibi

tekebbür : (A.i.) kibir gösterme, büyüklük satma

tekye : (A.i.) 1) dayanma 2) güvenme 3) tekke

temāṣā: (F.i) bakıp, seyretme; gezme

temennī: (A.i) dileme, dilek, istek

ten : (F.i.) insan vücudunun dış yüzü, gövde, vücut, beden

terahḥum: (A.i) acıma, merhamet etme

tesbīḥ : (A.i.) 1) “sübhānallah” diyerek Allah’ı tazim etme 2) tesbih

teṣniʿ : (A.i.) çok çirkin ve ayıp bulma, ayıplama

teṣvīṣ: (A.i) karıştırma, karmakarışık etme

tiryâk : (A.i.) 1) zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun, panzehir, afyon

tuḡrā: tura

tullāʿ : (A.i.) doğma, doğuş

Tūr-ı Sīnā : (A.i.) Sina Dağı (Sina Yarımadası’na Allah’ın tecelli ve Hz. Musa ile tekellüm ettiği dağ)

tūtīyā : (A.i.) 1) çinko 2) kadınların gözlerine çektiği sürme

tühem:(A.i) töhmetler, suçlar, kabahatler

ʿ**ucb** : (A.i.) kendini beğenmişlik

uḡrā : (A.s.) ahret

uḡt : (A.i.) kız kardeş

ʿ**uḡbā** : (A.i.) 1) ceza 2) ahret, öbür dünya

ʿ**ummān**: (A.i) ulu, büyük, engin deniz

‘urāt : (A.s.) çıplaklar, soyunmuşlar

‘urūc : (A.i.) yukarı çıkma, yükselme

‘uryān : (A.i.) çıplaklık

‘uṣṣāk: (A.i) aşıklar

üftāde : (F.s.) 1) düşmüş, düşkün, biçare 2) âşık 3) kadın adı

ülfet: (A.i) 1) alışma, kaynaşma 2) görüşme, konuşma 3) ahbablık, dostluk 4) huy etme

ümm : (A.i.) 1) ana 2) yol 3) kaynak, çıkış noktası

ünsiyet: (O.i) alışkanlık, ahbablık, arkadaşlık

üsrub : (F.i.) kurşun

vācib: (A.s) 1)terki caiz olmayan, yapılması gerekli 2) zorunlu

vāhid : (A.s.) tek, bir

vāḳıf: (A.s) 1) duran, ayakta duran 2) Arafat’ta vakfeye duran 3)bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan 4) bir şeyi vakfeden

varāġ : (A.i.) 1) yaprak 2) kağıt veya kitap yaprağı 3) yazılmış kağıt 4) altın, gümüş vb.den dökülerek yapılan ince yaprak

vaşf : (A.i) 1) nitelik, bir kimsenin veya bir şeyin taşıdığı hal, sıfat 2) bir kimsenin veya bir şeyin durumunu anlatarak tarif etme 3) övme 4) sıfat

vāşıl: (A.s.) erişen, ulaşan, kavuşan; tas. Hakk’a eren

vaşşāf : (A.s.) vasıflarını bilerek anlatan ve öven

vecdet : (A.i.) vecitli oluş, zenginlik

vech : (A.i.) 1) yüz, surat, çehre 2)üst, satıh, düz, yüz 3) ön, alın 4) üslup, tarz 5) sebep, vesile, vasıta

veddā' : (A.i.) ayrılma, ayrılış

velāyet: (A.i) 1) velilik, ermişlik 2) veli, ermiş olankimsenin hali, sıfatı 3) başkasına sözünü geçirme 4) sadakat, dostluk 5)tas. Allah dostluğu

veli: (F.e.) velakin, amma, fakat

verd : (A.i.) 1) gül 2) doru at 3) Hz. Muhammed'in yedi atından birinin adı 4) aslan

-veş : (F.e.) gibi manası veren bir benzetme edatı

virāne : (F.i.) yıkılmış veya çok harab olmuş yer, yapı

vuşlat: (A.i.) 1) bir şeye ulaşma, yetişme 2) (sevgiliye) kavuşma

vu' āz : (A.i.) vaizler

yād: (F.i) hatırlama, anma; hatır, gönül

yārān: (F.i) dostlar

yāre : (F.i.) yara

yek: (F.s) 1) bir, tek 2) birlik oluş

yeksān : (F.b.s.) 1) düz 2) bir, beraber 3) her zaman, bir düziye

Yezdān: (F.i) 1) hayır; İlahî , 2) Allah

zāg : (F.i.) karga

zāhid : (A.s.) çok aşırı sofu, kaba sofu

zāhir : (A.s.) arka çıkan, yardımcı

zaḥm : (F.i.) yara

zār : (F.s.) 1) sesle ağlayan, inleyen 2) zayıf, dermansız 3) ağlayış, inleme

zārī : (F.i.) ağlayıp sızlama

zebān: (F.i) dil, lisan; lugat, lehçe

zevāt : (A.i.) kişiler, şahıslar, kimseler

zer : (F.i.) 1)altın 2)akçe, para 3) tas. nevbet, oruç, çile

zimām : (A.i.) kendi tarafını gözetme, koruma

zindān: (F.i) yeraltı hapisanesi, karanlık, çok karanlık, sıkıntılı yer

zī'n-nūr : (A.s.) nurlu

ziyā: (A.i) ışık, aydınlık

ziyā' : (A.i.) kayıp, yitim, kaybolma 2) tarlalar, küçük çiftlikler

-zū : (A.s.) sahip manasına gelerek kelimelerin başına getirilen ek

zūhd : (A.i.) her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın nihayetinde Trabzonlu Osman Avni Bey'in Divanı'nın transkripsiyonlu metnini ve eserle ilgili genel özellikleri sunduk. Alfabetik sıraya göre tertiplenen şiirleriyle Avni Divanı Tekke Edebiyatı'nın farklı ürünlerinden biridir. Şair ilahi duygu ve coşkusunu şiirlerinde sade, anlaşılır bir dille ifade etmiş, bunun yanında halka verdiği bilgi ve öğütlerle okuyanların da bu coşku ve heyecana ulaşmasını arzu etmiştir.

Genel özellikleri bakımından mürettep bir divan özelliğinde görünen eserde, tam bir divanda bulunması lazım gelen bölümlerin bir çoğu bulunmamaktadır. Tevhid, münaca'at, na't, kasaid gibi bölümler yoktur. Eser kısa bir dibace ve harf sırasına göre farklı türlerde yazılmış şiirlerle oluşturulmuştur. Şairimizin bir halk şairi olduğunu dikkate alırsak, tam ve mürettep bir divan yazmamış olmasını anlayabiliriz. Ancak şiirlerin belli bir sıraya göre dizilmesi de eserin düzenli bir yapısı olduğunu gösterir. Eserde sırasıyla tüm harflerle uyaklanmış şiir vardır ve harf sırasında her hangi bir hata yoktur.

Şekil ve içerik özellikleri bakımından ilgili bölümlerde daha kapsamlı bir şekilde belirttiğimiz gibi Halk Edebiyatı ve Divan Edebiyatı'nın ortak etkileşimiyle oluşmuş bir yapısı vardır. Tekke Edebiyatı tarzındaki eserlerin büyük bölümünde de görülen bu özellik, şairimize de belki de ders aldığı hoca ve alimler yoluyla geçmiş olabilir. Şekil, içerik ve yapı bakımından sınırlarını çizerek ayırmanın pek kolay olmadığı Halk, Divan ve Tekke şiirinin, temelde insana ait duygu ve düşüncelerle, hissiyat ve temaşa ile oluştuğunu unutmamak gerekir. Aşk, sevgi, doğa, din, tasavvuf, savaş, barış, bayram, düğün vb. konular Halk, Divan ve Tekke Edebiyatı'nın hepsinde anlatılmış, bazen gazelle bazen semaiyle bazen koşmayla dile gelmiştir. Tüm bu temalar 12. yy.da da 19. yy.da da anlatılmıştır. Ancak aralarındaki en belirgin fark, şairlerin estetik açıdan temaları anlatım tarzlarıdır. Aynı mevzuyu Fuzuli başka, Yunus Emre başka, Nedim başka anlatmıştır. Bu farklılıklarda şairlerin hayata bakışı, yaşayışı, aldıkları eğitimler, buldukları çevreler vb. dış etkenlerin farklılığı da etkilidir. Hepsi edindikleri birikimlerle kendi zevk ve duyularını kendi oluşturdukları bakışla ifade etmişlerdir.

Biz edebiyata, şiire estetik unsurların yanında dil, anlatım, şekil ve içerik yönünden de bakmak durumunda olduğumuz için belli kalıplara ve özelliklere göre şiiri ve şairleri sınıflandırmamız gerekiyor. Yoksa edebiyatın tarihi seyrini, gelişimini, değişimini takip etmemiz güçleşirdi. Bu sebeple de edebiyatı Yeni Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Tasavvufi Türk Edebiyatı gibi gruplandırmalar yaparak tanımlamamız ve belirtmemiz gerekiyor. Böylelikle geçmişin ve tarihten gelen eserlerin ışığında kendimizi, dünümüzü, bugünümüzü tanıyıp anlayarak; yarınlarımıza da ışık tutmuş oluyoruz.

Üzerinde çalışma yaptığımız Trabzonlu Avni Bey'in eseri de gün ışığına çıkarılmakla edebiyatımız için geçmişi tanımaya ve anlamaya yönelik bir kaynak daha olacaktır. Edebiyat alanında çalışma yapan araştırmacılar için, edebiyata ilgi duyan ve zevkle ilgilenenler için 19. yy. Tekke şiiri ile ilgili az çok fikir verecek ve Avni Bey'in gözüyle dünyaya farklı bir bakış açısı gösterecektir.

Avni Bey'in eseri hacim bakımından çok geniş olmasa da bu alanda çalışma yapanlar için farklı bir çalışma konusu oluşturabilecek niteliktedir. Tasavvufi içerikli eserdeki şiirler tahlil yapılarak, Tekke şiiri tarzında yapılan araştırmalarda farklı bir şairin eseri dönemindeki ya da farklı dönemlerdeki şiirlerle karşılaştırılarak, dil özellikleri incelenerek bu alanda çalışanlara kaynak olabilir niteliktedir. Edebiyat sahasının gelişmesi, özellikle de Eski Türk Edebiyatı alanının gelişmesi o dönem eserlerinin incelenmesi ve aydınlatılmasına bağlıdır. Bu da ancak eski dönem eserlerinin çevirisi, incelenip değerlendirilerek tahlil ve tasnifinin yapılmasıyla mümkün olabilir. Bu açıdan eski dönem edebi eserlerimizin bir çoğu hala çevrilmeyi ve incelenmeyi beklemektedir. Çalışmamızın da bu yüzden faydalı bir katkı sağlayacağı kanısındayız.

KAYNAKLAR

- BANARLI, Nihat Sami (1998), *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*, Milli Eğitim Basımevi, , s. 829-857.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2000), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat* , Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem (1997), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* , Türk Dil Kurumu Yay., Ankara
- GÜZEL, Abdurrahman (1989) , “*Tekke Şiiri*” , Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri), S.445-450, s. 251-353.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal (1969) , *Son Asır Türk Şairleri I*, MEB Basımevi, s. 133-134.
- İPEKTEN, Haluk (1999), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- LEVEND, Agah Sırrı (1988), *Türk Edebiyatı Tarihi I* , TTK Basımevi, Ankara.
- PALA, İskender (1995) , *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* , Akçağ Yayınları, Ankara.
- SAMİ, Şemseddin (1989) , *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- TATÇI, Mustafa (1997) , *Edebiyattan İçeri Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar* , Akçağ Yayınları, Ankara.
- ULUDAĞ, Süleyman (1995), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1995.

EKLER

Yüksek Lisans tez konusu olarak seçtiğimiz Trabzonlu Osman Avni adlı eserin orijinal metninin fotokopi nüshası aşağıda sunulmuştur.

ديوان ديوان

ایسی خدای ز کربله دیک ناره یانندی اینتدا
 صنعی خدای فکر بیه دیک ناره یانندی اینتدا
 تخیل و سبب آلیوب دریا ی عشق بویوب
 شام و سحره سولیوب دیک ناره یانندی اینتدا
 صلوا علیک امیر بیلوب احمد ایچون زاری قیلوب
 نوری صنیا ایله طلوب دیک ناره یانندی اینتدا
 عشقک شرابندن ایچوب لغ ایله قارادن کجوب
 عاشقاره دزک صاجوب دیک ناره یانندی اینتدا
 نفسی هوا سن ترک ایدوب حور اینه طوغر کیدوب
 جامی مصفا ی صدوب دیک ناره یانندی اینتدا
 بلبل کی نغما لوب پروانه تک شمع د و نوب
 ایچوب سقیم دن قنوب دیک ناره یانندی اینتدا
 نارنج دیوان دیک مصرع ناپیدن الکت
 قدی کان عونی قولک دیک ناره یانندی اینتدا

غزل من حرف لالیف

نه کوزلدرد دیک ترا اولد لیسلا ی بکا
 کوره بیلسک دیک رقا شکر طغرای بکا
 بن آنک وصف جمالین د میز ایدم آزی
 ینه مدح ایلد یلز کوز لیر الای بکا
 صحنک تلر وصفین ایدیم د رکن آنک
 غضب اینتیش دیک یوز لیر بدرای بکا
 کان آبرو مشرده سنی اوق بنی رد اینتک لیون
 نشان آلدی سینی ایلد غوغای بکا
 لب دندا نینه ارضوا چکر ایکن من آنک
 دل بلبل صبح سنبل دیک خاشای بکا
 کوزی آهورج غنجه دهنی حقه بن
 بونه خالدر دزرا یکن سولید لالی بکا
 در عونی کل رخسارک بلبل اوله یوم
 ددیوق یوق حرما ایندی کل رعنا ی بکا

دیوان من حرف الباء

قدمک دال اولمه سیننه اولد لارادر سبب
 باغیرمک خون اولمه سیننه روی حمرادر سبب
 چشم باشدن بلور دی و جهم اورزه ایکی خط
 کیمه کوند ز ناله برقا ش قاره در سبب

رُو زو شَبِ دَر دِي دَرُو نَرْدِ كِي مِ بِنِ نَيْلِيمِ
 تَا زَلْدَنِ مَحْتَبِمِه يُو ز بَدْرَا دِرِ سَبَبِ
 زَارُو وَ أَفْعَا نَرُ طُو نُؤِ بَدْرَعَالِي بَاشْدَنِ بَشَه
 بُو جَفَايِ جَكْدِ كِي مَه قَاشِ طَغْرَا دِرِ سَبَبِ
 عَشَقِ اُو دِي نِيكِ جِسْمِ وَ جَانِ نَرِ يَافِه سِينِه دُمِبِدِ
 تَن كُو زِي لَه كُو ز دَكُ كِه جِسْمِي نِيكَارَا دِرِ سَبَبِ
 طَاغِ وَ طَاشِ طَاقَتِ كُو ز مَرَا شِي سُو زَا مِي مَه
 جِي كَرَمِ يَا مَمَقِ لِي غِينِه فَاشَلَرِي رَا دِرِ سَبَبِ
 عَوْنِيَا بَايِ قُو شِ مِثَالِي اُو تَرَمِ وِ بَرَانَدَه
 اِحْتِمَالِ مَوْتِي مَه اَخِرِ دِلَدَه يَا رَا دِرِ سَبَبِ
 قَلَنْدَارِي مَن حَرْفِ التَّاءِ
 سُو دَايِ جَكْنِ دِلْ كَرَه دَسْتَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 پَرُو اَنَه كِي دُو سُنْتَه قُرْبَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 بَلْبَلِ كَلَه قَارِ شُو اُو تَرَا يَكْنِ دِلِ مَسْرُورِ
 دُو رَا وِلْسَه كَلَنْدَنِ دِلِ وِ بَرَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 دِلْدَا رِنِه وَصَلَتِ اِي دَه مَرِسَه كِه بَرِ عَاشِقِ
 چَشْمِي نَدَنِ اَقَانِ يَاشَلَرِ عُمَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 مَعشُوقِي حَسْرَتِ قَلَه نِيكِ حَالِنِه اِي وَ اَه
 دُنِيَا چُونِ اَنَكِ بَاشِي نَه زَنِدَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 عَشَقِي اَنَرِي قَلْبِنِدَه تَا ثَبَرِ اِي دَنِ آدَمِ
 خَا طَرِ جَنِي مَحْمُودِ اِي شِي نَقِصَانِ اُولُو زَا لَبْتِ

مَحْمُودِ كِي صَحْرَا لَرَه دُو شِ سَه دِلِ سَنِي دَا
 صُو كَدِ مَدَه بُو حَالِ اِي لَه پَرِ بِي شَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 جَانَانِي نَه وَ اَصِي لِ اُولَه مَازِسَه اَكْرَعُو نِي
 قُو قَتِ اَشْتِي نِدَه اُو ز كَلْحَانِ اُولُو زَا لَبْتِ
 سَمَاعِي مَن حَرْفِ التَّاءِ
 فَلَكِ جَوُزِ وَ جَرَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 صَفَا نِيكِ مَاعَدَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 اِي جَوُوبِ عَشَقِيكَ شَرَا بِي نِي پَرِ بِي شَانِ كُو كَلِمِ اَغْلَرِ
 بُو عَشَقِيكَ مَا جَرَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 كُو كَلِ مَاهِ پَارَه يِه مَائِلِ اُولُو بِ تَشُو بِي شَمِرِ اَز لَدَا
 اُو مَا هِيكِ پَرِ جَفَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 جَمَالِي مَا هِي زِ تَرَكِ اِي لَكِ مُشْكَلِدِرِ زَرَجَانَا
 اَنَكِ دَر دِي بِلَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 حِيَالِي يَا رِمِزِ كُو ز دَنِ نِهَانِ اُولُمَا زِ جَوِ بَرِ حَظْه
 شُو حَظِيَانِيكِ اَزَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 فَرَا قِي حَسْرَتِي يَا رِي قِيَامَتِ حَسْرَه دَكِ بِي زَه
 بُو بَرِ بِي حَتَكِ قُرَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 اُمِيدِي كَسْمِيكِ حَقْدَنِ بِي زَه وَ اَجْدِرَايِ عَوْنِي
 اُمِيدِ عِبْدِيكَ رَجَا سَيِدِرِ اَز لَدَنِ بِي زَكْرَه مِيرَا
 غَزَلِ مَن حَرْفِ الجِيمِ

د بیلر شاه کورمک چون انی کور مسی کوچ
 اوسره وصلنه ایزمک پس آکا ایز مسی کوچ
 اوشوخک باغنه کیرمک لیک استر بود لیک
 کیمه صوردم ایسه صاقن دیر کور مسی کوچ
 کل کلزارمه وارمق دیدی جان و تم
 دوزم چار کوشه سن سمتت کیم وار مسی کوچ
 دیکلم پاینه یارک یوزمی سوزمی بست
 فناغیارک آلدن بکایوز سوز مسی کوچ
 کل حراری درسم بناغیدن جوندک
 بکا دولت درر اما کلنی در مسی کوچ
 اویری عشقنه ویرمک سیری الزم اید
 اجلم کلدن اول بوسری ویر مسی کوچ
 اگر عونی ایره مرسیم کل حندا منه بست
 دل دیوانه نیر و جهله قاندر مسی کوچ
 دیوان من حرف لیا
 اتمه لا عشقک شرابن نوش ایدن اولماز فراخ
 عشقکه دریا منالی جوش ایدن اولماز فراخ
 اول کور لکر شاهنک اسرارنه واقیف اولوب
 هم بوسری کوشنه منکوش ایدن اولماز فراخ
 چون بوا سر آد بیلنر عا شقی طعن آلمز
 عشق سینه اوزنی سر خوش ایدن اولماز فراخ

درد مندی دلفیکارک حالنی بیلر عدو
 دوست بیلور کیم کندینی خاموش ایدن اولماز فراخ
 اولماجنون ایله کیلایه باقده عبرت آله
 بونلرک کاهیمه حالن کوش ایدن اولماز فراخ
 بعد ذ اشیرین ایله فرهاد کور کیم تولد بیلر
 انلر کده جورنی صاعوش ایدن اولماز فراخ
 یاس و ماتم کونلریدر قاره کزکی عونییا
 ایرلیق دردینه گدین دوش ایدن اولماز فراخ
 قلنداری من حرف لیا
 سلطانک آراسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 اول خانک آداسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 شاهن بقی عقیله خفته کور بیدر
 چشمی نیک آلاسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 کولدیجه بد بدن جعفر وب جان عزیزم
 وجهنده ضیاسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 کل جهته شی رکی سیمه یاره کراچدی
 هم خال قراسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 نازکجه کلایمی بنی مست ایلدی دائم
 داوودی صداسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 باقدی بنی انجمنه کمره نسبت لعا ان
 گردان جلاسی یوره کیم ایلدی بیک شاخ

سودیکه حسرت قلبه بیدن بر عوفی ..
 جوریکه جفا سی یوره کیم ایلدی بیک شاخ
 سماعی من حرف الدالک
 بنم خالی پریشانه کور نلر ایلدی فریاد
 وجود فرحمنه مرهم سور نلر ایلدی فریاد
 زینجا مثل بر د لبر بو کوب قدیم گمان ایتدی
 شو جور مده زمانیه ایر نلر ایلدی فریاد
 جمالی شمعنه یارک نیوب کو کلو مخراب اولدی
 ولی بیخی حرانیه کیر نلر ایلدی فریاد
 آندیم کل ترخم قیل بنی عمده ن آزاد ایلدی
 بودرد لیجیره بکا قوشو طور نلر ایلدی فریاد
 کلک اشکنه سیندن رهو نالان و افغانیر
 آنجون سمت باغیمه ورنلر ایلدی فریاد
 آسن بادی صبار لفی سیاهمدن خبر ویر من
 آنک احوالی بندن صور نلر ایلدی فریاد
 کوزم عوفی فراق ایله بو اشعارم دراز اولدی
 جهان ایجیره بکا حاصل ارنلر ایلدی فریاد
 غزل من حرف الدالک
 دل ذانا کله بیل اوله لی اولدی شاد
 آنک عشقی ایله زاری قیله لی اولدی شاد

صحرایلا شیخا لدن او جور بوت ایلدی آه ..
 ازلی بویله حسرت قلبه لی اولدی شاد
 نقد خاطر افسانیه نصیح ایلدی لر
 ینه کوندن کونه دردی بوله لی اولدی شاد
 نیجه مسرور اوله اغیار ایله یاری بیکه در
 اوسبیدن دخی سودا کله لی اولدی شاد
 نه جراد رد دل بیمار نه هنگام فراف
 بو ماشا ایله بکوی صوله لی اولدی شاد
 نیجه راحت ایده خار ایجیره طور زنجیر
 آنک اطوار آسن بیکه لی اولدی شاد
 در عوفی نه کلوز سسر کی حقد بیکه دل
 نجه دل لر عمه هر آن طوله لی اولدی شاد
 دیوان من حرف التراء
 اول کوزلر سروری دایم بری بر نلر ایلدی
 بزدن اوزکم یار وازدر ایشیمی هم نلر ایلدی
 بز لری ترک ایلدیوب اغیار قیلدی آشنا
 آنکه یوب بزدن لیشانی دردی من مزدا ایلدی
 سینیه مجرم حمر اغیار آلدن یاره لی
 اول سبیدن هر سحرده کو کیر فریاد ایلدی
 یاره عوت ایلدی بزدن بکا کسون دیو
 حسنه مغرور اولوبن نازی نلر ایلدی

حله بی عشقی آنک کاتب لری یازمش بزده
 بوندن آرتوق چوق بلا بی بز لره ایراد ایدر
 عاشق صاده قلره عبرت یتر بوزا رمن
 بز بیلکدن حال عشقی کورنه کر ایجاد ایدر
 عونیا بز لره بو عشقی دله مرشد بیلشیر
 چوق حقارت ایلر اقا بز لری ارشاد ایدر
 قلنداری من حرف الزاء
 جانانیه بکر اوز مرده کنه بول نماز
 دنیاده دخی بویجه شاهانه بول نماز
 چار کوشه و کشت ایله کدار ایله سر کریم
 اول ماه کبی عنبر دیشی در دانه بول نماز
 سرو کله نسبت بوی بالاده کوز کدر
 شول رسمیه اویغون کل ریحانه بول نماز
 آنکشتلر خامه دخی ناخون صد قدر
 خوبوقده مماثل اکابر دانه بول نماز
 جنتده ملکی که بوفانیده بشری
 اسرارین پهلک لیکه عرفانه بول نماز
 سؤیلت کله ترک ایله سون بیلخی کیم
 انجام میان شمعنه پروانه بول نماز
 عونیه نه دد کسما و که پیهوده دیکدر
 زاهد قودسک سن کبی دیوانه بول نماز

سماغی من حرف الشین
 قوم مؤمن شهید میگر بلا شیچون طوتاز کر یاسر
 دخی عشاق آزلدن آشنای شیچون طوتاز کر یاسر
 قوا اجاب و یازانکر در لیشکر بوما تمده
 جهان ایجه شودر دله مبتلا شیچون طوتاز کر یاسر
 شرابی لایزالیدن ایچن مسخی مدام اولدی
 خرابیلر بوسکوک ماجرا شیچون طوتاز کر یاسر
 کلوب افتاده کر سیر نلسون کوزدن آقان یاشه
 بنی آدم غریب باشک بلا شیچون طوتاز کر یاسر
 آزل یاری جفا کاره میل و نردک سن ای آدنی
 بوتون عالم سکا یارک جفا شیچون طوتاز کر یاسر
 نه دکلو عرض حال ایستک سوزک بجز اوسلطان
 کوکل عسکر لری ردک بقا شیچون طوتاز کر یاسر
 غریب عونیه سکا لقمان و افلا طون دوا بولماز
 همان دکر سنک بختک قرا شیچون طوتاز کر یاسر

غزل من حرف الشین

سر سودا لره صالدیر ابرجک اوتوزه یاشر
 بن آبی طاشکوه چالدیر ابرجک اوتوزه یاشر
 الوب اطلرافیم لشکر و یومرکز امان
 دل غم مسکن قیلیم ابرجک اوتوزه یاشر

فلکک ضرم سنی ایکن بره لیدر بد ندم
 کوزمک این سیدم ایرجک او توزه یاشر
 بوفنا فحنت کار آیلد جان و تنه
 ینه بوک کونلره کدم ایرجک او توزه یاشر
 آشم یا ممدن اول تو تو نوم عرشه چقار
 شوسب زار ایله قالدیم ایرجک او توزه یاشر
 کوزلک و صف کابین او قویوب هم یزرم
 چون آنک قدرن بیلدیم ایرجک او توزه یاشر
 سکا مخاصر او که عون دیر بر بربکا کیم
 من آنک همنن ادم ایرجک او توزه یاشر
 دیوان من حرف الصاد
 یا الاهی بجز عهدن جمله بی ایله خلاص
 دنده کی ذر لواندن جمله بی ایله خلاص
 انبیا ناک سروری احمد ضیا ناک حقیچون
 روز محشرده سقندن جمله بی ایله خلاص
 اول علی المرتضی شاهی ولایت حقیچون
 قز ایچیده کی ظلمدن جمله بی ایله خلاص
 اون ایکی و ندرت دخی وار انلر کده حقیچون
 شو جهانده بخت کندن جمله بی ایله خلاص
 سید احمد رفاعی هم معارف حقیچون
 دار دنیا ده محمدن جمله بی ایله خلاص

چار یارک اون ایکی پیرک قوشی حقیچون
 بوفنا ایچره حر آمدن جمله بی ایله خلاص
 ای معینا عون قیل حاصل ارنلر حقیچون
 چاز عنا صرده که همدن جمله بی ایله خلاص
 قلنداری من حرف الصاد
 عاشق سنی وصلک ایله مسرور ایده قیاض
 هر وجهله عصبانکی مغفور ایده قیاض
 صارد قلره طایشور او زکی غیریه باقمه
 ویران دیکلی لطیفک معمور ایده قیاض
 عالمیره الفتده بولون غفلته طالمه
 که خاطر کی ذوقله مبرور ایده قیاض
 صالحلره یاز اولسی یکدر خبری آک
 کل انلره او یکیم سنی مشهور ایده قیاض
 صوفیله الدائمه اگو کامیست کیم
 هم ایتمه ریا عیبکی مستور ایده قیاض
 افتاد و شیدا سکا در بو نجه نصیحت
 طوشور لر نقضانکی مجبور ایده قیاض
 عرفان ایله انسیت عون ایده سینکیم
 دلدن دله اشعار کی منشور ایده قیاض
 سماعی من حرف الصاد

بگناطلم ایستد کرسوبلک اوسلطان ایلسون اقساط
 عدالت شاهمه لایقیدر لان ایلسون اقساط
 وجودم کرزه سیند نیکم زمین واسمان دتور
 دیک بوجزیه می دلدن چو جانان ایلسون اقساط
 زبان ناله سین طوئیه قوجن و بشتر اغلر
 شو فرایدیم خبر ایلک کیم اول خان ایلسون اقساط
 لسانی قاصرم مدحندک عاجز در او دلداریک
 تمنی ایلرمد اندنکه هر ان ایلسون اقساط
 عجایب درده اوغرا قدم عریب باشی جهان ایچمه
 بیلوب کولکم ملا ایلی شوخا قان ایلسون اقساط
 کلوب قلبم سر ایلی بقوبدرد لبری رعنا
 بیه تعمیرمه لایق بو او زجان ایلسون اقساط
 فانیک عز و جاهندن اوزم عونی مجرذ در
 بقایا اختیارمله کیزدان ایلسون اقساط
 غزل من حرف الظاء
 دلی کولوم قوله ایومک اوله من ائمه نکا ط
 عجایله کیشی دوستون بوله من ائمه نکا ط
 تیرای کول خرینم سکا اهنسته کیدیش
 تیز رفتاریه لبت کله من ائمه نکا ط
 سکا عادت ایده سیک قلب ملیلو جامی
 سخطی سرعتی کامیل دیله من ائمه نکا ط

دخی صبر کده مدام اول یوز خاطر جغز م
 کیشی تیرلک ایله منزل آله من ائمه نکا ط
 بوله کل نفس کتیم کیر قناعته بولون
 اوز عاجل بینه راحت قله من ائمه نکا ط
 سکا در جمله شی پندک یوش اول حسنه دم
 کیشی تجیل ایله کندین بیله من ائمه نکا ط
 جنم عونی فلک ان اردینه دوشمه اغرا اولک
 چون انک پابین کیمسه چله من ائمه نکا ط
 دیوان من حرف العین
 جام عشقی نوش ایدن بلبل اولوب ایلر فرغ
 غنجه بی رعنا ایچون زاری قیلوب ایلر فرغ
 اهل عشقک چله سن بیلر کروهی زاهدان
 انلرک احوالی عیرفان بیلوب ایلر فرغ
 عاشقی صادق اولان شیدا کبی سرسم کوز
 شول حقارانی کورن خیران قلوب ایلر فرغ
 کزدیرن محنونه صحرا اول کوزل کینلا سیدر
 بو سرنجامی طویان باغرن دلوب ایلر فرغ
 دلیرن فهاده طاغی شیرینی حسنا سیدر
 شو حکایات ایرن چشمن سیلوب ایلر فرغ
 عشق او دینه کیم نیارسه سینر سن چاک ایدیر
 سودیکی کوزسه انی هر ان کلوب ایلر فرغ

عَوْنِيَا كُلِّ عَاقِلٍ اَيْسَكْ اَوْلَمَه مَعْرُورِي كَمَالَه
 كَمَر اَيْدِنَلَر بَر زَخِي نِيرَان طُولُوب اَيْلَر فَرَع
 قَلَنَدَارِي مَز حَرْفِ الْعَبِيدِ
 اَي نَارِي جَوَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 هَم حَقَه دِهَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 سُؤْلُ عَاشِقِ كَمَر قَوْلُ دِيوَانِي هَر دَم
 تَرَكْ اَيْلَه جَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 اُفْتَادَه يِي چَارِيَه دَسْتِكَلَه شَرَابِي
 صُونُ نَا زَه فِدَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 سُؤْلُ غَنَجَه يِي خَمَر اَيْلَه كَل بَلْبَلَه قَارَشُو
 طُورُ قَاشِي كَمَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 دَر تَلِيحَه كَرَن يَارِك اِيچُونُ مَا تَم بَاسَكُر
 طُوتُ رُوحِ رَوَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 تَقْتِيش اَيْلَه كَل دُؤُسْتِكَه اَحْوَالِ خَوَاطِرِ
 صُورُ نُو رَجَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 عَوْنِي دَا فَنَكْنَدَه كَه سَن اَبُ زَلَالِي
 وَيَز دِلْدَه نِهَانِم اَيْدِه بَارِي يُو زُو كِي آغ
 سِيْمَاعِي مَز حَرْفِ الْفَاءِ
 سَمَن يُو زُو لَعْلَالِي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 مَلِك بِنكَاراي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف

جَمَالِي دِلْبَرَه اَقْدَمَجَه مَفْتُون اَوْلَدِيغِم اِيچُون
 پَرِي وَش وَجَه بَد رَاي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 كَلَك عَشَقِي اَيْلَه جِسْمِ نِيُوب كُول اَوْلَدِيغِم اِيچُون
 يَتَاغِي وَرَدِي خَمَراي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 قَوَانَدِي شِي تِي فِكْرَم كَمَان اَبْرُودَن اَوْتَرِيدُر
 اِيچُون قَاشِي طَغَراي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 بَكِي هِنْدُ وَسِنَه مَا نِيدُ زُرْدِيدِم اَوْشَه لَانِك
 كَا كَان خَال قَاراي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 هِيْلَالُ قَاشِي حَه يَار مَلَه هَزَارَان اَسِنَا لَفَكْت
 سِيَاَه اَبْرُورِي رَاي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 دَرُؤُومُ زَحِيحَه مَر هَم جَمَال اَوْلَسُون دِيُوغُون
 جَمَالِي كُولُوم اَرَاي اَز لَدَن اَوْلِي شِم وَصَاف
 غَزَلُ مَز حَرْفِ الْقَافِ
 كَل رَعْنَا سَجْرِي بَلْبَلُ دِيُوَانِيَه بَاؤ
 سَكَا قَارَشُو نَجْمَه زَارِي فِيلَن اَفْسَانِيَه بَاؤ
 نَه چَكْرَه عَاشِقِ اَوَارَه سَنِيك عَشَقِيك اَيْلَه
 بِيَلَه نِيَم سِيرَن دَرَسَك كِيچَه پَرُوَانِيَه بَاؤ
 اَوْ قِيُوبُ مَن عَرَفِي نَفْسِي كِي هَم رِيكِي بِيَلُ
 بِيَلَه مَر سَك يُو رُو اَر مَر شِيد پِيرَانِيَه بَاؤ
 عَجَابُ فِكْرَن تَرَكْ اَيْلَه سَن اَمِي وَجَه مُنِير
 نَه كِيدِيش وَاز هَلَه كَل كَامِل عَرَفَانِيَه بَاؤ

دخی کیز ایله حسد دن حد ری قیل آبدی ..
 متواضع نیجه درد روش یکسانیه باوق
 که حقیقت کوهری زهد ایله تقوی ده دکل
 بر قوب عجب وریایی همه عمر یانیه باوق
 نگه لازم دُر ز عونی دکل کثره قوی
 او توروب کز لیجه باخی قوی ویرانیه باوق
 دیوان من حرف الکاو
 بز خرابان اهلین کینه جمله من عمریان کرک
 زار من کشف ایتمک ایچون صاجی خان کرک
 زاهد اعقلک بتیمز بزرک اسرار نه
 سیر من بیلک لکه قطبی عصر عرفان کرک
 عابد ظاهر سورنیه قائم ز ترک ایت بزی
 بز کوهی سالکان ز صحبتی پیران کرک
 واعظا سن صلح و تشیعه بولنه بز لری
 قیل و قالی المرز بز معنی قران کرک
 صوفیا جنة بولون طوت باقه بز کردن یکا
 بز اوودن کیمشیز درو صلتی جانان کرک
 مصطفی بی مرضی بی نور واحد بیلشیز
 اهل بیتک عاشقی بز سیمز بز بیان کرک
 عونیا دنیا و ما فیها بزه لازم دکل
 بز حجتی صاد قانز اهل حاک یاران کرک ..

فلنداری من حرف اللام
 جو بیلکه جفادن آزی کولمید کولکل
 درد بیلکه بلادن آزی کولمید کولکل
 سؤل چرخ فلکدن آبدی گلدا زاکر
 اول دزلو آزادن آزی کولمید کولکل
 فایده نه ممکن قوله راحتده بولنموز
 چون قهر فنادن آزی کولمید کولکل
 دنیا ده صفا سورمید کیدی دل شیدا
 هر دزلو جزادن آزه بی کولمید کولکل
 اقبال کواکتب دخی عقربده کورندی
 که بخت قرادن آزه بی کولمید کولکل
 انکار منافق دل هجرانه دوشوردی
 پس آنده که لادن آزه بی کولمید کولکل
 خزینله کدردن تیره لیدر کولکل عونی
 او کزجه برادن آزه بی کولمید کولکل
 سماعی من حرف المیم
 کوزی یاشلی کدایک ایکیوز طفسانده مخفید
 دلی مجروح فقیری بی تو اعرفانده من خفید
 صوندم وار لغم توین مرانی اولمق ایچون
 هر ازان زار ایله ابدال تک عمر یانده من خفید

کبروت درگاه عشق انجیره درونم قینون خوشد
 دلی اغلازلدن تکیه فی دورانده من چقدیم
 بومیدانده ولی منصور کی برداریم یارک
 سری ویرمشدخی پروانه وس فرابنده من چقدیم
 گله عاشق اولوب کول کوزم یا شن روان ایتد
 اوزی بلبل سوزی دعا اولوب گلستانده من چقدیم
 درونم در دینه درمان بولماز هیچ بو عالمده
 ایچی هجران ایله مملودخی انسانده من چقدیم
 بکاسقراط ایله بقدر اظ و اولماز در عود
 هماندم چاره سیز فوله ولتی عثمانده من چقدیم
 عزک من حرف التوت
 کوسولیدر بیلکه مم نیلدم اول خانمه بن
 ابدی بونله کیدر سه قیرم جانمه بن
 کوزلک عادت جانم دیلدی حسینه باج
 ویره یه وصله بدل جانم جانانه بن
 چقدیم طاغله مجنون بادل زار ایده بیم
 ایره یه بعضجه کیا کی سلطانمه بن
 دلیم طاغله فرهاده بدل آه ایله کیم
 وره بیم کاهجه شیرین کی حاقانمه بن
 دونه بیم شمع جمالین دلی پروانه کی
 یینه یه عشقه اول سرور رخوانمه بن

دلی بلبل کی کوز یا شننی دوکسمه سحر
 عجبیا وصلتا ایدم می کل گلستانمه بن
 ددی عونی بکادر مان ایده من غیر طبیب
 وره بیم بلوره بیم اول اولو سبحانمه بن
 دیوان من حرف الواو
 دلیم یا احسن سیمادرقا شکریدر ماه نو
 هم جمالی پرضیا درقا شکریدر ماه نو
 یوز لری شمس و قمر در بکری صبا فی سیاه
 سوز لری درده دوادرقا شکریدر ماه نو
 زخارینک زنگ آلد ر کبکری مرجان کی
 خالک پای تو بیا درقا شکریدر ماه نو
 کردنی بلوره بگرددیشکری دزدانه سبی
 باقیشی جانم غدا درقا شکریدر ماه نو
 اول سیاه کینسولری و صحنده عاجز درلسا
 ریشه سبی مدحه سزادرقا شکریدر ماه نو
 اسمه امی باد صبا زلفی دلا رادت نکا
 انجیر نازک بنادرقا شکریدر ماه نو
 اشکار بود لبری مدح ایله میشد رعونییا
 کوز لری زنگی آلا درقا شکریدر ماه نو
 فلنداری من حرف الهاء

حَقْدَن دِيلِرْمُ جَانِمَه جَاكَن اَوْلَه اَوْلَاة
 هَر شَامُ و سَحْرُ بَانِمَه يَارَا ن اَوْلَه اَوْلَاة
 عَشَقَل مِي نِي يَارِمَه و بَر سُونَك مَارَنَلَر
 اِنْصَافَه كَلُوب دَر دِمَه دَر مَان اَوْلَه اَوْلَاة
 اَوْلُ عَشَقَلَه اَسْرَارِمَه و اَقِيْفُ اَوْلُوب اَوْلُ
 صُوك اَوْجِي كَلُوب خَانَمَه مَهْمَان اَوْلَه اَوْلَاة
 اَحْوَالِ بَر بِيَشَانِم كُور دَكْدَه اَوْ خُوبِرُو
 بِيَك نَا زَا يِلَكَه دِل شَهْر مَه اَسْكَان اَوْلَه اَوْلَاة
 جُوقَدَن بَرِي بِلُور دِيغِي مَك وَجَه شُود رِكِي م
 بَاغْمَه اَجَلِي شُ كَل خَنْدَان اَوْلَه اَوْلَاة
 سُو بِيَكَه هِمَت اِي دَه پِيرَان وَا رَنَلَر
 طَبْعَجَه كِي دُوب سَرُورِ حُوبَان اَوْلَه اَوْلَاة
 عَوْنِي دَد اَلَان دِي لِرْمُ بَارِي خُدَا دَن
 طَر زِيغَه كِي دُوب رَحْمَتَه شَانَان اَوْلَه اَوْلَاة
 سَمَاعِي مِّن حَرْفِ اللّٰمِ اَلِف
 اَز لَدَن جَانِمَك جَانَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 وُجُودِم شَهْرِي نِك سُلْطَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 عَدَا لَت اَيَلِيُوب بَر كُون بَنِي مَسْرُور اَيِدِر اَلْبَت
 سَرَا بِي كُوكَلِمَك خَا قَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 نَه دَكُوقِي ل وَا قَال اَوْلَسَه فَرَاغَت اَيَلِمَز بِنْدَن
 وِلِي كَلَر اَرْمِيك بَر خَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا ..

هَر اَرَا ن نَا زَا يِلَكَه دِي لِرْمُ كَلُور جِي شِي م خُدَا شِي نَه
 جَقَالِي جِي شِي مَك اَوْ ز جَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 جَرَا بِي نَا ر حَسْرَتَدَه بَنِي مَحْرُوب قُوبُوب كِي مَن
 مَدَا مِي يَا نِمَك يَارَا نِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 كَلُوب نَا زَا دَا كُر لَه پَر بِيَشَان كُوكَلِي اَكَلَر
 دَرُوعِم دَر دِي نِك دَر مَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 اَمِي دَك كَسْمَز مِعْوَنِي مِّن اَوْلُ بَارِي تَعَالِي دَن
 بَكَا بِلِكِي حَقَق اِحْسَانِدِر اَوْلُ قَامَتِي بَا لَا
 سَمَاعِي مِّن حَرْفِ اَلِيَاء
 قُومُ مِّن سِي نِي اَسْتَر جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 جَمَالِك اَنْلَرَه كُوسْتَر جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 جُون اَوْلَدِك رَحْمَتِي رَحْمَان سَكَا مَحْضُوبُ صُدُور اِحْسَان
 اَوْلُور سُك دَر دِلُورَه دَر مَان جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 وُجُودِك اَنْوَرِي بَر اَق حَدِيثِك جَان لَه اَلِيُوب
 ضَعِيْفَا مَه سَكَا مَشْتَا ق جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 سَنَك دَانَك دَر رُؤْيَان جُوسَن سِيك عَالَمَه رَحْمَه
 سَكَا اَرْضُ وُجُوه كُوجِي نَه جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 وَصَالِك ذُوقَه اَيُرْمَك كَلِي رُخْسَارِي دَر مَك
 نَه دَوْلَتِ دَر سِي كُور مَك جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي
 سَنَك دِر جَنَّتِي اَعْلَى سَنَك دِر كُوتَرِي طُولِي
 سَنَك دِر جَلَدِي اَشِيَا جَان اَحْمَد يُو زَلَرِي بَدْرَا ي

که عشق کلمه طو لوز عو نونی فرا کلمه صولوز عو نونی
شقا عتاز دیکر عو نونی جان آخند نوز لری بدر آئی

وزن ۴ دیباچه

مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ
مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ	مُسْتَفْعِلُنْ

وزن ۴ غزلک

فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ
فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ

وزن ۴ دیوان

فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ
فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ	فَاعِلَاتُنْ

وزن قلندگاری

فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ
فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ	فَعِلَاتُنْ

وزن ۴ سماعی

مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ
مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ	مَفَاعِيلُنْ

تم الکتاب الادیوان بعون الله الملك المنان قد وقع الفراغ
من تحریر هذا النظم و سنته
شعبین و ما شین و الف
فی شهر صفر الحیدر

د رَس و کبلی احمَدی عاصِم دَدَم اوستادی
حسرتیدن عرش اعلیٰ به چقا زده داری

اندن آخند ایتم شریعت علی بنی جهدا یلیوب
همتی عالم در ردی ناس ایچنده آدی

من غلامی گتری تم اول اولوس سلطانمک

کیجه کوندز یلور بیرم ویر مسون ازادی

یا نیجه قول اولیم حق بر صفت و پردی اکا

اول صفت یارن عدا بدن قور طرز آجدا دی

آخی کوزم نوری افندیم چا غیر بیرم دون کون

عو نونی قیل ایکی جهر ساند کس نیم فریادی

دیوان ۲۲ عو نونی

اسمی خدای دیکر بکه اوج حرف قیلیم رهنا

حمد و ثنای دیکر بکه بش نقطه سن بولدم دلا

بودید یکیم عشق در ولی جملدن اقدم در اولی

اندن کیدر دوستک یولی حق راهنه جانم فدای

عاشق دیتیم گم آدی عرش چقا زسم زاری

گو کلوم کو کنده ماهی طوغار دیمک گرچکم اولای

ایچوب سقیم دن قوب پروانه تک شمع بیوب

بلبل کی واله قونوب صوت آیسسم صاع و صولا

بخون و ش فریادی بدن منصور کی داره کیدن

اولسم وارمز اول بدن استک بودر صبح و مسنا

شام و سحر فان اغلیم دردی درون سو بیکم
 زارم کیمه فاش آیکیم یوقدر بوسیره اشکنا
 در یای عشقی بویلم تاریخ دیوان آیلر
 غش حرفلری بی سوبیلم شاعر دندن عونیا
 دیوان من حرف الالف
 یا الهی عشقی ویر جمله دن آقدم بکا
 عشق او دینه یاق بوجسمی نار و ما زایت اول
 غیر سننه اسمک اصلا یراشما ز عاشقه
 کل شیء هالک حکیده برهان وار بوکا
 هب بومعنا به دلیلدر اولیا ناک سوزگری
 کیمک ایمان ایلد یسه اولدی کفرندن جدا
 بوم ثلی دن صور ارسک زاهد اسن غار فیه
 ال خبر بونده جوان اولدن روزی جزا
 چون کوهی عاشقانک حشر و نشری بونده در
 بو عیاندر نغزه فی صوری کوزر کر دائم کا
 زمره فی عشاق ایچیده قیل نمانا ای کوکل
 غیره باقره یرلر یسه ده آزلدن قطب اکا
 جام عشقک جرعه سیندن نوش ایدرسک سرر
 وار لعلک محو ایلوب یکسان اولوزسک عونیا
 دیوان من حرف الباء
 یا محمد قیل شفاعت جریم اولدی بی حسبت

سندن اولمز سه عنایت کیم ایدم بن خطابت
 رحمة للعالمین نظمی کلو بد ز سنا کیم
 انی اقرار ایلینکوز اولدیرو عالی جناب
 سرو کز باش ایندر ز سروی حرام انک کورون
 طوطی کوروزان ایدر جور کده مثل ای سینه
 انبیانک رهبری سیک کائیناتک سروری
 نور وجه کدن آیلدی ماه اختر آفتاب
 انسر و جن سلطان سن سیک جمله سی فولدر سکا
 نور جسمیک شعله سیدر کیمه کزده ماه تک
 آی دلا یا نماز مسیک اول فضا طغنیک عشقنه
 جمل یاندی سنده یاق بوجسم جان قیل کباب
 عونیا صلوا علیه امری کلدی نامنه
 قیل اطاعت کوروندن ایچک استرسک شرب
 دیوان من حرف التاء
 مقتدا من عشق اولوبدرا اولسوز عالی دوان
 بزک یندق نار عشقه اولدی طامودن بجات
 کیمده کیم عشقک نیشانی اولد یسه ای خوچه
 صورتی نیشاندرا اما سیرتی حیوان صفتک
 صوفیا انسان اولام دیرسک اگر چه اولمدر
 عاشقی و تش چی عناصر کسوه سیندن اول عمرت
 جان کوزک آج نفس ایلنده اولنا غوغا یر باوا

کیمیله ایچدی شهاده کیم بیستی اولدی غزات

عاقلا کراستر ایسک کافی نوندن برسبوق
کن فکان سیرنده واردر خیلجه برمه مان

امری کن اسرار فی بیلک لکه عرفان کرک
جمله اشیا اندن اولدی دیدی فخری کائنا

سن گدائی کتزی نیلر حقیقت عونیا
یوق الیکده دوسته اونغون ارمغان واصل

دیوان من حرف التکاء
مجرمه فایوکه کلام عصفوقیل بامستغان

دیشتم فالوبکی ده الامان والغیاش
وارایکن لانتقنطومن رحمة الله ایتک

عاقل اولان غیر شیدان ایلر اصلا بیجات
اول شفاعت معدنی احمد دن ایتیه کل جدا

اندن اوزکه وارمیدر هیچ انس وجن ابیعا
عاشقی شیدالوک باغری ینقیدر جمله

اب حیوان ایچور رسک قالمز اصلا الهات
عشقله آبدال اولانلر کارو کسبجی نیسون

مال دنیا پی زلدن انلر ایتیر احتراس
عاشقی صبار قلره وصلت یتز آی عابدا

ترک دنیا اولمش انلر استمر ملک وانات
عونیا قرق لزالیدن نوش ایدرسک بادلی

هر کلامک کزچک اولور قالمز انده التیات
دیوان من حرف الحیم

ای کوکل جانان ایلنده جان الور کز حسته نایج
کیم بومعنا بی کمنر سه یاننده طور مه قاج

چون جمالی استد کده حضرت موسی مر
لن ترانی در جوا بی اشبو درده قیل علاج

ساقیا صوک جام طولدر عیش و عشرت وقید
قالمسون اصلا و قطعاً دیکره هنج احتیاج

اول سقیمم زبهم خمیری در زبوندن مراد
بوشرا بک قطره سیندن ایچن اولور باشناج

وحدتک سیری در زبوجه کلامی سویدن
سالکا بورمزی آکله ما سوا بی جمله صاج

دلبر افتاده لور کلدی جمالی کور مکد
کوز لویه کزلی شی اولماز بولدی حسنه چورواج

طور سیناده دینلر تن کوزی بو جان کوزی
عونیا اعمی اولونسک آل الیکه بر اعناج

دیوان من حرف الحناء
ای شهاد کله حقیقت سوز لرینی اولک قراخ

ماورای سید دروندن یارن انده بول فلاح
بوجهانک وارینه آلد انمه ناد انلر کچی
مال و منصب کل وادی جمله سیدر بر رناج

رزق ایچون چمکه نعب نهن فسننا دیدی خو-
 جمله نیک رزاق اولدر کوند رز اخشام صباح
 اول عدوی بد لقا نفسیک سنی آرد زمسود
 ایسته کینی ویرم آنک هم هجوما بیت چک سیلاخ
 انبیاء اولیا نیک راهنه کت سن ههات
 چونکه فرآینده حق آنلار اییدی امتدکاخ
 مرشدی کامیل اولوبدز اول طریقیک رهبری
 خدمت ایت همت اولسوک اولسک اهل صلیح
 عونیا عقلک ایرکن کیر آر نکر بز منه
 فرصت الدن کتک کیده ویرمز صباح
 دیوان مز حرف الخاء
 امیم اشعاری ترکیجه ایتمدم اینسیاخ
 یلوریرم که دیمه سون اوقویوب طویان صیاح
 بر مجازی بر حقیقی یکی دیوان یا پیشتم
 بیر طقساک بیر اوچیوزده آراسی بک اراخ
 بو کلامک منسشدن کورسوز رسک آخی
 غایب اولدی آنلرک بردانه شی ایتمدم صراخ
 کورلوزسم یکی سن برجلده قومقدر آمل
 هم یکی شی برف ایجه طبع اولسوک ایکی شیاخ
 بنده نیک نه حد واز بوئجه کلامی سو نلیکم
 بار عشق در سو بلدن اولدی کجا چون اینفاخ

فرقت اودی یا قد یغنجه یا الیر العالمین
 درلو الوانه بو یاندیم بیر سیده نیک ناخ
 عونیا در مخلصم بخش ایتدی نقشیدن بری
 عون حق اولما زسه کز قیدم وجود انفساخ
 دیوان مز حرف الکل
 چون آنالحق نغمه شی طوئدی جهانی ای عباد
 اول صدای بی جمله طوئدی اهل قریه هم بلاد
 اول صدای در چکدر برن منصور داره برده کیم
 شمس تبریزک قین ایتدی تندن بی عباد
 اول صدای در یوزد برن جلدی سیمی منکره
 هم گرم خانی یقوب اعضا شی قلدی رماد
 اول صدای در کزدر برن محنون طاعنه در بندر
 دلدیروب فرهاده طاعنی ایلدی هم بی مراد
 اول صدای در شمع یا قن دمبدم پروانه بی
 بیلک قدرن کیده روپ ایتدی چون زانجی سوز
 اول صدای در عاشقی معشوقه ایر کورن آبد
 عایق ایسک بو کلامی طوغری بیل اینه عباد
 اول صدای تن قولای طوئیمز امین عونیا
 چون اصم سیک محنتی قوا نیمه باری اجتهاد
 دیوان مز حرف الکل
 کور معاذ الله بیوزدی ایتنده اول معاد

سُؤْلُ عَدَايِكَ شِدَّةً تَدُنْ أَيْلَهُ دَائِمُ الْعِبَادِ
 عُرْبِيَّ أَيْلِ زَيْنِدَانِ أَوْ لَوْ بُدِّ زَاهِلِ عَشْقَةِ الْخَبْرِ
 نَفْسُ وَالْوَانِيَةِ أَلْدَائِمَةُ أَنْجُونِ أَوْلَدِهِ سَادِ
 اِمْتِحَانِ اِبْجُونِ كَتُورِ دِي بُودِ يَارَهُ حَقِّ سَخِي
 خَانَهُ دَانِ أَوْلِ عُلُوِي سَغْلِي كَيْمِ كَلُورِ أَوْلِ مَلَادِ
 كَمَدِي عَيْبِكِ وَارِ اِيكُنْ ذِكْرِ اَيْتَمِهِ عَيْبِي دِي كَرِي
 كَمِيدِهِ كُورِ سَكِ اسْمِ سَتَارِهِ بِقُوتِ اَيْلِهِ لِيَادِ
 كُوزِ كَرْدِنِ قَانِي بَا شَرِ دُوكِ خُدَايِكَ عَشِقَةِ
 بِيَكِ بَرِ اسْمِكِ صَاحِبِ دِرِ اَيْلِهِ دِلْدِهِ مَسْتَعَاذِ
 قَانَدِهِ وَارِ سَكِ اَحْمَدِ مَحْتَارِ بَا غَلِهِ بَا شِكِي
 جَارِ بَارِنِ طُوتِ مُسَاوِ اَنْدَنِ اسْتِهْ اِلْتِدَادِ
 بُوَصِيحَتَرِ سَكَا دِرِ طُوتِ قَوْلَا غَلِكِ عَوْنِيَا
 دِكَلِهِ مَرْسَكِ بَرِ زَخِ اِبْجِينَدِهِ قَلُورِ سَكِ بَا مَلَادِ
 دِيوَانِ مِرْ حَرْفِ السَّرَاءِ
 زَاهِدِ اَرْكَانِ عَشِقِ عَشِقِكِ كَمَا بِنْدَنِ جِقَارِ
 اَهْلِ دِلِ بَا جَمَلِهِ سِي اسْرَارِنِ اَنْدَنِ اَرَارِ
 عَالِي اسْتِنَا نَكِيمِ وَارِ اَوْلِ كِيَا بِيَكِ شَرِ حُدِرِ
 مَتْنِ اسْتِرْسَكِ اَكْرِ اسْتِنَانِهِ بَا قِ اَيِ نَامِدَارِ
 سُوْرِي سَبْعِ الْمَنَانِي اَدَمِكِ وَجِهِنْدِهِ دِرِ
 سُؤْلِ سَيِّدِنِ كَلْبَرِ اَوْلِ جَانِهِ اَيْلِهِ اِعْتِبَارِ
 ذَاتِهِ مِرَاتِ اَيْدِنْدِ ذَا اَيْتِي حَقِ اَدَمِكِ

فِيْلِ نَظَرِ مِرَاتِ حَقِّ كُورِ اِنِي كَيْلِ وَنَهَارِ
 جَانِ قَوْلَا غَلِكِ طُوتِ بَرِ بُوْرِ زَمِي دِكَلِهِ اَفْقِي
 غَلِكِهِ مَغْرُورِ لَنْوَبِ كَبِرِ اَيْلِهِ اَيْتَمِهِ اَفْتِحَارِ
 بَحْرِ عَشِقَتِكَ مَوْجِدِ رِ اَرْضِ وَسَمَائِي دِرْ تَرْدِنِ
 طَالِ اَوْجَرِهِ كُوْهَرِي بُولِ اَيْتَمِهِ اَمْتَدِ بَشَقَةِ كَا زِ
 عَوْنِيَا كَلِ قِيْلِ قَمَا سَاسِنِ وَصِيْلِهِ يَارِ اِبْجُونِ
 اَهْلِ عِرْفَانِ اَيْسِكِنْدِهِ اَيْلَهُ خِدْمَتِ اَيْتَمِهِ عَا زِ
 دِيوَانِ مِرْ حَرْفِ السَّرَاءِ
 شَرِيْتِي وَصَلَاتِ يَبْتَشِدِرِ عَاشِقِهِ اَيِ بِي نِيَا زِ
 حَسْرَتِكَ نَارِ سِيُوْنَدِ رِ بَاقِهِ اَيِ قِيْشِرِ وَيَا زِ
 مَجْرَمِكِ جُرْمِنْدَنِ اَرْتَقِدِرِ بِجَارِي رَحْمَتِكَ
 لَكِنِ اَيِ بُولِهِ مَا زِ لَرِي نِيَا زِ وِلِي قَمَا زِ
 رَحْمَتِكَ دَرِ يَاسِنِهِ عَرَفِ اَوْلَقِ اسْتِرْفِ لِرْ لَرِ
 بَابِ اَطْفَانِكِدِهِ طُورِ رُكْرِ رَحْمَتِكِدَنِ وَبِرِ سِرَارِ
 اَوْلِ مُحَمَّدِ مَضْطَطِقِي نَكِ حُرْمَتِيْنِهِ يَا اِلْدِ
 فَوْقِهِ نَاجِيْدَنِ اَيْلَهُ اَمْنِ قِيْلِ سَرِفِرَارِ
 نَفْسِي نَفْسِي دِرِ جَوَالِي اَنْبِيَا نَكِ كَا فَةِ
 اَمْتِي وَ اَمْتِي سُوْبِرِ اَوْلُوْبُدِ رِ شَاهِ بَا زِ
 اَحْمَدِكِ عَشِقِي بِقُوتِ دِرِ عَالِي بَشْدَنِ بَشَهْ
 هَبِ اَنْجِيُوْنَدِ رَا زِلْدَنِ قَوْلُهُ بُوَيْجَهْ سُوْرِ سَا زِ
 عَوْنِيَا بَرِ قِلْدَنِ الْمَشْدِرِ اَلْتَرِ بِنْدِنِي

قَابِلِيَسْتِزْ اَوْلَجْهٖ سَلَسُوْنَ نَضْحِي دِرَازِ
 دِيَوَانِ مِنْ حَرْفِ السَّيْرِ
 اِبْحِيَسْتَمُ بِنِ رُوْحِ اَيْكُنْ هَجْدَهٗ مَبِيْدَهٗ طَاوِطَا
 اَوْلِ شَرَايِي كِيْمِ اِبْحِيَسْتَهٗ قَالْمَا زَانْدَهٗ كِيْرُو نِيَا سِرْ
 صُلْبُ اَبْدَانِ رَحْمَاتِهٗ دُوْشَمِشْتَمُ بُوْقَطْرَهٗ اَبْ
 رَحْمَهٗ مَا دَرْدَهٗ كِيْنْدِيْمُ جَارِعَانَا صَرْدَنْ لِيَا سِرْ
 حَاصِلِي دُنْيَا يَهٗ كَلْمِ بَرْمَسَا فِرْحَانَهٗ دِيْرِ
 هَرِ كَلَنْ كِيْمَكِ اِبْحُوْنْدُرْ طُوْمَدِي كِيْمَسَهٗ اَسَا سِرْ
 اَوْلَزْ مَا نَدَنْ بِيْلِيْمُ دُنْيَا وَمَا فِيْهَا نَدِيْرِ
 هَدِيْ عِقْبَا وَمَا فِيْهَا يِ اَيْلَاكُ سِرْ قِيَا سِرْ
 اَهْلِ بِيْنِيْكَ مَحْرَمِيْ يَمُ مَنَكِرَانَهٗ تَبِيْعِ چَكُوْبِ
 شَاهِ حُسَيْنِيْكَ قَتْلِنَهٗ اَوْلَدِي بُوْ كُوْ كَلْمِ اَهْلِ بَا سِرْ
 صَدَهٗ هَزَارْ لَعْنَتِ بَرِيْدَهٗ رَحْمَهٗ اَوْلَسُوْنَ مُؤْمِنَهٗ
 مَا جَرَانِيْكَ وَاعْظِيْ تَهْ خُوْشِيْمَهٗ دِكَلَكِ اَمِيْ اُنَا سِرْ
 لَعْنَتَهٗ لَا يِقُ اَوْلُوْبُدُرْ سُوْلِ بَرِيْدِي بَدِ اَصِيْلِ
 عَوْنِيَا اِعْلَانِ قِيْلِ كِيْمِ لَعْنَتِ اِبْتَسُوْ جَمَلِ نَا سِرْ
 دِيَوَانِ مِنْ حَرْفِ السَّيْرِ
 بَرِكِيْمَهٗ مَعْنَا دَهٗ كُوْرْدِيْمُ اِبْرَمِيْسِ اَيْدِيْ فِرْقَهٗ بَا سِرْ
 اَحْمَدِ مَدْرِيْدُرْ يُوْزْ شَهْلَا يِ كُوْزْ هِيْلَالِ قَا سِرْ
 يَا مَشِيْمُ بَا سِدَنْ اِيَا غَهٗ قَالْمِيُوْبِ بِنْدَنْ اَشْرْ
 اَوْلِ سَحْرَهٗ عَارِفَانَهٗ اَيْلَدِيْمُ اَسْرَارِ فَا سِرْ

چُوْنِ اَنَادَنْ طُوْعَدِ بَعِيْدَهٗ اَوْلِ طَلِيْلِ نُوْرِ سِرْ فِدَا
 كَلْدِي رُوْحِ شَارَا اَوْلَدِي سَبْحَهٗ قِيْلِدِ طَاغِ وَطَا سِرْ
 صَا چِيْنِيْكَ هَمِيْرْ تَلِيْنَدَهٗ بَا غَلُوْبِيْكَ مَجْنُوْنِ وَا زِ
 عَارِفِ اَيْسَا قِيْلِ تَفَكَّرْ نُوْ نَزَلِكِ هَبِيْبِيْ اَرَا سِرْ
 لَبْتَرِيْ اِي زِلَا لَدِرْ خَاكِ يَابِيْ قُوْتِيَا
 كَدِيْسِيْ عَيْنِيْ سِيْفَا دُرْ بُوْلُقِ اِسْتَرَسَاكِ صَوَا سِرْ
 اِيْنِيْ دِيْشَلُرْ بَا زِلْدِيْجَهٗ عَا شِيْقِيْ بِيْ جَا رَهٗ كَرِ
 يَا مَقِ اِبْحُوْنِ هَبْ اَوْلُوْرْ كُوْرْ بَرِيْبِيْ نَهٗ اَرَقْدَا سِرْ
 وَقْتِ نَزْعِيْدَهٗ بَشَارَتِ لَرَسَاكِ عَوْنِيَا
 كِيْتِ زِيَارَتِ اَيْتَمَكِ اِبْحُوْنِ رُوْضَهٗ يِ يَا كَهٗ اَوْلَا سِرْ
 دِيَوَانِ مِنْ حَرْفِ اَلْحَصَا دِ
 جَارِعَانَا صَرْبُرْدَهٗ سِيْنْدَنْ اَوْلُقِ اِسْتَرَسَاكِ خَلَا سِرْ
 يَا قَارِيْبِ بُوْ جِيْسَمِ وَجَا نِيْ مِيْنَلِ اَسْرَبِ يَارِ صَا سِرْ
 كُوْرْمَقَامِيْ قِرْفَلَرِيْ بُوْلُقِ دِيْلَرَسَاكِ طَالِبَا
 شَامَدَهٗ فِرْقِ مَحْرَبِ وَا زِدُرْ وَا رَا اِيَا غَلِكِ اَنْدَهٗ بَا سِرْ
 هَمِيْرْ شَرَايِي اَرْغَوَانِيْ اَللَرْنَدَنْ اِبْحِيْمَهٗ كُوْرِ
 صِلَا قِيْلِ قَلْبِيْكَ اَوْ يِنِيْ غَلِ وُغِيْشِدَنْ اَبَلْ خَلَا سِرْ
 رُوْزِ وُشْتِ عَصِيْبَانِيْكَ اِبْحُوْنِ اَعْلَهٗ اَقْتِ يَانِيْ كِي
 نُوْبِهٗ قِيْلِ اَنْدَنْ رُخُوْعِ اِيْنِ عِيْرَا وِلَهٗ حَقَهٗ عَا سِرْ
 نَفِيْسِيْ هَمِيْرْ يَكِيْ بِيْلِيْ مَنِ عَرْفِدَنْ دَرَسِيْكَ اَلْ
 عَا فِلِ اَوْلَهٗ حَمْدِ وُشْكُرِيْ قِيْلِ خُدَا يَهٗ اَخْتِيْ صَا سِرْ

عَالِبٌ أَوْلَسَ نَفْسِ أَمَارِكُ سَكَ شَاهِرٌ أَكْر
 كِبَهِ كُونْدُرُ جَنَّتِهِ دُرُ كُورِي سَكَ آيَلَه مَنَاصِرُ
 عَوْنِيَا تَرَكَ اِبْتِ عَوَامِي كِبَرِ اَرْدَرُ كُو كَلُونَه
 كِيم كُو كَلَرْدَه بُولُنْدِي اَكَه يَارِ اُولْدِي خَوَاصِرُ
 سَمَاعِي مَزْ حَرْفِ الضَّاءِ
 دَلِيلُ لَانْفَضُو سُو بَلِكُو اَوْزَمُ فَيَضِيكَ اَوْ مَارُ فَيَا ضُرُ
 كِيم دُونَسَه كَرَك يُو زِي اَوْزَن سَنَدَا يَدَن اِعْرَاضِ
 اَمِيدِم كَسَمَرُ سَنَدَنَه دَكَلُو جَاهِل اُولُسْمَدَه
 كِيمِي صَبَا رُو كِيمِي سَمَاعِي دَرِ لَيْسَه نَيْسُ مَوَ اَمْرَاضِ
 سَنِيكَ حُسْنِيكَ كَبَا يَنَدُ اَوْ قُو دَم بَرُورُ قُ كُو رُدُ
 اَبِي غَايَا يَدَن كِيمَسَه يَرِينَه بُولَه مَارُ اَعْوَا ضُرُ
 اَوْ بَرِ اُولُو كَبَا يَدَرُ كِي ضَا دَلَت اَهْل كُو رُ مَزَلَرُ
 حَقِيَقَت اَهْلِي ز اَنْدَن كُو زِي مَز اَيْمَرُ زَا غَمَا ضُرُ
 دَرِ عِيَا بَرُ جَلَا دُونَسَدُك بُو غَرَبْتَدَن اَزَاد اَيْلَه
 جَمَا اَيْلَه كِه مَقْتُو نُو زَا اَيْچُون اُولُسُوزُ مَرُ قَا ضُرُ
 بَرِي بِنْدَا يَلَسَن اُولُ نَفِيَس اَمَارَه اَمَان يَارَبِ
 وَصَالِك رَنْجِي رِن كَسَمَك اَيْچُون اَلَدَه طَلُو تَارُ مَقْرَاضِ
 كَل اَي عَوْنِي خَبَرُ دَا اُولُ اَجَلُ صَبَا رُ عَزْرُ رَا يَسُرُ
 كَلُو رُ نُو كُون لِقَا مَزَلَك طُو نُو ب بَرِي اِيدَرُ اَقْبَا ضُرُ
 سَمَاعِي مَزْ حَرْفِ الضَّاءِ
 دَلِيكَ دَرُ دِي دَرُونَسَدُ خَبَرُ دَا اُولْمَدِي شَقْرَا ط

مَحَبَّت بَرِ بِلَا دَرُ كِي كُو فَنَا ز اُولْمَدِي بُقْرَا ط
 بُو عَشَقِيكَ مَا جَرَا سِن بِي لَمَدِي لِقْمَانُ وَا قَلَا طَلُونُ
 بُونُك رَنْجِي اَيْچُون مَرَهْمَدَه وَا سِن يَارُ مَدِي خَطَا ط
 مَلَا مَت خَرُ قَسِين كِيمِي شَرَا بَات اَهْل اَي زَا هِدُ
 دِي كِن اَسْتَا دَقْدَرُ نَدُرُ بَرَا كِنَه صُو فِدِي خِيَا ط
 اَنَك سُو زِي شَرِ بَعْدَرُ حَقِيَقَت حَالِ اُولُسُدُرُ
 كِه خَالِنِدَه رِيَا يُو قُدُرُ كَلَا مِينَدَه دِي مَز غَلَا ط
 مَرَا يَدَن حَدَرُ اَيْمَك حَقِيَقَت اَهْلِي نَه اَلَزَمُ
 رِيَا سَمِعَه صَلَا كَتَدُرُ بَكَلِي اَيْلَسُون اِسْقَا ط
 لَدُنِي عِلْمُ اَلِهَامُ اَيْتُ بَنِي جَاهِل قَوْمَه يَارَبِ
 نَه اَعْلَى قِيل نَه اَدُنِي قِيل اَمُورُك خَيْرُ دَرِ اَوْ سَا ط
 خَرَا بَات اَهْلِي نَه خُورُ بَا فَمَقُّ طَبْعِدُرُ اَي عَوْنِي
 اَبِي خُورُ كُو رَسَه بَرُ كِيمَسَه زَبَا نِيلَرُ اَوْ زَا سَوَا ط
 سَمَاعِي مَزْ حَرْفِ الضَّاءِ
 بَرِي پَيَكِرُ مَلَك سِي مَادُرُ رَا حَمْدُ دِي دِي لِحَا ط
 اَنَك حُسْنِي جَمَالِنِدَن اُولُو بَدُرُ اَيْتِي حُقَا ط
 حَلِيمُ هَمُ سَلِيمُ اُولُدُرُ اَنَك مَدَا حِدَرُ دَلَتُرُ
 كُرُكُ فَا رِسُ كُرُكُ تَرُكِي اَكَا مَدَحِيَّتَه دَرِ اَلْفَا ط
 شَفِيْعُ الْمَدِينِيْن اُولُدُرُ قُو عَا صِي يَه اَي مَهْرُو
 عَمَلُ مِيْرَان اُولُنْدُقْدَه كَبِيكُ يَلِيكِي كَبِيكُ اَعْلَا ط
 عَدَا لَتُ صَا حِي سُلْطَانِ كُونِيْن اُولُ رَسُو اَلَلَه

جَهَنَّمَ اِجْرَةً عَاصِيٍّ اَوْ نُوْتَمَا زَيْسٍ اَوْ لُوْر كَمَا ظَنَّا
 چو کلدی سنانته لولا که ترا دلدی بنون آفلو که
 بومعنادن خبردار اول سنی حق ایلسو ایقاظا
 مُحْتَمَسَنَه دَر صَبْرِكَ بِلَا كُورَسَه فَا رَا اَبْلَسَد
 نه دکلو جور اولندیسسه محمد اولدی عیاط
 کَلْ اَيَّ عَوْنِي صَلَاتِيْلَه سَلَامًا اَيْت رُوْحِنَدَا كُوْر
 آنک اسمی کلدیجه صلاه ایدک دیدی و عاظ
 سَمَاعِيٍّ مِنْ حَرْفِ الْعَبْرِ
 مَلَامَتًا اَهْلِيْنَه يَا رَاوْل اَيْدُوْبَ اَقْوَالِيْنِي اِسْمَاعِ
 آنک سن خاطر خوش قبل ایدو پیش گو کلبی ضیاع
 بُوْدُنِيَادَن كَكِشْ اَوْلَدِي وَلَيْسَتْ سَايَه شَيْءٍ بِيْلِكِيْم
 آکا کیمکی یقین اولسه اولور بنده سنه شعاغ
 فَا اَخْلَاقِي تَرِكَ اَيْلَه اَرَنْتَر خَلْفِيْنِي طَاعِيْن
 گو کل یغمه پیا خرسیک دکلدر صالحی صعاغ
 تَوَاضِعٌ بَرِّ صِفْتَدِرْ كِيْم سَنِي بُوْنَدَه اَيْدَرَا عَلِي
 تکر دن ظهور ایدر برن آنده قوا و جاغ
 سَنِي سَن مَرُشِدَه و بَرِ كَل سَنِي اَلْسُوْن سَكَا و بَرِ سُو
 قَرَانِيْقَدَن خَلَاصٌ اَوْلَمَق اِيْجُوْن لَازِم دَر زَمَانِ
 کلامی گوهری صانمه صقین امی ناظم اسندن
 بنایی لم بزل بیخی خدا دن ایلدی طلاع
 كَلْبَانِي دِنِيْسَه اَيَّ عَوْنِي جَوَابِيْن و بَرِ طَرِيْقَتِي

وَ طَانِيْكِدِرْ سَنِيك جُوْنِي كُو كَلْدَن اَبْلِكَل و مَاع
 سَمَاعِيٍّ مِنْ حَرْفِ الْعَبْرِ
 كُو كَل لَبْلَا سِنِي بَوْلَمَق اِيْجُوْن بُوْنَدَه كُرْ طَاعِ طَاع
 اولیادنک نسبی اسمی ایچون صورق اقا ز جاغ جاغ
 كُو لَه عَاشِقِ اَوْلَانِ بَلْبَل اَرَا ر بُو لُوْر كَلْسَتَانِي
 اچلدیغین کورم درده او توب و جوب کیدر باغ باغ
 اِيْجُوْبَ عَشَقِيْكَ طُو لُو سِنِي اَرْلَدَن مَسْأَلَانِ سَلُو
 درونی عشق کله طلوب کلامن شو یلدی صاع صاع
 بَرَانِيْكِدْ اَدَمِي حَقِّ اَحْسَن تَقْوِيْمِدَه شُو بِلَه كِيْم
 صحیله کر بکن قاشن یوز بیله کوز لرن ما زاغ
 مَلَاوْنِيك سَجْدَه قِيْلْدِيْلَر تَكْبِر اَيْلَدِي اَبْلِيْسَر
 جهنمه مؤبد در حرام اولدی آکا او جماع
 بُوْمَعْنَانِي حَبِر و بَرْدِي سَكَا اَيَاتِ قُرْآنِ
 خبردار اولسان قومه ای سر ایلکل ایلدغ
 اَوْ يَانَ غَفْلَتَدَن اَيَّ عَوْنِي صَقِيْن الدَائِمَه دُنْيَا يَه
 مسافر مثل طوت کذبلک بنا یا پمه یتر او قاغ
 سَمَاعِيٍّ مِنْ حَرْفِ الْعَبْرِ
 دِلَا مَحْسُرْ كُوْنِيْن دِكَلَه خَلَايِق اَوْلِيْعِي صَافِيْضًا
 جمعی انیس و جنید اوچه تقسیم اولور اصف
 بَرِيْحِي اَهْل جَسْتَدِر اِيْكِيْنِي اَهْل نَار اَوْلَدِي
 او جنیدن خبر آنکیم آنک ماوی سید اعرف

برنجی فرقدن آبله قوا حیوان یاری
 کرمکانی جهان سگ سن سبکدر مرحمت انصاف
 دخولدن مقصد اقصی جمالی پاک اولمشد
 جابن فالد بروب جانا ضیاسن ایکل شفاف
 جمالسن جننی زاهد کره و برای خدا و نسا
 آن عشاق و عارف کرب طلب قبل از دیدی اشرف
 یدی طامو عدا بندن بتدری چسرتی باری
 سکر جنة صفا سندن کوزلدن روضه صلتی حاقاف
 کلامی عونی فناردن کج بقا ملکه سفر آبله
 قور بیجه های هولتر له کل ائمه غیر یکی اشرف
 سماعی من حرف الفاف
 کلامی گوهری زاهد دینه مرسته کی طود اف
 نه دکلو سعی ایدر سگده ایشتر تنده کی قول اف
 کز رسک طاع و صحیحی مرامک حق بولمقدیر
 کلامنده دیدی عارف کول ملک اکا طور اف
 کول شهرن کذا را بدوب بیجه حکمت کورن کیمسه
 کرامت کشف کان اولدی کابردریقن اور اف
 نیدرسک باغ گلزاری کلی بوقسه لعینه پس
 ویران اولوب کیدر البت اکا بلبل بصاری ساف
 محبت نارا اولجهد و شتر محبوبه امی دانا
 کورسک شمع یانما رسینان پروانه وارمی باف

خلافن سولیوب واعظ اصلا کتده قوم خالق
 بونک حقینده آیت و از اولورسک صکوه حقه عاق
 آنالحق سولیوب منصور چکیدی دانه آعی عودن
 دیلرسک توبیکه سنده او منصور لوق کند طاف
 سماعی من حرف الکاف
 محبتدن محمد اولدی حاصل ایکل اذراک
 محمد سز محبتدن نه حاصل دیلر دراک
 ازل قندیل عرش ایچره قونولدی مصطفی نور
 کورن مشرور در ریس کور مینلر اولدی بیکر عمالک
 بغندن کلکون درمک وجود در دینه درماندر
 جمالی پاک کی کورمک کولکوز حومه تریاک
 دیدی کولاک کولاک رسولک حقینه سبک
 دیکدر اولییدی چون یزاد لمار ایدی اولوک
 دیدیلر حضرت ابرک محزون اولدی اولسوزدن
 سسلی هم جواب اولوق ایچون خودیدی اعطیناک
 محمد شهر علم اولدی علی ذرقا بونسی آنک
 کی کندی محض رحمتدر کور قرانده آرسلناک
 جهانی طوندی آی عونی حبیبی کبریا نامی
 آنک ایچون دینورد لکرده امتا و صدقناک
 سماعی من حرف اللام
 دیاری غیرتک قهری بوکوب ایتدی بلیبی داک

صِلَانِكَ حَسْرَتِي خُرْنِي كَلُونَا بَيْدِي دِي لِي لَانِ
 اِي كَسِينِيكَ اَرَا سِنْدَه مَكَافِرْ وَا رَا دِي بَرْزَخِ
 اِي كِي سَائِلْ كَوُرْ لَرَسَه بِي لَمَزْ كِي مَهْ اَو لَوُرْ حَاكْ
 جَوَابْ وِي رَمَكْ مَهْ مُشْكِلْدَر فَنَا اَو لَوُرْسَه اَعْمَالِمِ
 قَبُولْ اِي مَزْ لَرْ اَصْلَا كِي مَهْ نَهْ دَكُو اَو لَسَه قِيلْ وَا قَاكْ
 قَوْرِي سَوْدَايِ قَوَا خُرِي اِي چُونْ چَالشَه دِي كُو كَلُوْمِ
 يَرِنْ اَنْدَه وَا فَا وِي رَمَزْ بُوْدُنِي اَنَلِكْ طُو لُو سِي مَاكْ
 قَنَاعَتْ اَهْلِ اَوْلِ دَا تُو كِي اَصْلَا بَا قَدْرْ اَعْلَى يَهْ
 اِي لِيكْ اَطْلَا سْ قَبَا سِنْدَن سَكَا يَكْدَر لُو كِهْتَه شَاكْ
 چُو نَفْسِيكْ سَاكَه دَشْمَا نَدِرْ صَبِيحْنِ سَنَدُو اَو لَوُرْ اَصْلَانَه
 نَهْ وُقُوتِيكِي هَجُوْمِ اِي تَسَهْ ذِكْرِ سَيِّفِيْنِ سَرِي بِرْ چَاكْ
 بُوْدُنِيَا بَرْ قَوَا نَدِرْ كِي اِي چِنْدَه رَنْبُوْرِي كِهْتِيْنِ
 نَهْ غَا فِلْ سِنَكَه اِي عَوْنِي تَهِي قَا بَدَنْ دِي لَرْسِيكْ بَاكْ
 سَمَاعِي مِنْ حَرْفِ الْمِيْمِ
 دُو شَمْدَه بَرِيْرَه وَا رَدْمِ دِي لَرْ بُوْدِيَا رِي شَاكْ
 مَقَامِي فِرْقَلَرِي كُوْرْدُمْ وِي رِي لَدِي هَمْ طُو لُو بَرِ جَاكْ
 اِي چُوْبِ مَسْتِي مَدَامْ اَوْلَدُمْ دَرُوْمِ قَبِيْلُو جُو شَدْمِ
 اَو يَا نُوْبِيْنِ طُرُو اَكْلَدُمْ كِي جَهْ اَو لَسُدِي وُقُوتِي بَاكْ
 اَكْرِي بِنْدِي سَمْ خَلْقَه بُوْرُو اِي اَنَلِكْ حِيكَا يَا تَرِنِ
 مَعْبَرْ لَرْ اِي اِنْمَا زَلَرْ بِيكَا قُوْرْ لَرْ جَنُوْنِي نَسَامْ
 كِي قُرْآنِ اِي جَهْ كَرْمَا بِي اَدَمْ دِهِيْنِي كُنْ حَوْنِ

بِيكَا سِنْدَا لِي طَا فَرْنِ چُو كِنْدِي سِي اَو لُو نَدِرْ حَاكْ
 كَرَا مَا نَلِكْ كِي مِي وَهَبِي كِي مِي كَسِي اَو لُوْرْ قَوْلَدَه
 بُوْمَعْنَايِ خَبَرُو بَرْدَمِ اَلَا نِ اَلَسُوْنِ شُو خَا مَوْعَا
 عَطَا يَا بِي خُدَا دَرِ بُو عَقْلِ اِي رَمَزْ فِرْ كَرِ نِي مَزْ
 هَمَا نِ بُوْرُجِكْ اَدَا اِي لَهْ كِي فَيَلْدِي حَقْ فَرُو ضِي وَا مَهْ
 نِي دَرْسِيكْ حُوْرُو غِلْمَايِ جَمَالِي اِسْتَهْ اِي عَوْنِي
 تَهِي قُوْمِيَا زَسِي اَلْبَتَهْ اَمْرِيَهْ اِي دَرْسَكْ رَاكْ
 سَمَاعِي مِنْ حَرْفِ النُّونِ
 مَلِكِيْنِ قَبْرْمِ اَسْتِنْدَه جَعْفَرِ سُوْنِ بَا مِي غَمْمَا نِ
 بُوْدِيُو كَا فَرِ اَو قُوْلَايِ اِي لَسُوْنِ بَرِ فَا لِحْمَا حَسَا نِ
 قَوَا اَحْبَابْ وِي اَرَا نَهْ بُو نَظْمِ نَا دِي كَا رَا اِي تَدْمِ
 اَو قُو تُوْبِ دِي كَلِيُوْبِ يَا رَا نِي عَفْوَا اِي تَايِ عَنِي بَرْدَا نِ
 كِي مِي فَا رِسْ كِي سِي دَهْ عَرِي جَهْ سُو يَلْدِي اَشْعَا رِ
 لِي سَا نِي اَخْرِي بِي لَمَزْ دِلْمَهْ سُو نِي لَدُمْ دَسْتَا نِ
 دُعَا يَهْ بَرُو سِي لَهْ اَوْلَهْ دَرِ مَقْصِدْ بُوْرُ حَمْدَنِ
 جَفَا يِ جِي كَسَمْ كَا هِي طُو لُوْرِي كُو كُو مَهْ عِرْفَا نِ
 بُو كُوْنِ بُو نَدَهْ صَبَقَا سُوْرَسَمِ يَرِنْ اَنْدَه جَفَا وَا رَدْرِ
 كِي بُو نَدَهْ وِي رَمَدْ جَانِي بُو لَمَا زَا نَدَهْ بَسْ جَا نَا نِ
 بُو عَا سَقْلُوْقِ بِيكْ اِنْجَهْ دَرَا كَا لَا فِي كُرَا فِ اَوْلَا زِ
 يَلَا اِنْجِي لُوْقِ اِي لَهْ جَا نِي اَو لُوْرْمِي صُحْبَتِي سُلْطَا نِ
 كَلِ اِي عَوْنِي يَتَرِ غَيْرِي دَرَا اِنْدِيكْ بُو اَشْعَا رِي

بُو اَطْلَا حَقْوَا مِ
 بُو اَصْلَا نِ

که سسید عاشق صادق ایدرسک جانکی قرآن
 سماعی من حرف لیاو
 جمعی مبتلا گردن نبی آتوب دزر اولو
 که آنده ایکی قورده ویشدی بری سولوک بری اری
 آکا حنه طعا مندن ویرلدی چون ایکی زمان
 یدی پس آنری رتدن خلاص اولدی کوزی هو
 چون از کض امری کلدی که آیا قلاورن بره اوردی
 بری اسی بری صوغوق چقوند رانده ایکی صو
 برندن غسل ایدوب انک برندن ایچک اول صابر
 ایچک صاشی ارندی صاعنوب پس قالمدی قیغو
 صبرله نوت وراغی اصلاص اولور هم قورق حلو
 مختدر قچر منسک اولور سولک جمله دن نیکو
 درونک صافی قیل اصغاک و حلا ملطین صبری
 کچه کوند ز صبور اسمن او قوفومیه کوزه اولیغو
 صبر حقیقه آتوب اول دیلوسک درده درمان
 بولور البته ای عونی دوکای ایلین آرزو
 سماعی من حرف الهاء
 الهی نور قرانی قیر اهلین قیل هم راه
 که رخصت ویر شعیع اولسون حشر اهلین از لناه
 دیلرسک لطف یزدانی کچه کوند ز او قورق ان
 دوام اوزره کید جانک مرادن حق ویر زنا کاه

بوزی قاره گاهکار اولسه بر کیمسه بو عالمده
 او قود قجه صیا و بیروب کورینور اکا طوغ غره راه
 قضیلت استین ادم کلامی حقی حفظ ایتسون
 بو دنیا ده دلیسه ده بولور آخری ده عالی جاه
 اگر عاشق ایسک حقا او قود کله بو قرا ان
 جو بعضی شی مسایلدر که بعضی سیم دزر کونا
 انی انکار ایدن منکر قنور ناری حیم ایجده
 انی اوزاد ایدن کس بیل قوسیره اولور اکاه
 تکفیر ایله ای عونی حبیبی کبریا شاین
 تضرع هم نیکاز ایله شفاعت ایلسون اولناه
 سماعی من حرف الالام الف
 فلك بره یلو اندر کی ایاعنی قایمیور اصلا
 کلوب مید آنده چربنسه کیمسه چیمبور حالا
 انک جور و جفا سیندن ملائک اهن و جز عاجز
 امان الله بری آندن خلاص ایت دیدیلر کلا
 ازل برمنده آرواحک بلاء و تکبیتی اولدر
 ایکی فرقه ایدوب خلقی بری لاد ز بری الا
 دلار انک جمالینه چکوب بر پرده شول فنه
 دخانی استی عشقی ایدوب در عرشه دق باالا
 پس آندن ایتد دعوائی ایشار تله نیجه صامت
 دلینی لال ایدوب منع ایندی کچو صعبتی قوللا

دور دن آيلدي شكوي بيجه عشاق و عارفلك
 چون انلاره آرلدن ايند كيجون محنتي فعلا
 عدودن انيقام المونسند حرك د كل عون
 عزيز ذوا انيقام الله در ز ايتكل كا ميلا
 سماعتي مز حرفا ليا
 عروج ايندي سواته محمد بوزلري بدر ارمي
 دوشوب عشق حرارته بنوب كندى اوغالي راي
 كه سبحان الدى اسرى بيوردي چون كوزل مولا
 ايدوب معراج اولدرا كوزندي كوزنه هر جاى
 چوسلطان اولدي كويننه اولو جذا اولدي بدي
 ايرشدي قابه قوسين اولاشوب حقه اولدي باى
 ايدوب عرش اوزره سيراني كوزوب شو نور جا
 كوز ايندي نده شيطاني سوندي قاشك طغراى
 سمان گلدي اول نور ديدى معراجنى سرور
 كيمي اولدي عدو اكبر يلا نلاردى الى خاشاى
 زمان ايجره زمان واردر مگان ايجره مگان واردر
 ديك جان ايجره جان واردر دهانى اولدي شكر خاى
 بكا عشقم امام اولدي كه زنجيري زما اولد
 دود يواشم تمام اولدي عين و اونون دغلي و اى
 قصيدو محمديه
 محمدك عشق بلبل ايدن دلي محمدك شوق در غنجه ايدن كلبي

محمدك فرقتي جانه كارا ايندي هان
 محمدك شمعنه يانوب كولا اولدي و
 محمدك ذالني خيرات ايدندي چلب
 محمدك يارنيك دردي بيكه سويلور
 محمدك شهرني طلائوا ايدرا جيجي
 محمدك و صفدر دلدرده سويلينير
 محمدك حسرتي قيلدي كمان بلبي
 محمدك قوللري قولا روضيه كولا
 محمدك حقيقون يا قله اتش قلابي
 محمدك عشقنه طوشوك بر المي
 محمدك سوشوكي بال ايلدي خلابي
 محمدك عوندر اغمتين تلابي

عنوان نام

و طانم ستميني صوردي اجبا
 ددم سنجاعمي دلدن طربزون
 كوزوم حيدارا نامنده اولوندر
 انام خير النساء زهري اد اشى
 بتم ادم كه ذى التورينه اونغون
 و طاننى اصلدن هيرت بيوردم
 نصيبم ايدن ايجنده و يولدي
 الى مسكن ايدن دن بن ضروري
 و طان حبتن چون ايمان دن بيلور
 ايجور ديك بكا جرين دوشده
 مجازي عشق ظهور ايند چون اولد
 كه محض اسم او ميق ايسه اشهر
 بونظم او قونوب دكلر سه بر كسر
 غفر الله له و لوالديه
 جواين و زيرمك اولدم مهبت
 قضاي كوره له باردم انچون
 قره عثمان بكا انده لقبدر
 بايام نامده اوشبر ارقدا شى
 اوزم او يما دنجي چون ديدن بر خون
 ديارى غمته يولوم چوردم
 صبغه جوقلعه سي ماوى كورلد
 كيم كوسم بكا بولدم قصوري
 انك ايجون و طان ارضو قيلور
 كه ويرد يار اولو عشقين بشده
 صوكى اولدي حقيقى نه مستك
 عين و اونون ايله املايه مظهر
 شو يازديغ دغالي ايلييه بسر
 واحسن اليهما واليه

زندة و زنده

ماك مودونم كيمي كدر د راسيك وار كدرن كر سوك ايدر ايسك

دوسم جَدَنَ ال بُودَرُ تَحْقِيقُ جَوَابُ
 دُرْدِي اَز كَكَ طَائِفَه دَن سَلْمَن اَوَلُ
 سَكْرِي خَاوَن كَشِيكِر دَر كُوزَتِ
 هَم يَدِ نَحْيَام اَوَلُو بُدَر شَو نِيَلَه بِيَلِ
 ذُو سَبْدُ ال بُودَرُ تَحْقِيقُ جَوَابُ
 مَيْتِكِ جُرْنِي وَاَصْلِي هَم دَخِي
 دُوتِ نِيَا اَو غَلَان قُورِنْدَا سِيَكِه دُرِ
 ذُوتِ ال بُودَرُ تَحْقِيقُ جَوَابُ
 صِيْفِ اَوَلِ فَر وَا كَدَرِي مَدَا فَر
 صِيْفِ نَا كِي دَدَه كُور دُر فَا سِي دُوتِ
 صِيْفِ نَا كِي اَخَوَانِ اَوَلَا دِي دُرِ
 دَاخِي اَو عَلِي اَبَه بَرَا قُرْدِ سِيَكِ
 صِيْفِ رَابِعِ بَا بِنَا كِ قُور دُر شِي
 طَا يَنْبِيَه دَاخِي بِيَلِ بُو نَد نَد دُرِ
 بُو كَلَا مِي نِظْم اِي دَن مَجْرِعِ قَوْلِكِ

وَزْنِ قَصِيْدَه

مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ

وَزْنِ عَشَوَاتِ

مَفَاعِيْلُنْ مَفَاعِيْلُنْ فَعَوْلُنْ مَقَاعِيْلُنْ مَقَاعِيْلُنْ فَعَوْلُنْ

وَزْنِ زَبَدَه

فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ

وَالْكَاتِبُ يَدْعُو لِقَدْرِهِ الْمَلِكُ الْمَنَانُ قَدْوَقِعُ الْفَرَاخُ مِنْ تَحْيِيرِ هَذَا النِّظْمِ فِي سَنَةِ ثَلَاثِ مِائَةٍ وَالْفَتْحِ فِي شَهْرِ صَفَرِ الْخَمِيْسِ

قَوْلُ تَلْوِيْدِهِ وَبِقَوْلِ لَيْلِي
 مَصْحُوْحَتِهِ بِأَشْدَائِكِ سَبَبِ
 قَدْوَقِعُ الْفَرَاخُ مِنْ تَحْيِيرِ هَذَا
 النِّظْمِ فِي سَنَةِ ثَلَاثِ مِائَةٍ وَالْفَتْحِ
 فِي شَهْرِ صَفَرِ الْخَمِيْسِ

قَوْلُ تَلْوِيْدِهِ وَبِقَوْلِ لَيْلِي
 مَصْحُوْحَتِهِ بِأَشْدَائِكِ سَبَبِ
 قَدْوَقِعُ الْفَرَاخُ مِنْ تَحْيِيرِ هَذَا
 النِّظْمِ فِي سَنَةِ ثَلَاثِ مِائَةٍ وَالْفَتْحِ
 فِي شَهْرِ صَفَرِ الْخَمِيْسِ

دِيْدِي هَمَا قَامُ
 يَا قَتِيْلِي كَيْفَ
 اَشْتَهَ شَمَكِ
 كَيْفَ خَلْفَتَه
 يَا بَدِيْكَ وَنَحْوَه
 اِيْمَانَه كَلْدِي هَا
 كَيْفَ اَوَلَدِي هَا
 كَيْفَ وَفِي خُوْدِي
 بُو لَامَدُو دِيْدِي

ÖZGEÇMİŞ

07.05.1978'de Almanya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da, lise öğrenimini Adapazarı'nda tamamladı. 2000 yılında Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl M.E.B.'de ataması yapılarak Pamukova 75. Yıl İlköğretim Okulu'nda Türkçe Öğretmeni olarak göreve başladı. Şu anda Adapazarı 21 Haziran İlköğretim Okulu'nda görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.